

4 2024 BARNEHAGEFOLK

BARNEHAGEFOLK 40 ÅR!

En begivenhetsrik
historie
Tora Korsvold

Intervjuer med blant andre
Berit Bae, Turid Thorsby Jansen,
Geir Aaserud og Mari Pettersvold

En legende, et nøff
og en umoden banan
Morten Solheim

4 2024 BARNEHAGEFOLK

Redaktør:

Birgitte Fjørtoft, birgitte@barnehagefolk.no

I redaksjonen:

Kjell Simonsen, kjell@barnehageforum.no

Trond Kristoffersen, trond@barnehageforum.no

Redaksjonsråd 2023–2025:

Marita Edvardsen, pedagogisk leder, Nardosletta barnehager

Geir Aaserud, studieleder, OsloMet – storbyuniversitetet og leder av OMEP Norge

Kari Coventry, barnehagelærer, Bikkjestykket barnehage

Sahayathasan Kaithampillai, pedagogisk leder, Dynekilen barnehage

Kaspars Halkjelsvik, leder av Lærerstudentene i Utdanningsforbundet

Hanne Erikstad, pedagogisk leder, Nordby barnehage

Barnehagefolk blir redigert etter prinsippene i Vær varsom-plakaten, Redaktørplakaten og Tekstreklameplakaten.

Utgiver: Habitus AS og Pedagogisk Forum

Design og layout: Mona Persdatter Bekkevad

Produksjon: Aksell AS

Forsideillustrasjon: Tidligere utgaver av *Barnehagefolk*

Bildene er illustrasjonsfoto og har ikke tilknytning til personene i artiklene.

Portrettbildene er private når ikke annet er oppgitt.

Annonseansvarlig: Kjell Simonsen, kjell@barnehageforum.no

Abonnement: www.barnehagefolk.no

Pris: Barnehager kr 525,- Yrkesaktive kr 420,- Studenter kr 390,-

ISSN 1500-6905

Årgang: 40

Opplag: 2 900

Barnehagefolk er satt med: Neutra Text og Charter 10/12 pt.

Postboks 360 Sentrum,

0101 Oslo

Telefon 21 53 03 30

www.barnehagefolk.no

Følg oss på facebook: facebook.com/barnehagefolk og Instagram: @barnehagefolk

INNHold

TEMA

- 14 Sentrale stemmer tar et tilbakeblikk og ser fremover**
John Roald Pettersen intervjuer Berit Bae, Turid Thorsby Jansen, Geir Aaserud, Per Einar Sæbbe, Mari Pettersvold og Ann Mari Milo Lorentzen
- 28-83 Hvorfor skriver skribentene?**
Royne Berget, Kjartan Belseth, Kari Coventry, Lisa Annika Brandt, Benedicte Hole, Karen Ingebjørg Draugsvoll, Vibeke Blystad, Palma Kleppe
- 30 Ord fra redaktørene**
Klausine Røtnes, Mona-Lisa Angell, Vigdis Foss og Birgitte Fjørtoft
- 38 En begivenhetsrik historie**
Tora Korsvold
- 44-64 Gjensyn med Barnehagefolk:**
*1984: Miriam Akerø
1994: Svein Hannestad
2004: Helga Nummedal
2014: Kjell Gustumhaugen
2024: Anne-Linn Bang*
- 66 Å lytte til det som rører seg, og framtida**
Line Melvold, Lene Holte, Lene-Marie Monrad Hole og Christine Wallumrød
- 76 En legende, et nøff og en umoden banan**
Morten Solheim

ANNET STOFF

- 10 Notiser**
- 88 Når nærmiljøet inspirerer**
Friha Iqbal
- 96 En utnyttet ressurs?**
Kristian Helberg

FASTE SPALTER

FILOSOFISK PÅFYLL

- 6 Det ubevisste i oss – på godt og vondt**
Arild Julius Østrem

NATURFAGSDRYPP

- 84 Der hverdagen er fest**
Sigve Ladstein

FORSKNING PÅGÅR

- 94 Det komplekse og usikre i barnehagens hverdagsliv**
Marte Eriksen

PEDAGOGISK ORDBOK

- 102 Helhetlig syn på læring**
Annette Kristoffersen Winje og Sissel Halland

PRAKTISK TALT

- 106 Barnehagelivets feiringer**
Marius Klemetsen Arneberg

LEDERE I BARNEHAGEN

- 108 Brytningstid, krysspress og nybrottsarbeid**
Randi Kringstad Skomsvoll
- 118 Mye mer enn ommøblering!**
Maria Brennhovd

LEK MED LITTERATUREN

- 126 En personlig hyllest til bildeboka**
Liv Marit Weberg

EN STOLT HISTORIE

NYSGJERRIGE ØYNE SOM ser opp på deg. Lukten av våte polvotter, nystekt brød og ferske lamineringsark. Høy barnelatter bak reolen. Underfundige versjoner av sanger du kjenner godt, og barneregler om tikken-de klokker og lange ormer. Trygge fang med plass til fem. En huske i stor fart og gjentakende messing etter mere. Et rødt garnnøste trukket ut og viklet innimellom stolene. Følelsen av jord på nesa, støvler i vann-dammen og små armer som knuger seg inntil deg.

MITT FØRSTE MØTE med barnehagen var i praksis, og jeg husker det som en eneste stor begeistring. Det myldrende livet, den fantasifulle leken og alt det jeg hadde lest om, utspilte seg plutselig rett foran øynene mine. Alle de forskjellige barna, det lille «samfunnet» i samfunnet med små og store mennesker. Så mange måter å se verden på, helt annerledes enn min egen. Det var kjærlighet ved første blikk.

Helt siden da, parallelt med at jeg for alvor begynte å lese faglitteratur og fikk innsikt i de fagpolitiske hendelsene, har jeg kjent på følelsen av å bære en viktig historie videre. Det særegne ved barnehagepedagogikken som ble løftet opp i teori og forskning, beskrivelser av det store samfunnsansvaret og den nærmest revolusjonære kampviljen de første barnehagepionerene hadde, gjorde meg stolt av å tilhøre dette feltet.

«**DET ARBEIDES HARDT** og engasjert i barnehagene om dagen», skrev daværende redaktør Klausine Røtnes i sin leder i *Barnehagefolk* nummer 1 i 1997.

Det kunne like gjerne vært skrevet i dag, og dette engasjementet fikk jeg føle på kroppen da jeg etter hvert begynte å jobbe i barnehagen selv. Det er en sånn driv i barnehagefolks ønske om å gi barna det de har rett til og krav på, som gjør at de jobber iherdig – til tross for belastningene yrket innebærer. Nå om dagen kan det riktignok virke som om strikken har blitt tøyd i lengste laget, og kampen for bedre bemanning har igjen fått et oppsving: Nok er nok.

Når jeg blar tilbake i tidsskriftets over 150 utgaver gjennom 40 år og leser de mange lederspaltene til tidligere redaktører, sitter jeg likevel igjen med et spørsmål om vi noen gang vil bli hørt. «Barnehage-Norge spiser ambisiøse barnehagelærere til frokost. Det siste året har jeg møtt flere barnehagelærere som med gråten i halsen forteller at de vurderer å slutte i jobben sin», skrev Mona-Lisa Angell i 2013, og i 2018 fulgte Vigdis Foss opp med en letelse over at barnehagefolket endelig hadde begynt å si fra: «En langvarig taushetskultur har de siste årene begynt å slå sprekker.» Jeg tror det er viktig å holde fast ved det Unni Bleken sa: «Vi gir oss aldri, og ikke da heller.»

ET FAGTIDSSKRIFT SKREVET av og for barnehagefolket selv, gir en mulighet til å ytre seg både om den viktige jobben som gjøres, og de viktige kampene som må tas, for at barnehagen skal være det myldrende, utforskende og lekende lille samfunnet barna trenger. Da Ove Grotheim og Jan Borge startet opp dette tidsskriftet i 1984, var det ment som

«Er det noe som kjennetegner både barnehagefolk og Barnehagefolk, er det diskusjon, debatt og refleksjon over praksis, pedagogikk og politikk.»

et faglig grasrotopprør. I boka *Kritisk og begeistret* fra 2014 beskriver Anne Greve, Turid Thorsby Jansen og Morten Solheim hvordan den aksjonistiske barnehagelæreren trer frem med sine kampsaker i tidsskriftet.

At tidsskriftet er initiert av profesjonen selv, betyr ikke at det er fritt for kritikk. «Vi må vite hvor vi er for å finne retningen videre. Ellers kan vi gå oss helt vill», skrev Røtnes i 1998, og fjorten år senere påpekte Angell: «Potensialet for den 'dårlige barnehagen' ligger overalt, i alle barnehager. Den ligger i alt vi ikke tør og alt vi glemmer å reflektere over.»

ER DET NOE SOM kjennetegner både barnehagefolk og *Barnehagefolk*, er det diskusjon, debatt og refleksjon over praksis, pedagogikk og politikk. Det har kjennetegnet oss opp igjennom historien og er fortsatt nødvendig. Den politiske interessen for og styringen av sektoren har endret seg mye gjennom fire tiår, men kampen om hva som er barnehagekvalitet, kan ennå kjennes slik Røtnes formulerte det i 2008: «Kvalitet fremstår som et mangelbarn, tross det som er vanskelig å temme: Det har kommet fra utsiden og har reist langt – er kledd blådress og hvite skjortesnipper og kommer med lovnader om en ny og ensrettet ideologi.» Alle skribentene vi har i *Barnehagefolk*, kjemper mot dette trollet og krever å bli lyttet til, slik at vi sammen kan «sørge for at beslutningstakere ikke gis mulighet til å være uvitende om hva folk i barnehagefeltet mener», slik Angell skrev i 2010.

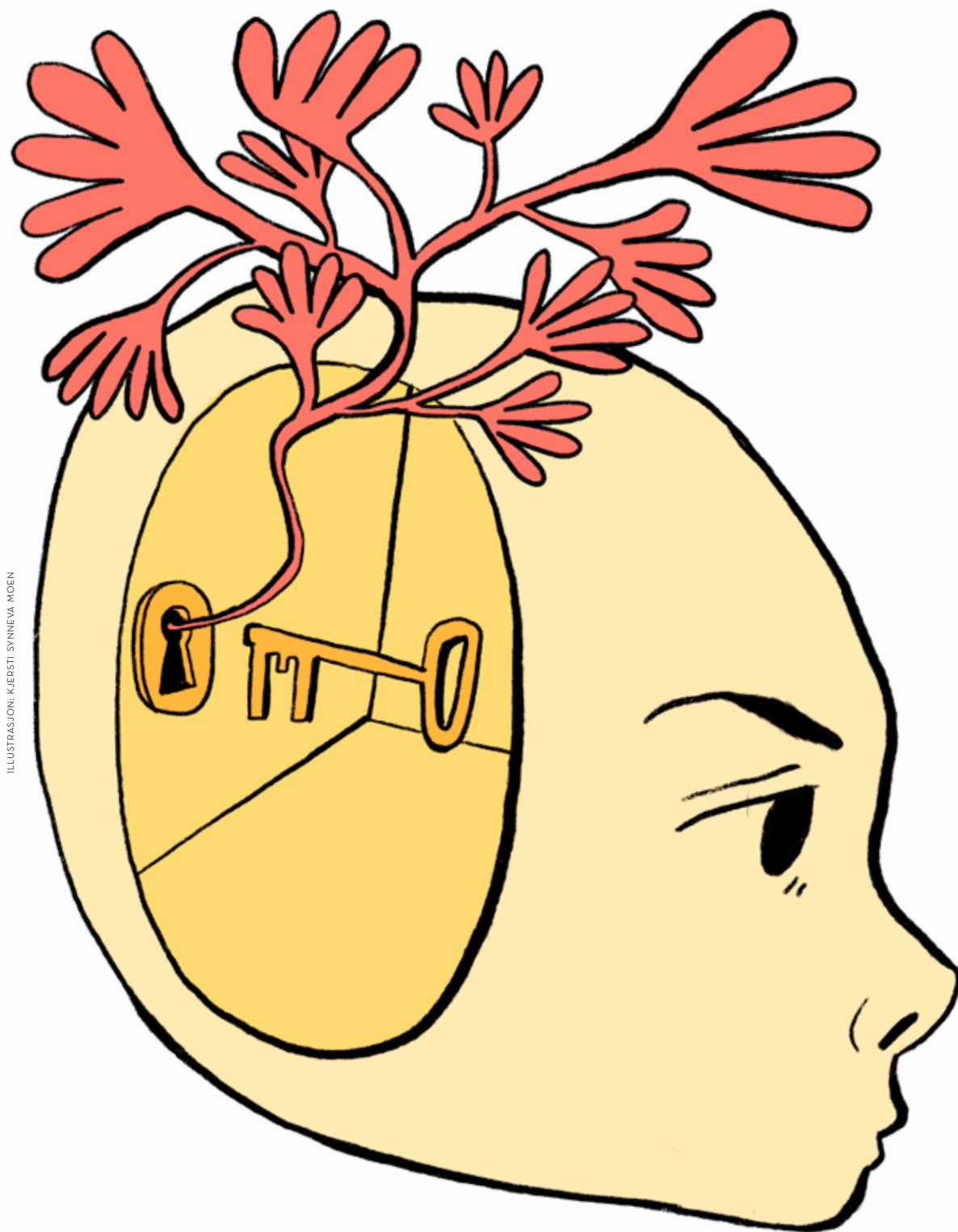
VI KAN SE TILBAKE på en historie preget av sterke kvinner, og noen menn, med mot til å ytre seg, formidle faglige perspektiver og stå på krav og barrierer – til barnehagebarnas beste. Den kampånden kan ikke bare eksistere i historiebøker og gamle tidsskrifter. Det er vi som er barnehagefolk. For at ikke barndommens egenverdi og barns rett til lek skal forsvinne i dagens politikk og praksis, må nettopp vi ta ansvar og sette ord på hva det innebærer. For, som Røtnes uttrykte, hvem skal ellers gjøre det?

Gratulerer med dagen!

BIRGITTE FJØRTOFT,
REDAKTØR

ILLUSTRASJON: KJERSTI SYNNEVA MOEN

DET UBEVISSTE I OSS – PÅ GODT OG VONDT

Det er ikke alle oppfatninger, normer eller praksiser vi tenker særlig over – eller en gang er klar over – og det kan lønne seg å ta en titt på alt vi tar for gitt.

Arild Julius Østrem
er filosof.

I denne spalten inviterer han oss til å se på barnehagens liv og leven med filosofiske briller.

Det ubevisste er et tema som i ulike varianter opptrer gjennom livet. Vi har vel alle oppdaget at vi har lagt til oss en vane eller uvane som vi ikke er klar over, eller møtt et menneske vi ikke helt klarer å sette fingeren på hvorfor vi misliker. Ingen av oss er fremmede for at det er noe ved vår tanke- og vurderingsevne som vi ikke er bevisst på. Det finnes også flere filosofiske konsepter og ideer som utforsker det ubevisste.

I løpet av 1800- og 1900-tallet fikk vi flere viktige bidrag for å forstå på hvilke måter vi er utsatt for krefter som unndrar seg bevisstheten vår. Særlig tre navn utmerker seg som sentrale: Karl Marx (1818–1883), Sigmund Freud (1856–1939) og Friedrich Nietzsche (1844–1900). Disse tre skulle på hvert sitt vis bidra til vår forståelse av det ved oss sjøl som vi ikke kan forstå.

Karl Marx er nok best kjent som inspirasjonskilde og foregangsfigur for politiske bevegelser på venstresida, men for filosofien er et av hans viktigste

bidrag at han viser hvordan våre oppfatninger om samfunnet rundt oss er med på å holde det samme samfunnet ved like. Hvis nok mennesker i et diktatur går rundt og tror at kongens makt er absolutt, og ingen kan skape et mer rettferdig samfunn, så kommer heller ikke samfunnet til å endre seg. Helt uavhengig av hvor mektig kongen faktisk egentlig er. Marx argumenterer for at vi alle går rundt med en rekke sånne ideer – som han kaller ideologi – og at de ofte står i veien for å skape et bedre samfunn. Det er mange forhold ved hvordan vi organiserer samfunnet som framstår som naturgitte, men som egentlig har oppstått på et tidspunkt, og som det er i menneskets makt å endre.

Der Marx tar for seg hvordan samfunnet er organisert, er Friedrich Nietzsche opptatt av moral. Han er kritisk til at vi mennesker har en tendens til å underordne oss moralske systemer som vi egentlig ikke har gode grunner til å tro på. Nietzsche ber oss se kritisk på det vi ser på som moralsk godt og ondt, og spørre hva det egentlig hjelper oss å la oss innskrenke av dem. Vi har fått innlært et sett med regler for hva som er sosialt akseptable handlinger, og siden det kan være ubehagelig å bryte med samfunnsnormer, internaliserer vi dem som gode og onde, uten å stille spørsmål.

Psykologen Sigmund Freud er kanskje den som er mest kjent for å utforske det ubevisste hos mennesket. Der Marx og Nietzsche viser at ting i samfunnet

«Vi har vel alle oppdaget at vi har lagt til oss en vane eller uvane som vi ikke er klar over, eller møtt et menneske vi ikke helt klarer å sette fingeren på hvorfor vi misliker. Ingen av oss er fremmede for at det er noe ved vår tanke- og vurderingsevne som vi ikke er bevisst på.»

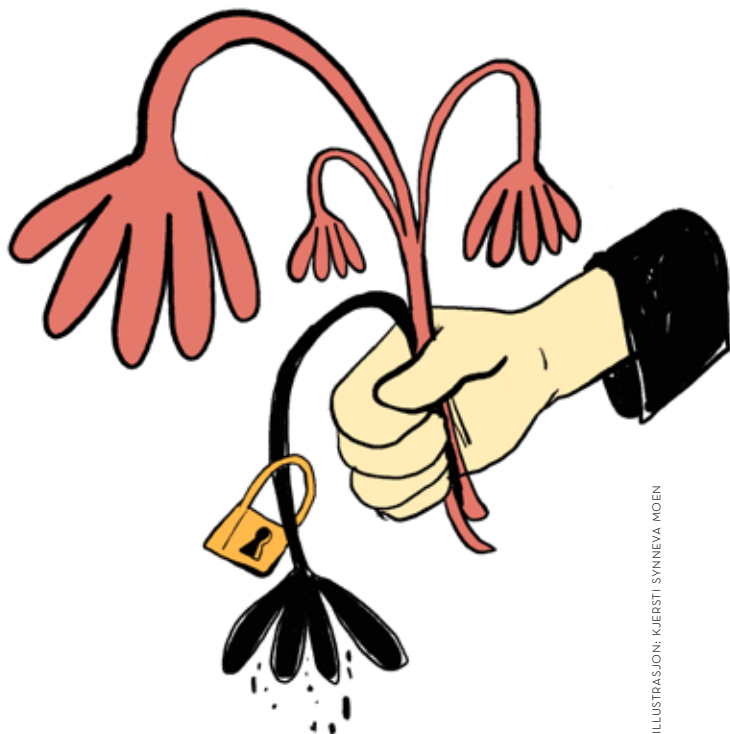
og moralen kan være ubevisst, viser Freud at heller ikke vår egen psyke er fullstendig tilgjengelig for oss sjøl. Sterke opplevelser i barndommen vår kan skape frykter, aversjoner eller preferanser, sjøl om vi ikke lenger husker hendelsen som ledet til dem. Gjennom hele livet vil andre reagere på ting vi gjør, og – uten at vi i det hele tatt legger merke til det – vil vi tilpasse oss reaksjonene vi får, for å passe inn. På den måten vil både sterke opplevelser og reaksjoner fra andre innvirke på måten vi ser på både oss sjøl og verden rundt oss.

Disse tre er ikke de eneste tenkerne som har skrevet om det ubevisste, men med disse ble det etablert at vi ikke lenger kan se på store felt ved vår overbevisning som sikre. Seinere har for eksempel kvinnelige og minoriserte tenkere bidratt med viktige innsikter i hvordan kvinnefiendtlige og rasistiske holdninger kan være ubevisste, etter samme modell som dem over. Vi trenger ikke være enige i alt Marx, Freud og Nietzsches mente, men vi kan heller ikke ignorere det ubevisste fullstendig. Mange uenigheter koker ned til hvor viktig man mener at det ubevisste er for det vi gjør og tenker. Men ingen kan tvile på at den noen ganger er til stede.

I vår daglige praksis kan det være verdt å tenke over hva vi gjør og tar for gitt som egentlig er gjenstand for ubevisste feil. Vi kan ikke gå rundt å tenke at alt vi og andre gjør og tenker, skyldes noe annet enn det vi tror, men noen ganger kan det være nyttig å stoppe opp og reflektere over hva vi tar for gitt. Er det noen egne preferanser og overbevisninger som er uutforsket? Kanskje er det noe ubevisst som burde bli bevisst. ■

Lesetips:

- Freud, S. (1957). *Forelesninger til innføring i psykoanalyse* (2. utg.). Gyldendal.
- Marx, K. & Engels, F. (1991). *Økonomisk-filosofiske manuskripter og andre ungdomsværker*. Falken forlag.
- Nietzsche, F. (1994). *Moralens genealogi: et stridsskrift* (2. utg.). Gyldendal.
- Skjervheim, H. (1992). *Filosofi og dømmekraft*. Universitetsforlaget.

ILLUSTRASJON: KJERSTI SYNNEVA MOEN

Søk råvarestøtte av Fiskesprell!

Foreldre- arrangement i barnehagen

Vi inviterer barnehager til å søke støtte til arrangement der det tilberedes og serveres sjømat til foresatte.

Sjømatglede for store og små

La barna imponere familien med sjømatretter de har vært med på å lage selv. Kanskje det kan bli fest i barnehagen, serveres fiskeburger på dugnad eller en hentemiddag for travle foreldre?

Les mer og søk her:
[**Fiskesprell.no**](https://fiskesprell.no)

Søk støtte

Vi gir økonomisk støtte til innkjøp av sjømat og til ulike arrangement i barnehage og skole.

Kurs

Vi arrangerer gratis kurs over hele landet for deg som jobber eller utdanner deg til jobb i barnehage og skole.

Undervisning

Fiskesprell tilbyr ulike undervisningsressurser og leksjoner for barnehage, SFO og grunnskolen.

Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Norges sjømatråd. Tiltakene er utviklet i samarbeid med Helsedirektoratet og Havforskningsinstituttet, og er basert på Helsedirektoratets kostråd. Fiskesprell bidrar også til implementering av myndighetenes anbefalinger for mat og måltider i barnehage og skole.

Første steg med jubileumsår

Dette er året for feiring av barnehagefaglige tidsskrifter! Tjue år etter at første utgave av *Barnehagefolk* ble publisert, startet Utdanningsforbundets tidsskrift *Første Steg* opp, og de har derfor 20-årsjubileum i år. På samme måte som *Barnehagefolk* markerer også *Første Steg* dette med et eget jubileumsnummer, hvor de blant annet har intervjuet 20 barn, barnehagelærere og andre fagfolk om hva som er det viktigste som har skjedd på feltet de siste tjue årene, og hvordan fremtidens barnehage kan bli bedre. Det var Arne Solli som var tidsskriftets første redaktør, og Line Fredheim Storvik tok over i den tredje utgaven i 2015.

Foreldreopprøret er på bemanningsballen

I høst har aksjonsgruppa Foreldreopprøret, med leder Ida Madslie i spissen, satt i gang nok en aksjon for bedre bemanning i barnehagene i forbindelse med at Stortinget skal vedta en ny barnehagelov denne høsten. På kort tid har Foreldreopprøret fått over 25.000 medlemmer på Facebook. De har samlet inn og delt historier fra foreldre om uforsvarlig bemanning og deltatt aktivt i den offentlige debatten, både med kronikker, intervjuer og reportasjer. De har utarbeidet åtte krav til politikerne som de mener vil sikre en forsvarlig barnehagehverdag for barna, blant annet at bemanningen må innfris hele åpningstiden, at pedagogtettheten må økes, og at det må lovfestes at barnehagen stenges når det ikke er nok ansatte til stede.

FOTO: STIG MARLON WESTON

Kutt i åpningstid som politikk

I et intervju i *Utdanningsnytt* i september beskrev leder av Utdanningsforbundet, Geir Røsvoll, bemanningskrisen i barnehagene og viste til tilbakemeldinger fra forbundets medlemmer og Foreldreopprørets historier. Han kalte situasjonen prekær og mener at det er ansvarlig politikk å kutte i åpningstidene for å sikre bemanningssituasjonen. Til tross for at dette vil kunne bli en utfordring for foreldrene, mener forbundslederen at det likevel bør vurderes når det er nødvendig for barn og ansattes beste. I Nittedal kommune har politikerne valgt å gjøre nettopp det, og Røsvoll mener at flere bør se til dem. Hele intervjuet kan leses her: <https://www.utoanningsnytt.no/bemanningsnorm-nittedal/kuttet-i-apningstiden-45-minutter-kortere-barnehagedag/414621>

Nytt forslag om innhenting av barnas opplysninger

Den siste dagen i september kom regjeringen med et forslag om å opprette nasjonale individregistre på barnehagebarn og elever i grunnskolen. Forslaget begrunnes med at bedre informasjonsinnhenting av barn og unges utdanningsløp skal sikre bedre utvikling av barnehagen og skolen. «Målet er at opplysningene som samles inn kan danne grunnlag for statistikk, analyser og forskning, og at kunnskapen som dannes vil styrke utgangspunktet for god forvaltning og politikkutvikling», står det på regjeringens nettsider. Slik informasjonsinnhenting vil være et personverninngrep, men regjeringen mener at samfunnsnyten et slikt register vil gi, veier opp for dette. Lignende tiltak har blitt foreslått flere ganger tidligere, men har blitt stoppet etter protester og motstand fra blant annet Datatilsynet. Du kan lese hele høringsbrevet her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-individregistre-over-barn-i-barnehager-og-grunnskoleopplaring/id3054474/?expand=horingsnotater>

KOR ARTi'

10 nye og 430 «gamle» sanger tilpasset barnehager og grunnskoler. 69 av dem er julesanger.

Gratis tilgang ut 2024 for de som tegner abonnement nå!

korarti.no

 NORSK KULTURSKOLERÅD

BARNEHAGEFOLK 40 ÅR!

Det var i 1984 at det aller første eksemplaret av *Debattserien for barnehagefolk* – senere *Barnehagefolk* – så dagens lys. Nå, 40 år senere, er fagtidsskriftet fortsatt en viktig aktør og premissleverandør av faglige diskusjoner, barnehagepedagogiske problemstillinger og kritiske perspektiver. Barnehagefeltet har på ingen måte stått stille i disse årene; på fire tiår har det skjedd store forandringer både utdanningspolitisk, juridisk og pedagogisk. I denne utgaven feirer vi en viktig historie og en samfunnsmessig avgjørende profesjon. Hvem var barnehagefolket før, hvem er vi nå, og hva kan vi bli?

SENTRALE STEMMER TAR ET
TILBAKEBLIKK OG SER FREMOVER

EN SAMTALE MELLOM TO SOM HAR VÆRT MED LENGE

Det bør blir en sterkere verdsetting av arbeidet som gjøres i barnehagene, sier barnehagepioneren Berit Bae. Hun synes vi skal begynne å snakke om *verdskaping* i barnehagen.

Av John Roald Pettersen

Berit Bae, professor emerita ved OsloMet, har fulgt *Barnehagefolk* siden starten i 1984. Og hun har vært tett på barnehagefeltet helt siden hun fikk et vikariat ved Barnevernsakademiet i Oslo ti år tidligere. Vi snakker altså om en veteran i fagfeltet, med stor innsikt og et stort engasjement.

Berit Baes posisjon har også gjort at hun har vært en jevnlig bidragsyter til tidsskriftet gjennom mange år, og Berit og herværende journalist har derfor møttes i intervjusituasjoner mange ganger. Dette gjør at det du nå leser, kan bli et intervju som tar litt uvante vendinger.

Fra samfunnsforskning til barnehage

– Først, Berit: Mange kjenner deg, men ikke alle. Hva var din inngang til fagfeltet barnehage?

– Jeg hadde et hovedfag i pedagogikk og hadde vært forskningsassistent ved Institutt for samfunnsforskning. Og litt tilfeldig ble det ledig et vikariat ved Barnevernsakademiet, som da var den viktigste institusjonen for utdanning av førskolelærere. Jeg

kom med andre ord fra et veldig samfunnsorientert og samfunnsbevisst miljø og inn til barnehagefeltet. Og med ulike jobber videre, i tillegg til utdanning, utredninger og forskning, har dette feltet vært viktig gjennom hele min karriere.

– Men du da, John Roald, du har jo også fulgt barnehagene lenge. Hvordan var din inngang til barnehagefeltet?

– He-he. Nå må journalisten gå litt ut av sin rolle, men ok: Min spede inngang var at en 20 år gammel litt forvirret, rød-grønt orientert ung mann hadde landet på to mulige veier for utdanning og yrke og søkte på praktikantjobber i barnehager og på Kleiva landbruksskole. Landbruksskolen ville ikke ha meg, men det ville Stokmarknes daghjem. Etter det ble det førskolelærerutdanning og så cirka 10 år i barnehager i Ålesund. Gradvis skled jeg over i skriven- de virksomhet og fikk Pedagogisk Forum og *Debattserien for barnehagefolk*, som det den gang het, som viktige oppdragsgivere i mange år framover. Og dermed har jeg også fulgt feltet gjennom mange år.

«Jeg er så lei av at næringsliv og hele samfunnet bare snakker om den materielle verdiskapingen, det handler bare om penger og arbeidsplasser. Men jeg mener jo det foregår en type ikke-materiell verdiskaping i barnehager.»

BERIT BAE, PROFESSOR EMERITA, OSLOMET

– Men vi skulle snakke litt om viktige endringer som har skjedd i løpet av disse 40 årene. Hvilke vil du legge mest vekt på, Berit?

– Det mest betydningsfulle er at barnehagen er blitt mer tilgjengelig, og at barn nå har rett til barnehageplass. Barnehagen har også blitt mer synlig i det offentlige bildet, det er en viktig endring. Det samme er endringen i alderssammensetning. Etter at ettåringene fikk plass og seksåringene kom inn i skolen, er det flere småbarn i barnehagene. At barn fikk rett til medvirkning, er også viktig.

«Barnehage er bra!»

– I tillegg vil jeg si at debatten rundt ny rammeplan i årene 2015–2016 var veldig viktig. Da forsvarte hele barnehagefeltet barnehagens tradisjonelle verdier og fikk politikerne med på det.

– Hva har du opplevd som viktige endringer? spør Berit.

– Hvis jeg tenker tilbake til mine første år som førskolelærer og sammenligner med i dag, er den største endringen at barnehagene nå er blitt en selvfølgelig del av samfunnet, og et tilbud til alle barn. På 70- og 80-tallet var det jo betydelig *motstand* mot barnehager. Vi måtte kjempe for barnehagenes

eksistens, vi måtte argumentere for hvorfor barnehagene var viktige og nødvendige. «Barnehage er bra!» var slagordet under den første «Barnehageuka» tidlig på 1980-tallet!

– I tillegg opplevde jeg det som viktige endringer da det kom en rammeplan for barnehagene. Da fikk vi et viktig hjelpemiddel ute i praksis, og vi fikk et slags offentlig stempel på at det vi jobbet med, var viktig. Når dette ble fulgt av mer faglitteratur for området vårt, tidsskrifter som *Barnehagefolk* og konferanser der barnehagene var tema, ble identiteten som fagpersoner styrket. Vi var litt mer enn koselige «tanter» og «onkler» som passet på barna. Men da må jeg legge til: Det er ganske så hyggelig å treffe folk i byen som sier «Hei, onkel John!», 40 år etter at de satt på fanget mitt og fikk trøst ...

Ikke-materiell verdiskaping

– Hvis vi beveger oss fram til nåtida, Berit, hvordan vil du beskrive feltet i dag? Hva er det som rører seg, og hva står eventuelt på spill?

– Da tror jeg *bemanning* må være det viktigste stikkordet. I dag er bemanningssituasjonen kritisk og sårbar. Særlig de yngste barna trenger tilgjengelige barnehagelærere og andre kompetente ansatte.

Med en sårbar bemanningssituasjon står omsorgen og kvaliteten på spill. Det er kort og godt for dårlig bemanning i dag. Dette er bekymringsfullt og noe som må tas på alvor.

– I den sammenhengen tenker jeg det er vesentlig at det blir en sterkere verdsetting av arbeidet som gjøres i barnehagene. Jeg synes vi skal begynne å snakke om *verdiskaping* i barnehagen. Jeg er så lei av at næringsliv og hele samfunnet bare snakker om den materielle verdiskapingen, det handler bare om penger og arbeidsplasser. Men jeg mener jo det foregår en type ikke-materiell verdiskaping i barnehager. Det dannes blant annet holdninger til andre mennesker og til miljøet. Så jeg synes at for eksempel Lærerprofesjonens etiske råd skulle begynne å diskutere barnehage og skole som verdiskapingsarenaer.

– Blant trender som bør snus, tenker jeg at den økende bruken av programmer, og tendensen til å måle alt, med fordel kan endres.

Lekne, modige og engasjerte

– *Det med verdier og holdninger som utvikles, handler naturligvis også om de som jobber i barnehagene, de voksne, som de litt upresist blir omtalt som. Med din brede erfaring med veiledning og utviklingsprosjekter nært barnehagefolk i praksis, hva vil du si kjenner tegner dem?*

– Ut fra min erfaringsbakgrunn vil jeg si at de for det første er interessert i utvikling, i sin egen og andres. De har sans for barn og respekt for barn. De er engasjerte og gir mye av seg selv. De har sans for humor, er lekne, og de er modige, ukonvensjonelle og fleksible.

– *Det var litt av en rosende liste!*

– Ja, noen vil kanskje si at dette er litt rosenrødt. Men slik jeg kjenner feltet, er dette faktisk kjennetegn ved barnehagelærere og andre engasjerte barnehageansatte.

– *Hvis det er slik, må jo det være et veldig godt utgangspunkt for å skape noe bra, for å skape kvalitet ...?*

– Ja, helt opplagt. Og det tror jeg gir noen svært gode muligheter, noe jeg har sett mange eksempler på i mitt samarbeid med folk i praksisfeltet. Men jeg blir jo nysgjerrig: Du da, John Roald, som både

har erfaring fra praksis og et blikk utenfra som journalist gjennom mange år, hvordan har du opplevd barnehagefolk som gruppe?

– Jeg er naturligvis ikke objektiv, til det har jeg vært for nært knyttet til feltet, men jeg vil kanskje bruke stikkordet *engasjement*. Nå er det etter hvert en stor gruppe vi snakker om, det er blitt mange tusen som jobber i barnehager, og alle er ikke like. Men jeg har opplevd barnehagefolk som veldig engasjerte i det de holder på med. Går vi litt tilbake i tid, leste barnehagefolk faglitteratur, tidsskrifter og fagblad i et mye større omfang enn mange andre yrkesgrupper. De var ivrige på kurs, konferanser og utviklingsarbeid. Ja, oppriktig engasjert i arbeidet og fagområdet sitt. I hvor stor grad det fortsatt gjelder, vet jeg ikke, men jeg tror det ligger et godt grunnlag, og muligheter for kvalitet, i dette.

Betydning for folks identifikasjon

– *Vi har denne samtalen fordi Barnehagefolk fyller 40 år, og vi har begge vært med, på ulike vis, gjennom det meste av denne perioden. Hva var ditt første møte med tidsskriftet, og hva tenker du om rollen Barnehagefolk har spilt?*

– Det første jeg var med på, som jeg husker, var et intervju til «Pedagogisk Bokorm», som Pedagogisk Forum startet med i 1983. I *Debattserien for barnehagefolk* tror jeg at jeg skrev en artikkel i 1987 første gang. Og senere har det, som du vet, blitt en rekke både artikler og intervjuer.

– Et tidsskrift skrevet av og for barnehagefolk, tror jeg kan ha betydning for folks identifikasjon med feltet. Det gir mulighet til å kunne følge med på hva som rører seg i praksisfeltet. Tidsskriftet gir også en mulighet til å delta i større debatter, og det er åpenhet for å skrive om det som er praksisnært og ikke styrt av trange akademiske krav. Men jeg skulle ønske at flere studenter skrev i *Barnehagefolk*, at det ble betydningsfullt i utdanningen av barnehagelærere.

– Og helt til slutt: Vi har unngått å snakke om rekrutteringsproblemet, for det er jo så vanskelig. Men kanskje kan et sterkere fokus på arbeid i barnehager relatert til *verdiskaping* også motivere unge mennesker i dag til å søke seg til yrket? Men det er et stort tema som vi får ta opp ved neste korsvei, sier Berit Bae. ■

SENTRALE STEMMER TAR ET
TILBAKEBLIKK OG SER FREMOVER

– BARNEHAGELÆRERNE MÅ TYDELIGGJØRE SIN ROLLE I BARNES LEK

Skal vi greie å beholde barnehagelærerne i barnehagen, må vi våge å løfte diskusjonen om hva som er de pedagogiske kjerneoppgavene sammen med barn, og hvem har best kompetanse til å utfylle dem, mener barnehagelærer og førstelektor Turid Thorsby Jansen. Hun ønsker et farvel til den flate strukturen.

Av John Roald Pettersen

Hvis du ser tilbake på barnehagens historie og utvikling de seneste 40 årene, hvilke hendelser eller endringer vil du trekke fram som betydningsfulle?

– Store reformer har påvirket historien og utviklingen. Fra å være en del av familie- og likestillingspolitikken blir barnehagen utdanningspolitikk. Fra å være et selektivt gode blir den et universelt velferdsgode. Barnehagen fikk sin første forpliktende forskrift om innholdet i 1996 gjennom rammeplanen, og seksåringene flyttes fra barnehagen over til skolen gjennom grunnskolereformen i 1997. Barnehagen mistet seksåringene, en aldersgruppe med høy leke- og gruppekompetanse, samtidig som ettåringene inntar barnehagen, en aldersgruppe mange hadde liten erfaring med. Reformene medførte en stille revolusjon som barnehagen var lite forberedt på. Forventningene til innholdet økes,

samtidig som presset på barnehagelærerne blir større. Det blir mer barnehageforskning, men etter- og videreutdanning og andre kompetanseutviklende tiltak står ikke i forhold til reformene. Likevel, barnehagelærerne gyver løs på nye utfordringer.

Interessekamp og dokumentasjonskrav

– *Hvordan vil du beskrive barnehagefeltet i dag? Hva rører seg? Er det noe som står på spill? Hva er lyspunktene?*

– Foreldrene følger med på sine barns liv i barnehagen. Kampen for økt kompetanse og bedre bemanning, som i alle år har vært barnehagelærernes kamp, blir nå også foreldrenes. Barnehagearbeid blir synlig, og det stilles krav både fra foreldre, politikere og barnehageeiere. Midt i denne interessekampen står barnehagelærerne sammen med barna. Krav til sikkerhet og dokumentasjon tærer

«Reformene medførte en stille revolusjon som barnehagen var lite forberedt på. Forventningene til innholdet økes, samtidig som presset på barnehagelærerne blir større.»

TURID THORSBY JANSEN,
BARNEHAGELÆRER OG FØRSTELEKTOR

på tidsbruken. Færre vil bli barnehagelærere. Barnehagens spennende, uforutsigbare og frie liv blir borte i debatten om barnehagen! Gledelig er det derfor at lekens betydning framheves i media og blant politikere.

– Hva tror du blir viktig for feltet framover de neste 40 årene? Er det noen kamper som må tas? Trender som bør snus, eller videreføres?

– Barnehagelærerne må tydeliggjøre sin rolle i barns lek. Synet på leken som barns uttrykk og særegne væremåte, lekens kompleksitet, gjør det nødvendig å snakke om en didaktikk eller metodikk som fremmer lek.

De pedagogiske kjerneoppgavene

– Hvordan kan man få unge til å ønske seg til jobben? Og hvordan får man dyktige barnehagelærere og andre ansatte til å bli i yrket?

– Vi må våge å løfte diskusjonen om arbeidsfordeling og ansvar vekk fra å være en profesjonskamp og inn til spørsmålet: Hva er de pedagogiske kjerneoppgavene i barnehagen sammen med barn, og hvem har best kompetanse til å utfylle dem? Jeg

ønsker et farvel til den flate strukturen. Selv ble jeg trett av å spre meg på alle oppgavene, og jeg savnet å kunne benytte og utvikle min særlige faglige kompetanse sammen med barna. Selv 30 år etter at jeg selv sluttet å jobbe i jobben, møter jeg barnehagelærere som sier det samme.

– Hvilken betydning kan det ha å ha et eget tidsskrift skrevet av og for barnehagefolket selv?

– Tidsskriftet er et møtested for praktikere, fagpolitikere, forskere og akademikere. Mer barnehageforskning og flere akademikere og forskere som også er barnehagelærere, vitaliserer debatten sammen med barnehagelærerne. Mange våger å problematisere både ulike sider ved praksis og barnehagen som institusjon. *Barnehagefolk* kan gjøre det enklere for barnehagefolket å holde seg faglig a jour og utfordre til å bidra i debattene. Det er en stor oppgave i en tid hvor mange konkurrerer om barnehagefolkets oppmerksomhet. *Barnehagefolk* er et tidsskrift som har tatt barnehagefeltet på pulsen og på alvor, og som er et tidsskrift for hele barnehagefolket. Fortsett med det, sier Turid Thorsby Jansen. ■

SENTRALE STEMMER TAR ET
TILBAKEBLIKK OG SER FREMOVER

– BARNEHAGEN ER I EN BRYTNINGSTID

En av de store utfordringene nå er rekrutteringsproblemet, påpeker barnehagelærer og studieleder Geir Aaserud. Vi må ikke være redd for å se på hvordan sektoren kan endre seg, mener han.

Av John Roald Pettersen

Du har fulgt barnehagene, riktig nok ikke i 40 år, men lenge. Du gjorde også et doktorgradsarbeid om barnehagelærernes erfaringsprosesser. Hvis du skulle peke på noen viktige endringer som har skjedd, hva vil det være?

– Da vil jeg nevne barnehageforliket i 2003, da det skulle bli full barnehagedekning. Det var jo veldig bra, men handlet mest om foreldrene og familiepolitikk. Barnehagefeltet ligger et sted mellom utdannings-, familie- og sosialpolitikk, og den gangen var vi ikke gode nok på å ruste utdanninga for den utviklinga. Særlig med tanke på å utdanne nok folk, noe vi ser resultatene av nå.

Større interesse for barnehagen

– En annen endring er den store *interessen* for barnehager, politisk og i samfunnet som helhet. Både foreldregruppa og samfunnet har endret seg, og det stilles andre krav til barnehagen nå, både til rapportering og programmer man skal forholde seg til, og oppdrageransvaret er i større grad overlatt til barnehagene.

– Om vi da tar steget over fra historien til dagens situasjon; hvordan står det til, sett fra ditt ståsted?

– En av de store utfordringene nå handler jo om rekruttering og å få de som tar utdanning, til å bli. Det er mange barnehager nå som sliter med å få tak i barnehagelærere. Her må vi tenke på flere ting for å bedre situasjonen. Blant annet det å tilby både hel- og arbeidsplassbasert deltidsutdanning, slik vi gjør hos oss nå. Det ligger mye kompetanse hos dem som har jobbet noen år i barnehagen som assistenter eller fagarbeidere, og som kan bli gode barnehagelærere. Men da må det legges til rette for at de skal få tatt den utdanningen, for eksempel gjennom permisjon med lønn. Og det handler også om tilrettelegging i barnehagen – at det kan bli mulig å gjennomføre et slikt utdanningsløp samtidig som man jobber.

– Men vi må også begynne tidligere med de som er i ungdomsskolen og videregående. Det med lekeressurs, som jeg ser noen barnehager driver med, det er et veldig godt tiltak. Få inn ungdommer, ikke som erstatning for fast personale, men som tillegg, og som kan bli kjent med yrket. Det har

*«Det må gjøres noe med
bemanningsnormen.
Det må være folk til stede,
kvalifiserte folk. Men hva
med åpningstida,
kan vi diskutere den?»*

GEIR AASERUD, BARNEHAGELÆRER
OG STUDIELEDER

jeg stor tro på. Samtidig bør vi tenke på de i den andre enden av yrkeslivet, som har jobbet i mange år, og som kanskje ikke orker full jobb eller samme type jobb lenger. Kan de være veiledere for nyutdannede og slik utnytte deres erfaring og kompetanse?

En usikker verden

Andre utfordringer Geir vil peke på, er rammebetingelsene rundt barnehagen og det å jobbe der. Som for eksempel bemanningsnorm og lønn.

– Det må gjøres noe med bemanningsnormen. Det må være kvalifiserte folk til stede. Men hva med åpningstida, kan vi diskutere den? Barnehagene er stort sett åpne mellom 07 og 17. Klarer vi å bemanne hele den tida? Kan vi tenke annerledes om organiseringen? Hva med lønn og kompetanseutvikling? I dag gis det ikke uttelling for master, for eksempel. Det bør diskuteres.

– Og på et annet nivå: Vi lever i en verden med stor usikkerhet, de unge er mer usikre enn tidligere. Hvordan utdanner vi folk til en verden vi ikke vet hvordan vil bli? Ruster vi dem på riktig måte for det de opplever som en usikker framtid, og deres rolle i barnehagen i en slik verden? Jeg tenker at vi trenger barnehagelærere som våger å stå i denne

usikkerheten, og som våger å bruke dømmekraft i møte med den.

– Vi lever i en brytningstid, også barnehagene. Det kan være utfordrende, men barnehagen har alltid vært i en brytningstid. Samfunnet, og barnehagen, er i utvikling. Slik bør det også være. Og vi må ikke være redd for å se på hvordan barnehagene kan endre seg. Men det krever selvsagt engasjement fra de som er i sektoren, på alle nivåer.

Egner seg til personalmøtet

– Tidsskriftet Barnehagefolk har jubileum. Hvilket forhold har du hatt til tidsskriftet?

– Jeg har lest det helt siden jeg var student sjøl, og tenker det er et viktig tidsskrift for studenter som ønsker å sette seg inn i ulike tematikker, gjennom korte faglige artikler. Jeg tror også det egner seg godt til bruk som for eksempel som utgangspunkt for diskusjoner på personalmøter. Barnehagefolk er også et bra tidsskrift for de som vil begynne å skrive fagartikler, blant annet masterstudenter. Det hadde vært spennende med mer samarbeid og samskrivning mellom akademikere og praksisfolk, tenker jeg. Og kanskje mer stoff fra foreldreperspektivet, de som bruker barnehagene? ■

SENTRALE STEMMER TAR ET
TILBAKEBLIKK OG SER FREMOVER

- BARNEHAGEN KOMMER TIL Å BLI ENDA VIKTIGERE

Det er lov å håpe på en annerledes skolestart og en langsommere pedagogikk nå som leken har fått en slags renessanse, sier førsteamanuensis Mari Pettersvold.

Av John Roald Pettersen

Hvoran ser du på barnehagens utvikling fra 40 år tilbake og til nå?

– Nå er det nok de som har vært med lenge enn meg, som kan si noe om hele perioden. Mye har endret seg hva angår utdanninga og barnehagen, og ikke minst styringen i sektoren. Når det gjelder styringen, vil jeg tro det er flere som trekker fram den første rammeplanen, rapporten *Klar, ferdig, gå* fra 2005, og selvsagt da barnehagen skiftet departementstilhørighet til Kunnskapsdepartementet i 2006, som et vesentlig skifte. Barnehagen ble en del av utdanningsløpet, og forventningene til å være skoleforberedende ble tydelige. Med ambisjoner om full barnehagedekning kan vi vel si at barnehagen ble viktigere, men så startet også mange debatter om den ble viktigere for nasjonens ve og vel enn for barna.

Standardisering og detaljstyring

– Jeg vil også nevne oppropet mot språkkartlegging i 2010 som betydningsfullt. Det ble da for alvor satt på dagsordenen hvor politisert feltet hadde

blitt, og etter hvert også hvor mange aktører som ville ha et ord med i laget. Også aktører langt utenfor feltet så et mulig marked for mer eller mindre kommersielle interessenter, som kunne bidra med å gjøre både barna og barnehagen mulig å måle. Dette var bakgrunnen for at Solveig Østrem og jeg i 2012 ga ut boka *Mestrer, mestrer ikke* – med undertittelen *Jakten på det normale barnet*. Med den ønsket vi å vise at barnehagen var underlagt de samme tendensene som andre sektorer: standardisering og detaljstyring. Boka er kritisk og peker på hva vi risikerer å miste dersom vi slipper til «de som har noe å selge» og gjør barnehagelærernes kunnskap underordnet.

– Hva opplever du rører seg på feltet i dag?

– Det første jeg vil trekke fram, er lekens renessanse. Ikke bare i barnehagen, men også i skolen. Det blir gjort forsøk med mer lek i førsteklasse, og det gir håp for en annen skolestart. Selvsagt primært for barna, men også for barnehagen – og hva den skal forberede til. Eller jeg vil tillate meg å si:

«Med ambisjoner om full barnehagedekning kan vi vel si at barnehagen ble viktigere, men så startet også mange debatter om den ble viktigere for nasjonens ve og vel enn for barna.»

MARI PETTERSVOLD,
FØRSTEAMAUENSIS

hva skolen skal forberede barna til. Barn er skolestartere – et ord vi godt kan rydde ut av språket – først når de faktisk begynner på skolen. Ikke i ett år før.

En pedagogikk med blikket mot verden

– Det er lov å håpe på at vi har kommet forbi at vi skal *justere barna* så de passer inn. Nå er turen komme til at det er *institusjonene* vi må rette blikket mot. Jeg tror vi kommer til å bli opptatt av betydningen av det Gert Biesta omtaler som en verdensvendt pedagogikk. Det vil si å vende blikket ut mot verden og ta ansvar for at barn får erfare at de kan bidra til å utforme verden.

– Er det noen kamper som må tas eller trender som bør snus i årene framover?

– Det ene er at jeg tror vi skal ha fokus på økonomisk utbytte i private barnehager. Bare i de to nærmeste kommunene her hvor jeg bor, har det i den siste tida vært store saker der eierne trikser og mikser med ulike selskaper. Det andre er kvalitetsforskjellene mellom barnehagene. Dette er en komplisert utfordring. Et mulig postulat, basert på disse erfaringene, er at kompetanse på eier- og

myndighetsnivået vil være avgjørende i det framtidige kvalitetsarbeidet.

Å gi barna erfaringer som setter spor

– Jeg tror barnehagen kommer til å bli enda viktigere framover, som det avgjørende fundamentet i en god oppvekst. Jeg våger å tro på at vi i fellesskap skal forstå at leken er helt grunnleggende, og at vi vil se mye til den langsomme pedagogikken, det Alison Clark har introdusert som *slow pedagogy*. Hun mener vi har kommet til et «tipping point»; vi kan ikke presse mer ut av verken barna eller barnehagen. En sentral ingrediens i en langsom pedagogikk er mulighet for fordypning, hvor man ikke gjør litt av alt, men mer av mindre, slik at barn får erfaringer som setter spor. Et sted å starte er en gjentabling av barnas egen rytme.

– Hva tenker du om hvilken betydning et fagtidsskrift som *Barnehagefolk* kan ha for feltet?

– *Barnehagefolk* har alltid vært der, og jeg håper at det også vil bli slik i all fremtid. Det har en form som forhåpentlig fungerer slik at de ulike aktørene i sektoren til enhver tid minnes om en gjensidig avhengighet, uansett hvilket nivå man jobber på. ■

SENTRALE STEMMER TAR ET
TILBAKEBLIKK OG SER FREMOVER

– JEG ER OPPTATT AV DAGENS BARNEHAGE, IKKE FRAMTIDAS

Barnehagelærer og nestleder i Utdanningsforbundet, Ann Mari Milo Lorentzen, er lei av å høre om «framtidens barnehage» og mener det er en ansvarsfraskrivelse.

Av John Roald Pettersen

Hvis du ser tilbake på barnehagens historie og utvikling fra 1984 og fram til i dag – hvilke hendelser, debatter eller endringer vil du trekke fram som betydningsfulle?

– Jeg er selv født i 1983, så dette er et litt krevende spørsmål. For meg personlig var det utrolig spennende at barns medvirkning kom inn i barnehageloven. I 2005 var jeg student, og det å lese og diskutere teori og verdier som lå bak denne paragrafen, ga meg et nytt syn på barn og barndom. Jeg skrev om barns medvirkning i pedagogisk dokumentasjon i min avsluttende pedagogikkoppgave. Jeg tror jo også at dette har betydd veldig mye for barnehagesektoren – og for barnehagelærerrolla.

Kamouflert forslag om kompetansemål

– Hvis jeg skal peke på en annen hendelse jeg opplever som avgjørende, tror jeg at det må være den aktiviteten som kom rundt stortingsmelding nr. 19: *Tid for lek og læring* i 2016. Denne meldinga skulle legge

til rette for en ny rammeplan. Den vekket hele sektoren, for eksempel med forslaget om å innføre en språknorm, som barna skulle oppfylle før de forlot barnehagen. Plutselig kom det, sånn litt kamouflert, forslag om å lage kompetansemål for ungene i barnehagen – med den åpenbare muligheten at noen barn ville gå ut av barnehagen uten å ha nådd målet.

– Omtrent samtidig kom det også et forslag om å innføre en plikt til vurdering av barns kompetanse i barnehageloven, som ble behandlet sammen med meldinga. Heldigvis ble begge forslagene avvist av et stort flertall i Stortinget etter at barnehagefolk ganske unisont hadde avvist dem. I Utdanningsforbundet jobbet vi intenst med politisk påvirkning på disse sakene, og det gjorde også Barnehageopp-røret og mange fra lærerutdanningene. Dette var en periode hvor vi erfarte hvor viktig det er å dra i spenn.

– Vi vant det store slaget i Stortinget den gangen, men jeg er ikke overbevist om at vi vant

«I dag sier alle at de mangler tid. Tid til å samhandle med ungene og tid til å planlegge og reflektere over det pedagogiske arbeidet.»

ANN MARI MILO LORENTZEN,
BARNEGELÆRER OG NESTLEDER
I UTDANNINGSFORBUNDET

barnehageeiere – både private og kommunale, som jo har fått stadig større påvirkning på innholdet – med programmer og pakker, sier Ann Mari.

Med mindre tid til det viktige

– Hvordan vil du beskrive barnehagefeltet i dag ut ifra ditt ståsted? Hva rører seg?

– Jeg opplever i samtaler med barnehagelærere som har jobbet lenge i barnehage, at de beskriver at jobben for 20 år siden var mer overkommelig – en hadde tid til det som er viktig. I dag sier alle at de mangler tid. Tid til å samhandle med ungene og tid til å planlegge og reflektere over det pedagogiske arbeidet. Vi har undersøkelser som viser at dette er mer enn en «følelse» – dette er slik barnehagene er blitt.

– Det finnes tre måter å skaffe barnehagelærere mere tid på: for det første ved å styrke bemanningen, for det andre ved å fjerne en del av de oppgavene som åpenbart ikke er kjerneoppgaver. For det tredje kan man redusere tilbudet, altså knipe inn på åpningstidene. Nasjonalt må myndighetene ta ansvar for en bemanning som står til de ambisjonene de har for sektoren. Lokalt må eiere og tilsynsmyndigheter

komme tilbake til det som er det viktige innholdet i barnehagen. Barnehagen er ikke en serviceinstitusjon for foreldre, men en pedagogisk institusjon for barn. Dette må også speiles i tilbudet.

Barndommen er kort

– Hva tror du blir viktig for feltet framover de neste 40 årene? Er det noen kamper som må tas eller trender som bør snus?

– 40 år er lenge, så jeg nøyer meg med de neste ti. Jeg både håper og tror at det som blir viktig, er å finne tilbake til innhold, rammer og organisering som kan støtte barna inn i deres første meningsfulle fellesskap utenfor familien. Stikkord må være barndommens egenverdi, lek og medvirkning. Og med dette mener jeg ikke at vi skal gjenskape en «gammeldags barnehage» – vi må se hva disse verdiene kan tilføre dagens barn og dagens barndom. Skal jeg være ærlig, begynner jeg å bli litt lei av å høre om «framtidens barnehage». Dette perspektivet åpner for å frasi seg ansvar for de ungene som er barnehagen her og nå. Barndommen er kort – vi må gi ungene den barnehagen som denne generasjonen barnehagebarn trenger! ■

SENTRALE STEMMER TAR ET
TILBAKEBLIKK OG SER FREMOVER

- TRENGER BARNEHAGENE EN LEKELEKTOR?

Vi må beskytte leken, mener barnehagelærer og førsteamanuensis
Per Einar Sæbbe. Han tror ikke idealismen er død, og vil ha flere
barnehagelærere med master barnehagen.

Av John Roald Pettersen

Hvis du ser tilbake på barnehagens historie og utvikling de seneste 40 årene, fra 1984 og fram til i dag, hvilke hendelser, debatter eller endringer vil du trekke fram som betydningsfulle?

– Jeg begynte på utdanningen på Stord i 1994, og vi fikk første dag NOU 1992:17, som var utkast til rammeplan for barnehagen. Den første rammeplanen var en milepæl, det samme var prosessen før vi fikk ny rammeplan i 2017.

Barnehagelærerflukten

– Barnehage har blitt et gode som de aller fleste foreldre benytter seg av, og vi nærmer oss at alle barn går i barnehage. Dette er viktig. Jeg husker debattene om kontantstøtte og politikere som mente at barnehage er skadelig for barn, og at alle barn helst burde vært hjemme med mor.

– Hvordan vil du beskrive barnehagefeltet i dag, ut fra ditt ståsted?

– I 2024 er antallet søkere til utdanningen nesten halvert siden 2018, og det har ikke vært færre studenter siden 2005. Vi opplever en flukt av barne-

hagelærere, og målet om 60 prosent barnehagelærere innen kort tid ser ut til å bli vanskelig å nå.

Den sosialpedagogiske tradisjonen står i fare

– Det er høye ambisjoner om kvalitetsheving, og jeg lurar på hvordan vi skal dokumentere til politikerne at det lønner seg stort å satse på gode barnehager – uten å innføre baby-pisa, kartlegging og tester av barn, som igjen skal vise kvaliteten. Da står den sosialpedagogiske tradisjonen i fare. Vi bør beholde det helhetlige synet på barns læring med stor plass til lek og samspill.

– Det er bra at vi får flere barnehagelærere med master, og de må finne sin plass og definere ansvarsområdet. Jeg tror vi kunne hatt brukt for en barnehagelærer med master i hver barnehage med ansvar for lek. En lekelektor.

– Hva tror du blir viktig for feltet framover de neste 40 årene?

– Jeg har tro på at en god barnehage varer livet ut. Det er mye diskusjoner om økonomi nå, og vi må finne et godt system som sikrer barn et trygt og godt

*«Jeg tror det er viktig at
beslutningstakerne får et
realistisk bilde av hverdagen
i barnehagen.»*

PER EINAR SÆBBE, BARNEHAGELÆRER
OG FØRSTEAMANUENSIS

barnehagemiljø, og ansatte med gode lønns- og arbeidsvilkår. Rammefinansiering har sine gode sider, men det kan slå ut i store forskjeller fra kommune til kommune. Vi trenger forutsigbarhet og gode rammer for alle barnehager, og på mange måter hadde et fast statlig tilskudd per barn kunne gitt alle barnehager dette.

Vi må beskytte leken

– Barnehagelærere sier de kjenner seg verdsatt av barn og foreldre, og at dette er mye av grunnen til at de blir værende i jobben, men kun 50 prosent sier de føler seg verdsatt av samfunnet. Dette er en trend som kan snus.

– Jeg er også opptatt av at vi må beskytte leken. Barnehagefolket må få definere innholdet i barnehagen med innspill fra foreldre og eksterne.

– *Hva mener du kjennetegner barnehagefolk? Hvordan kan man få unge til å ønske seg til jobben, og hvordan får man dyktige barnehagelærere til å bli i yrket?*

– Barnehagefolk sier de er motiverte fordi de er glad i barn og ønsker å bety noe for andre. De er tålmodige, reflekterte, entusiastiske og i kontakt med verdigrunnlaget sitt. De liker faglig påfyll, høy

grad av autonomi, de er gode med relasjoner, sosial kompetente og er idealistiske. De er mer indremotivert enn ytemotivert. Idealismen er ikke død, og de unge som velger utdanningen, har fremdeles en idealistisk holdning til yrket. Undersøkelser viser at flere studenter nå enn tidligere har praksiserfaring, mange fra et friår etter videregående. Det er der barnehagens realityserie er, for der treffer 19-åringene dyktige ansatte som er gode forbilder, og som vekker lysten til å ta utdanning. Disse historiene må ut. De unge vet ikke hva de går glipp av når de ikke velger barnehagelærerutdanning.

Et tilgjengelig magasin å bli klokere av

– *Hvilken betydning kan det ha å ha et eget tidsskrift skrevet av og for barnehagefolket selv?*

– Jeg har lest *Barnehagefolk* siden studietida, og det er en kilde til å holde seg oppdatert i hva som skjer. Det er skrevet slik at det når fram til barnehagefolket. Forskere får også øynene opp for at dette kan være en god kanal for å formidle hva som forskes på, og til å finne inspirasjon for hva det trengs mer undersøkelser om, og hvorfor. Jeg ønsker meg et «lettbeint» og tilgjengelig magasin, som både barnehagefolk og andre som har interesse for feltet – og politikere – kan bli klokere av å lese. ■

HVORFOR SKRIVER SKRIBENTENE?

Vi har spurt noen av de skrivende barnehagefolka om hvorfor de skriver om jobben sin, hvilken betydning det har at ansatte ytrer seg, og hvilke råd de vil gi til andre som ikke har kastet seg over tastaturet ennå.

ROYNE BERGET

barnehagelærer og styrer

Jeg skriver om jobben og barnehagen fordi det er en plikt jeg har som fagperson og leder. Gjennom årene har jeg opparbeidet meg erfaring og kunnskap som jeg tenker kan være nyttig å dele. Jeg ønsker å bidra til å påvirke barnehagesektoren til det beste for barn, ansatte og samfunnet. Det kan sikkert for flere framstå både svulstig og urealistisk, men jeg vet at det nytter å engasjere seg – noen ganger blir du faktisk lyttet til. Når karrieren min er over, har jeg ikke lyst til å angre på det jeg ikke gjorde eller ikke sa. Det er vi som er ansatte, som har best forutsetninger for å mene noe om yrket vårt. Det er vi som vet hva som foregår i barnehagen, som kjenner hvor skoen trykker, og kan peke på ulike tiltak. Vi er eksperter på barn i gruppe. I tillegg får vi «vist oss fram» som profesjonsutøvere, noe som ikke bør undervurderes med tanke på posisjon, anerkjennelse og respekt for barnehageyrket og oss fagpersoner.

Roynes råd til kommende skribenter:

Hvis du har meninger og tanker om arbeidet ditt og om barnehagen, så ta sjansen. Er du usikker på det du har skrevet, kan du be en kollega eller venn lese gjennom det for å gi deg eventuelle innspill før du sender det fra deg. Når du får tilbakemelding om at innlegget ditt vil bli publisert i en avis, et fagblad

eller på et nettsted, er det helt naturlig å bli litt nervøs og engstelig for reaksjoner som kan komme. Men det vil mest sannsynlig gi deg en skikkelig boost å se teksten på trykk. Ikke alle er nødvendigvis helt enig i alt du skriver, men husk at motstand eller kritiske spørsmål ikke behøver å være negativt. Det kan tvert imot føre til mer bevissthet og refleksjon rundt temaet du har løftet fram. Dessuten er det viktig å skille mellom konstruktiv kritikk og uttalelser fra kverulanter og nettrull. De sistnevnte må du bare forsøke å overse. Til slutt: Det er barnehagefolk som har best forutsetninger for å mene noe om barnehagelivet, så kast deg over tastaturet.

Er deres barnehage forberedt på en kvelningssituasjon?

Små barn er spesielt sårbare for kvelningsulykker, og i gjennomsnitt mister rundt 50 mennesker livet sitt på grunn av kvelning hvert år i Norge. LifeVac kan redde liv når tradisjonell førstehjelp ikke strekker til. Hittil er over 3.000 liv rapportert reddet med LifeVac.

Hvordan fungerer LifeVac?

LifeVac bruker en patentert ventil for å skape vakuum og fjerne fremmedlegemer uten å dytte dem lenger ned.

I bruk hos flere norske barnehager

Brukes av politi og helsevesen i USA og UK

Kan brukes på baby, barn og voksne

CE-merket medisinsk utstyr

Støttet av fagfellevurdert forskning

Gjør barnehagen tryggere i dag. Kjøp i vår nettbutikk eller ta kontakt.

Scan QR-koden eller kontakt oss:

+47 908 03 384 / +47 954 35 305

post@lifevac.no

ORD FRA REDAKTØRENE

Flere redaktører har satt sitt preg på *Barnehagefolk* gjennom 40 år. Pioneren Klausine Rønnes ledet an nybrottsarbeidet med sitt lekne og kritiske blikk i de første 20 årene før først Mona-Lisa Angell, deretter Vigdis Foss og nå, sittende redaktør, Birgitte Fjørtoft tok over stafettpinnen. Felles for alle er den barnehagefaglige bakgrunnen, det store engasjementet og ønsket om faglig, politisk og etisk diskusjon blant barnehagefolket til det beste for alle barn.

KLAUSINE RØTNES, BARNEHAGELÆRER

Redaktør 1984–2009

Klausine gikk bort 6. desember 2023

Dette er en forkortet versjon av Røtnes' leder til 25-års-jubileet som ble publisert i Barnehagefolk 3-4/2009.

Velkommen til dette dobbeltnummeret av *Barnehagefolk* som markerer at det er 25 år siden det dristige prosjektet – et eget tidsskrift for barnehagene – ble lansert. I 1984 fantes det ikke et sted for faglig debatt og erfaringsveksling på barnehageområdet. I dag kan vi oppsummere at det var viktig å satse på et eget tidsskrift, og at *Barnehagefolk* nettopp har gitt barnehagefolk mulighet til å være med å utvikle fagområdet vårt. I dette nummeret vil vi feire, og det gjør vi ved å trykke intervjuer, hyggelige gratulasjoner og hilsninger til *Barnehagefolk* fra lesere og skribenter som beskriver sitt forhold til tidsskriftet.

Vi feirer også ved å invitere til en kritisk debatt om hvor veien går videre. Alle disse årene har frembrakt ti tusen sider fra livet i barnehagen og pedagogikken. Det gir oss en unik mulighet til å

«Vi er i begynnelsen av en ny fase i barnehageutviklingen i Norge. Vi har nådd full barnehagedekning, og barnehagen er ikke lenger knyttet til familie- og sosialpolitikken, men til utdanningsområdet. Hva betyr det for barnehagene? Hvor ligger utfordringene i fremtiden? Hva krever det av oss som fagfolk? Hva blir Barnehagefolks oppgaver?»

forske på vår egen barnehagedebatt, noe som i seg selv er en seier.

Vi er i begynnelsen av en ny fase i barnehageutviklingen i Norge. Vi har nådd full barnehagedekning, og barnehagen er ikke lenger knyttet til familie- og sosialpolitikken, men til utdanningsområdet. Hva betyr det for barnehagene? Hvor ligger utfordringene i fremtiden? Hva krever det av oss som fagfolk? Hva blir *Barnehagefolks* oppgaver?

Å feire et 25-årsjubileum gir oss også anledning til å takke leserne og alle som har bidratt med artikler, fortellinger, ris og ros gjennom årene. En spesiell takk til alle dem som har skrevet en artikkel for første gang, og som har tatt det strevet det er å gi skriftlig form til sine faglige erfaringer. Det er alle abonnementene og skribentene som til sammen har gjort *Barnehagefolk* mulig. Gratulerer til dere alle.

Til slutt vil jeg si takk for meg, takk for spennende og lærerike år som redaktør. Jeg har fulgt barnehagene i en viktig periode og fått mulighet til å bli kjent med dyktige og engasjerte fagfolk i hele sektoren. Det har vært en berikelse og stor glede å være sammen med dere.

Klausine Røtnes

MONA-LISA ANGELL, STIPENDIAT

Redaktør 2010–2017

Jeg var redaktør for *Barnehagefolk* fra 2010. Grunnen til at jeg søkte på jobben, var sam-
mensatt. For det første ville jeg gjerne være
med på videreutviklingen av barnehagepedagogik-
ken. Det drivet har jeg kjent på fra jeg ble student
ved pilotprosjektet Flerkulturell førskolelærer-
utdanning (2002–2005, Høgskolen i Oslo). Det var
et fantastisk studium der vi fikk opplevelsen av at
faget vårt var «under arbeid», og at vi studenter var
invitert til å bidra. Sânt kollektivt tenkearbeid kan
man bli hektet på! For det andre liker jeg å jobbe
språklig, visuelt, faglig og politisk. Redaktørjobben
rommer alt det. For det tredje søkte jeg, når sant
skal sies, på jobben fordi det var en fast stilling. På
det tidspunktet hadde jeg undervist ved Høgskolen
i Vestfold i nesten tre år og hele tida vært midlerti-
dig ansatt på korte kontrakter. Den stadige usikker-
heten på hvor lenge jeg hadde jobb, var jeg så lei av
at jeg begynte å kikke meg om etter andre jobber.

Da jeg begynte i jobben, hadde Klausine Røtnes
vært redaktør i 20 av de 25 årene tidsskriftet hadde

*«Da jeg overtok redaktøransvaret,
var det viktig for meg å videreføre
Klausines arbeid. Samtidig var jeg
overbevist om at Barnehagefolk
på det tidspunktet hadde blitt
en bauta i seg selv, og at min
oppgave var å ikke bli en redaktør
som personifiserte tidsskriftet.»*

eksistert. Å overta etter Klausine var derfor et våge-
stykke. Hun hadde bygget opp *Barnehagefolk* sånn
vi kjente det, og var på mange måter tidsskriftet.
Klausine var en foregangskvinne som bidro sterkt
til at barnehagelærere fikk muligheter til å delta
i utviklingen av barnehagepedagogikken. Da jeg
overtok redaktøransvaret, var det derfor viktig for
meg å videreføre Klausines arbeid. Samtidig var jeg
overbevist om at *Barnehagefolk* på det tidspunktet
hadde blitt en bauta i seg selv, og at min oppgave
var å ikke bli en redaktør som personifiserte tids-
skriftet. Da jeg startet i jobben, bestemte jeg meg
derfor for å bli der i maksimum fem år.

I forbindelse med at jeg ble invitert til å skrive
noen ord her, fikk jeg tilsendt noen spørsmål som
på ulike måter dreier seg om tid: både *tidsskriftets*
fremtid og den fortida jeg er en del av som tidligere
redaktør. Til det omdreiningspunktet vil jeg svare
dette: På baksiden av tidsskriftets første nummer
(1984) skriver grunnleggerne Ove Grotheim
og Jan Borge at dette skulle være et pedagogisk
kaleidoskop med mange forskjellige synspunkter,
erfaringer og kunnskaper. Sånn jeg husker barn-
dommens kaleidoskop, åpner de rom hvor man kan
få følelsen av å tre ut av det tatt-for-gitte. Der inne
kan alt det vante snus på, sees fra stadig nye vikler,
koples sammen med andre elementer og på den

FOTO: MARTE GJÆRDE

måten frembringe nye perspektiver og undringer. Det synes jeg er et vakkert bilde på hva tidsskriftet har vært, kan være og kan bli.

Jeg fikk være redaktør i en utrolig spennende fagpolitisk tid. Det var en periode hvor to ulike, sammenvevde prosesser gjorde seg gjeldende. På den ene siden tok flere og flere barnehagelærere master og doktorgrad. Enkelte barnehagelærere ble også professorer i barnehagepedagogikk. Den bevegelsen er helt sentral for at barnehagelærere både kan og får ta ledelsen når barnehagepedagogikken videreutvikles. På den andre siden var det en periode hvor den politiske styringen av barnehagepedagogikken ble stadig sterkere. På mange måter ba vi barnehagelærere kanskje til og med om det? I alle fall kritiserte vi politikere som var mer opptatt av kvantitet, altså å bygge barnehager, enn kvalitet (hva enn det skulle bety). I kjølvannet av at finansieringsmodellen ble endret fra stykkprisindefinansiering over statsbudsjettet til rammefinansiering over til dels slunkne kommunebudsjetter, fikk vi det vi ba om – og litt til. Det var en periode med økende interesse «utenfra» og enorm aktivitet for å sikre «kvalitet» ut fra en rekke parameter som i alle fall ikke var tuftet på barnehagepedagogikk.

Nå har alltid barnehagelærerne vært en politisk aktiv yrkesgruppe som har stått på barrikadene. Det toppet seg i 2016 da barnehagelærere og -utdannere reiste seg i protest mot og forslag om endringer i barnehageloven. I sum forsterket forslaget søkelyset på forhåndsdefinerte og individuelle læringsmål og dreide dermed samtidig oppmerksomheten vekk fra barnas egeninitierte lek og interesser. Det store engasjementet førte til at barnehagelærere og barnehagelærerutdannere klarte å få på trykk over hundre innlegg i fag- og dagspresse på to måneder. Det var en ekstraordinær innsats som førte til at vi ble hørt. Jeg glemmer aldri den følelsen. Jeg ga meg i 2017 etter å ha vært redaktør i sju år (inkludert en svangerskapspermisjon). Da var jeg litt på overtid, ifølge min egen tidsfrist. Den overskridelsen sier nok mest om hvor morsom den jobben er.

Gratulerer med dagen til alle dere som har bidratt til dette pedagogiske kaleidoskopet!

Mona-lisa Angell

VIGDIS FOSS, HØGSKOLELEKTOR

Redaktør 2015 og 2018–2019

Jeg har vært redaktør for *Barnehagefolk* i to omganger; i 2015 som vikar for Mona-Lisa og deretter i 2018–2019. Den første gangen var det kollega Svein Ole Sataøen som oppdaget annonsen og oppfordret meg til å søke. Da hadde jeg en undervisningsstilling på Høgskulen på Vestlandet, og vi var inne i en krevende tid preget av implementeringen av BLU-reformen. Ny motivasjon og inspirasjon fristet. Jeg interesserer meg for tekst, debatt og fagpolitikk og tenkte de to stillingene kunne berike hverandre. Selv om jeg var på tynn is til tider, var det akkurat den utfordringen og forandringen jeg trengte da, og jeg lærte mye.

Det er bra at *Barnehagefolk* inneholder stoff både fra barnehagelærere, lærerutdannere og forskere. Det er nettopp bredden og de ulike perspektivene som utgjør tidsskriftets kvalitet. Jeg vil illustrere dette gjennom noen teksteksempler, selv om det er både vanskelig og urettferdig å trekke frem enkelttekster. Jeg kommer stadig tilbake til tekster

«Barnehagen og barna trenger portvoktere med kunnskap, engasjement og mot til å verne om barndommens og lekens egenverdi – og samtidig noen som kan løfte viktige spørsmål, både om det man får til, det som går rett vei, og det som er vanskelig.»

fra *Barnehagefolk* i undervisningen, blant annet disse:

Spalten «Med to land i hjertet» (2019) er skrevet av Anne-Linn Bang, som da var barnehagelærer i Enerhaugen barnehage, en flerkulturell barnehage og bydel. Det er en tankevekkende og viktig tekst om et dagsaktuelt tema. Her illustreres det av et utdrag fra den første teksten, som siden ble til den ovennevnte spalten (3/2018): «Vi leter og leter etter svar på hva som kan gjøres for at vi skal kunne leve sammen på en god måte, ikke bare i vår barnehage, eller vår bydel, men i hele landet.»

«Klatring som erfaring og fenomen» (4/2018) bygger på Turid Baaslands (styrer i Trekloveren barnehage) masteroppgave. Baasland intervjuet skolebarn om deres tid i barnehagen der hun selv arbeidet. Til hennes overraskelse fortalte nesten alle barna om å klatre i trær som en viktig barnehageerfaring og et sentralt minne. I de senere årene har selvregulering blitt til en teknisk sak som kan øves gjennom voksenstyring, og ofte av noe som kan minne om en slags skolesimulering i barnehagen. Baasland skriver ikke om selvregulering, men for meg er teksten barns fortelling om hvordan de selv jobber aktivt med selvregulering gjennom egeninitiert lek. Å klatre var mestring, nederlag,

samarbeid, trøst, spenning, glede, grensesprengende og selvregulering for barna som ble intervjuet. Teksten er verdt å lese for alle som vurderer å gå for strukturerte, obligatoriske øvelser i selvregulering for alle barn.

Hvordan velger foreldre flest en barnehage? Skal den være nær hjemmet eller jobbe ekstra mye med uteliv? Solveig brukte lang tid på å finne den barnehagen som var mest anonym og hadde et uteområde som var skjermet for innsyn for å beskytte seg selv og datteren mot trusler (2/2014, s. 13). Det gjorde sterkt inntrykk på meg å intervju helt ulike mødre i krevende livssituasjoner om hva barnehagen og barnehagelærere hadde betydd for dem og deres barn.

Berit Baes «Vi venter på å få leke, vi» (4/2018) er en viktig påminning om hva barns medvirkning er, og hva barn vil at barnehagen skal være. På en måte utfylles den av Alicja Sadowniks «Når barn forteller om å være ny i den norske barnehagen»* (4/2018) – som handler om de barna som ikke umiddelbart har adgang til leken. Hun viser hvor dramatisk det kan være, men beskriver også bevisste, kunnskapsrike barnehagelærere som kan bidra til en støttende barnehage og fungere som et springbrett til deltagelse.

Barnehagen og barna trenger portvoktere med kunnskap, engasjement og mot til å verne om barndommens og lekens egenverdi – og samtidig noen som kan løfte viktige spørsmål, både om det man får til, det som går rett vei, og det som er vanskelig. Det kan *Barnehagefolk* representere og kanalisere, også i fremtida. Jeg mener at en av de viktigste sakene for feltet fremover er å ikke la trangen til (eller oppfordringen om) å fremme gitte egenskaper og forebygge mulige problemer for å forme økonomisk bærekraftige borgere, ta overhånd på en måte som hemmer barn og skaper problemer.

Gratulerer med 40 år!

Note

* Sadowniks tekst i *Barnehagefolk* er en bearbeidelse av en vitenskapelig tekst.

BIRGITTE FJØRTOFT,
BARNEHAGELÆRER

Redaktør 2020-dags dato

Jeg husker nøyaktig hvor jeg var da jeg fikk telefonen med spørsmål om jeg kunne tenke meg å være redaktør for *Barnehagefolk*. Jeg satt på personalrommet i barnehagen jeg da jobbet i, langt på overtid av både åpningstid og egen plantid. Det var midt i en periode med foreldresamtaler, og jeg var overveldet av både hvor fantastisk og interessant det er å fortelle om og beskrive barnehagehverdagen til alle de atten barna jeg hadde ansvaret for, for foreldrene, men også hvor utfordrende det var å gjøre dette så grundig som jeg ønsket – innenfor de rammene barnehagen er underlagt. Jeg følte meg fylt av faglig engasjement og var samtidig ganske utslitt. Jeg strevde med å holde det faglige engasjementet levende i en personalgruppe med ansatte som var vel så slitne som meg. Og så kom altså denne forespørselen. Min første tanke var: «Nei, herlighet, det kan jo ikke jeg!» For meg hadde tidsskriftet alltid hatt høy status; jeg beundret de tidligere redaktørene, så opp

«Det å få i gang faglig funderte, kritiske spørsmål og diskusjoner er et ønske jeg har, både for tidsskriftet og for barnehagene.»

til skribentene og hadde aldri vært i nærheten av å tenke at jeg kunne få plass i redaktørstolen. Den aller første fagartikkelen jeg skrev, ble publisert i nettopp *Barnehagefolk*, og jeg glemmer aldri både hvor skremmende og inspirerende det var å få teksten tilbake fra daværende redaktør Mona-Lisa Angell med kuttforslag og kommentarer. Samtidig hadde jeg i mange år skrevet om faget og jobben og hadde store ambisjoner for feltet. Som jeg skrev i søknaden til å delta på et skrivekurs ledet av blant andre selveste Klausine Røtnes da jeg var 22 år: «Jeg har så mye jeg vil gjøre, dele og lære!»

Både de tidligere redaktørene og andre barnehagefolk har dette til felles: Et faglig mot og en sterk drivkraft til å gjøre det som trengs for at barnehagen skal bli god for barna. Det er et profesjonelt ansvar vi har, og jeg landet derfor på at jeg måtte kaste meg ut i redaktørrollen når muligheten først bød seg. Det er jeg veldig glad for i dag. Det er utrolig spennende, berikende og givende å få være med på å sette viktige temaer på den barnehagefaglige agendaen og jobbe med tekster skrevet av alt fra vikarer og studenter, assistenter og nyutdannede til erfarne barnehagelærere og forskere på feltet. Jeg har hatt denne takknemlige rollen siden 2020.

Hvis jeg skal trekke frem enkeltnumre eller enkeltsaker, var nok den første utgaven jeg var redaktør for, 1/2020: «Leken», litt ekstra spesiell for meg. Det var stas å løfte frem det jeg mener er noe av det viktigste i barnehagen, og nervepirrende for første gang å følge prosessen fra idé til å holde den trykte versjonen i hånda. Jeg husker jeg tenkte at det var deilig å få et så konkret produkt som et resultat av mye jobbing! Nummer 3/2023, «Uten oppskrift – etikk i praksis», var det mange som bidro til å gjøre til et utfordrende, faglig kritisk og bredt sammensatt nummer. Her vil jeg spesielt trekke frem Hanne Erikstads artikkel «Til kollegaens beste?», hvor hun med utgangspunkt i seg selv undrer seg over om barnehageansatte litt for ofte ikke griper

inn når kollegaer behandler barn på en uforsvarlig måte, fordi det er mer behagelig å la være. I artikkelen stiller Erikstad nødvendige og kritiske spørsmål som setter i gang refleksjon hos leseren. Da vi smalt til med et temanummer om alle de ulike pedagogiske konseptene som har funnet veien inn i barnehagen i nummer 4/2022, «Programmene», gav artikkelen til Åse Lund med flere, «Er konsepter barnehagens nye standard?», en grundig analyse av noen av de mest brukte konseptene og barnehagelærernes begrunnelser for bruken. Flere kritiske perspektiver ble løftet og førte til debatt.

Det å få i gang faglig funderte, kritiske spørsmål og diskusjoner er et ønske jeg har, både for tidsskriftet og for barnehagene. Jeg har aldri klart å slå meg til ro med lettvinte løsninger, «quick-fixes» og syensing når det er snakk om barnehagens kvalitet og ungenes lek, læring og danning. De tolv årene jeg jobbet i barnehagen, ble ikke alltid dette like godt mottatt der ute. Jeg har møtt på mye motstand – både den stille, gjennom å bli ekskludert, og den høylytte, ved å bli innkalt til møter med barnehageadministrasjoner. For meg har derfor skrivingen og fagfellesskapene utenfor barnehagen vært enormt viktig for å opprettholde det faglige motet og drivkraften. Som redaktør har jeg mulighet til å gi andre skrivende barnehagefolk et slikt rom og fellesskap – et sted hvor kritiske spørsmål blir applaudert og barnehagefaglig argumentasjon har forrang. I en tid hvor alle mulige andre aktører og fagdisipliner vil snike seg inn barnehageportene, er det avgjørende at barnehagefolk selv tar pennen fatt. Takk til Ove Grotheim, Klausine Røtnes, Jan og Anne Borge for at dere så behovet for vårt eget tidsskrift, allerede i 1984. Det er en ære å få bygge videre på fundamentet dere skapte.

Gratulerer så mye!

HVORFOR SKRIVER SKRIBENTENE?

Vi har spurt noen av de skrivende barnehagefolka om hvorfor de skriver om jobben sin, hvilken betydning det har at ansatte ytrer seg, og hvilke råd de vil gi til andre som ikke har kastet seg over tastaturet ennå.

KJARTAN BELSETH

barnehagelærer og stipendiat

Jeg skriver om jobben og barnehagen fordi jeg brenner for barnehagefeltet. Før skrev jeg som pedagogisk leder, hvor jeg hadde direkte kontakt med barna, og de siste ti årene har jeg skrevet som barnehagelærerutdanner, samtidig som jeg forsker på eget fagfelt. Å stadig oppdage noe nytt, ikke bare gjennom å forske og å være ute i barnehagene, men også gjennom undervisning og i veiledning av studenter på bacheloroppgaver, gjør hverdagen både meningsfull, kompleks og utfordrende. Barnehagefeltet er spennende! Jeg tror det kan ha stor betydning at barnehagefolket selv skriver om jobben og faget. Å holde seg oppdatert på feltet har stor verdi i seg selv, ettersom det skjer endringer hele tiden som gjør at barnehagen er i utvikling, men også fordi barnehagen har blitt et felt «mange» mener noe om. Nettopp derfor er det viktig at det er de barnehageansatte – som selv er ute i feltet og kjenner på denne utviklingen hver dag – som tar noe av debatten «tilbake» og selv er med og ytrer seg.

Kjartans råd til kommende skribenter:

Skriv! Jeg har rådet barnehagelærerstudenter i alle år til å gjøre dette. Fordi det nytter. Politikerne leser ofte og følger med i den offentlige

barnehagedebatten. Dette kan både gjøre at din egen stemme som barnehageansatt blir hørt, samtidig som du potensielt kan være med på å påvirke og utvikle feltet. Skriv om du noe du brenner for, eller noe som du er nysgjerrig på å utforske mer. Ikke tenk at noe er for smalt eller «dumt» å skrive om, bare skriv!

EN BEGIVENHETSRIK HISTORIE

De siste 40 årene har barnehageansatte gått i bresjen for både full barnehageutbygging og bedre bemanning. I anledning jubileet kan tidsskriftet se tilbake på en rekke viktige hendelser.

Tora Korsvold, professor emerita

Barnehagelærerne har, gjennom disse årene, oppvist et stort engasjement for barnehagen som barndomsarena og et trygt og godt sted å være for alle barn. Den helhetlige pedagogiske tilnærmingen til lek og læring som ble nedfelt i den første barnehageloven, og siden har preget lov og forskrifter, har fått stor oppmerksomhet. Her står leken i en særstilling, noe den gjør med forsterket kraft i dag – fordi den blir utfordret fra flere kanter. I denne teksten markeres jubileet med noen historiske linjer.

Innsatsen for flere barnehageplasser

En historisk linje går tilbake til kampen for utbygging i betydningen nok barnehageplasser i forhold til etterspørselen. Profesjonen har fra starten av vært pådriver i utbyggingen av flere barnehager. Her inngikk de få barnehagelærerne som fantes, en rekke allianser, de drev nettverksvirksomhet, og de ledet an i påvirkning av myndighetene for en raskere utbygging av flere barnehager. I denne innsatsen har profesjonen ivaretatt det som den til enhver tid har oppfattet å være til barns beste. Det vil si at den har vært opptatt av at barnehagenes basis skal være barns lek, kreativitet, trivsel og trygghet,

også da den politiske ambisjonen om raskere utbygging så ut til å gå på bekostning av kvaliteten.

I utbyggingen av barnehagen var barnehageforliket av 2003 en viktig politisk og historisk hendelse. Barnehagereformen eller barnehageforliket innebar at opposisjonen på Stortinget og regjeringen inngikk et forlik om en plan for satsingen på utbyggingen for å imøtekomme den store etterspørselen. Det er i ettertid dette forliket som går under betegnelsen barnehageforliket (Korsvold, 2023). Barnehagereformen og den bredere enigheten om barnehagepolitikken innebar at langt flere barn fikk barnehageplass, men reformen var ikke bare startskuddet for full barnehageutbygging. Den innebar, sammen en hel rekke andre tiltak og endringer, som makspris for foreldrebetalingen og senere at retten til barnehageplass ble lovfestet fra 2009, at barnehagen ble én av velferdsstatens viktigste velferdsgoder.

Bemanning er et vedvarende problem

En annen historisk linje som har blitt tydeligere de siste årene, er spørsmålet om barnehagens kvalitet. I den sammenhengen har særlig bemanningen – eller over tid det mangelfulle ved denne – fått stor oppmerksomhet.

«Et framtidig barnehageforlik må løfte bemanningssituasjonen i barnehagen.»

Den manglende grunnbemanningen har et historisk bakteppe. Premissene for den ble lagd på et langt tidligere tidspunkt, det vil si i 1950-årene. De første forskriftene for ansatte i barnehagen som ble vedtatt i 1954, la føringer for både for kompetanse, ansattgrupper og forholdstallet på barn–ansatte i de neste tiårene (Korsvold, 2014). Tilstrekkelig nok ansatte med kompetanse viste seg med tida å bli et problem. Siden har underbemanningen i barnehagen vart ved, og det samme gjelder mangelen på barnehagelærere. Det er likevel store variasjoner mellom kommunene når det gjelder barnehagelæremangel; det samme gjelder i dag for dispensasjon fra kravet om utdannende barnehagelærere. Ulike tiltak har vært satt i gang, og det vedvarende problemkomplekset vil fortsatt kreve ulike tiltak på kort og på lang sikt.

Stadig flere, både foreldre, barnehageansatte og organisasjoner, tar i dag til orde for tiltak for en bedre bemanningssituasjon med økt grunnbemanning gjennom hele dagen eller for å få ned sykefraværet. Profesjonen har ved flere anledninger forsvart barnehagen som en pedagogisk institusjon, hvor en forutsetning er god grunnbemanning og nok ansatte med pedagogutdanning (f.eks. Rasmussen & Røsvoll, 2024). I en undersøkelse av Oslos kommunale barnehager står bedre bemanning øverst på ønskelista (Hernes mfl., 2021). Igjen har barnehageprofesjonen – nå også i allianse med foreldrene – vært talspersoner for å ivareta hva som forstås med barns beste, og hva som er en forsvarlig barnehagehverdag for barn.

Både denne undersøkelsen og andre viser noe interessant i denne sammenhengen, nemlig at yrkesutøverne melder om stor tilfredshet med hverdagen. De oppgir at de synes arbeidet er meningsfylt, at de opplever å bety noe for andre, har god mestingsfølelse i barn–ansatt-relasjoner og føler seg

verdsatt i relasjon til foreldrene. Barnegruppa er imidlertid mer sammensatt og kompleks i dag enn tidligere. Denne endringen skulle tyde på en mer krevende hverdag som tilsier tilføring av flere ressurser. Det vil være god samfunnsøkonomi å investere i de yngste og i den pedagogiske institusjonen barnehagen historisk var og er.

Et nytt barnehageforlik?

Mens barnehageforliket i 2003 ble begynnelsen på full barnehagedekning, kan et nytt barnehageforlik i dag bli starten på en krisepakke fra nasjonale myndigheter som er øremerket bedre bemanning. Da bemanningsnormen ble innført i perioden 2018 til 2020, viste beregningene at det ville koste staten flere milliarder kroner å innføre denne på landsbasis i hele åpningstida. Det var et beløp det ikke var mulig å innfri, med begrunnelse i at det ville føre til betydelig økonomiske konsekvenser for landets økonomi (se f.eks. Løkås, 2018).

Politikken har ofte nedprioritert de yngste medborgerne med den konsekvensen at det ikke har blitt gitt de økonomiske forutsetningene som må til for at bemanningsnormen skal gjelde hele åpningstida. Barn har imidlertid rett til et forsvarlig pedagogisk barnehagetilbud gjennom hele dagen, og fra fagforeningshold tas det til orde for at det haster. Det haster med å sette barnehagen i stand til å være den pedagogiske institusjonen som den per lov og forskrift er ment å være (f.eks. Lorentzen, 2022). Barnehagen bygger på en helhetlig læringsforståelse med vekt på barns egeninitierte lek. I praksis er derfor læring koplet til barnehagens hverdagssituasjoner. Utvikling og tilrettelegging av det pedagogiske innholdet er avhengig av hvilken barnegruppe en har med å gjøre, forholdet mellom barn–barn og barn–ansatt og en hel rekke andre faktorer og strukturer som virker sammen og utgjør barnehagens

felles læringsarena. Denne helhetlige læringstilnærmingen har hatt stor kontinuitet over tid på feltet (Børhaug mfl., 2018), men forutsetter en bemanning som setter de ansatte i stand til å praktisere denne læringstilnærmingen. Barnehagelærerne er, i likhet med tidligere, avgjørende for et godt, trygt og stimulerende barnehagemiljø, som igjen forutsetter en fullfinansiering av økt bemanning gjennom hele dagen. Et framtidig barnehageforlik må løfte bemanningssituasjonen i barnehagen.

Aktive barnehagelærere

En tredje og siste historisk linje som tegnes, er profesjonens innsats og betydningen for å skape den nye barndomsarenaen som barnehagen skulle bli. Barnehagebarnet var på mange måter et tidlig

velferdsbarn. Gjennom utprøving av nye ideer og metoder var barnehagelærerne både progressive og moderne for sin tid. Idealet var omsorg og respekt for barn i en positiv grunntone. De la ned en stor innsats for en barnehage for barn, som skulle gjennomsyres av trygghet, glede og barnas trivsel. De første barnehagelærernes oppgave var dessuten å legge til rette for samarbeid i mindre barnegrupper, som skulle stimulere til det sosiale fellesskapet, og som inkluderte et tett bånd til foreldrene.

Hos de tidlige barnehagelærerne som var aktive i velferdsstatens første periode (1945 til ca. 1970), finner vi en omsorg for og et ansvar for barn som peker framover mot senere lovgivning og nye institusjoner, som lov om barn og foreldre og Barneombudet, som kom i 1970-årene. Også da den første

«Igjen har barnehageprofesjonen – nå også i allianse med foreldene – vært talspersoner for å ivareta hva som forstås med barns beste, og hva som er en forsvarlig barnehagehverdag for barn.»

barnehageloven så dagens lys, var førskolelærerne aktive i formingen av den nye loven. Barnehageloven av 1975 la til grunn at barnehagealderen har en egenverdi, og at denne livsfasen er grunnleggende for langt mer enn senere skolegang. Trygghet, lek og vennskap var grunnpillarer som barnehagen skulle bygge sin virksomhet på. Igjen skulle barnehagens fellesskap utgjøre fundamentet for barnehagens innhold, som legitimerte de begrunnelsene for barnehagens verdigrunnlag som ble skrevet fram. Denne innskrivingen var igjen innenfor en nordisk barnehageforståelse med vekt på både det kollektive og det individuelle – barn som individ og barn som en del av et større fellesskap.

Barndommen kan ikke tas igjen

Fra 1980-årene, i tiåret da tidsskriftet *Barnehagefolk* så dagens lys, fortsatte engasjementet – både for utbygging av flere barnehager, lekens betydning og barndommens egenverdi. Det finnes derfor en kontinuitet i det faglige engasjementet og kunnskapsgrunnlaget, ikke bare gjennom *Barnhagefolks* 40 år lange historie, men også lenger tilbake i tid.

I dag innebærer dette en profesjonskamp for barns medvirkning og rettigheter og en insistering på at barndommen er en livsfase som leves her og nå, og ikke «bare» er en forberedelse til den neste. I barnehagens første rammeplan fra 1996 ble barndommen beskrevet nettopp som en livsfase med egenverdi, som ikke kan forseres eller tas igjen, men som «må få sin tid» (Barne- og familiedepartementet, 1996). Barnehagepedagogikken er en pedagogikk for barnehagen og består av både kunnskap om barn, barndom og profesjonskunnskap. Profesjonens faglige og skjønnsmessige vurderinger var og er sentralt innen barnehagepedagogikken.

Framtidens barndomsarena

I dag kommer profesjonen ofte i skvis mellom ulike hensyn og utfordringer på feltet. Det er flere lovpålagte oppgaver, et mer kommersielt marked for læring og en mer sammensatt barnegruppe, og barnehagen blir en stadig mer kompleks organisasjon. Flere fra profesjonen ytrer seg mot det en oppfatter som et økt læringstrykk, og det advares mot samfunnsmessige og utdanningspolitiske mål om optimering av barndommen – i form av økte forventninger til barns læring, utvikling og prestasjoner. I stedet for å øke tempoet i barns læringsprosesser, med en intensivering og akselerering av barndommen, tas det fra faglig hold i stedet til orde for å gi barn tid til mer barneinitiert lek på den barndomsarenaen barnehagen er ment å være (Kampmann, 2024).

Med et nytt politisk løft kan barnehagen bli en enda bedre barndomsarena, men da må vi som samfunn tar inn over oss at det vil være ressurskrevende å legge til rette for barns beste og for de yngste medborgerne i samfunnet.

Det trengs en sterkere prioritering

Også i framtidens barnehage vil vi finne profesjonsutøvere som ønsker å jobbe med barn, og som vil være med på å ta det profesjonelle ansvaret for å utvikle barnehagepedagogikken videre. Men framtida avhenger av en sterkere prioritering av barnehagefeltet fra staten, kommunene og andre barnehageaktører. Det må utvises politisk vilje til å gi den tidlige barndommen det innholdet som ikke bare er nedfelt i lov og forskrifter, men som samfunnets yngste medborgere og framtidens voksgenerasjon fortjener. ■

Gratulerer med 40-årsjubileet!

Referanser

- Barne- og familiedepartementet (1996). *Rammeplan for barnehagen*. Barne- og familiedepartementet.
- Børhaug, K., Brenna, H.B., Fimreite, H., Havnes, A., Hornslien, Ø., Moen, K.H., Moser, T., Myrstad, A. & Steinnes, G.S. (2018). *Barnehagerollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnehagelarerrollen-i-et-profesjonsperspektiv-et-kunnskapsgrunnlag/id2621274/>
- Hernes, L., Myrvold, T.M., Gulpinar, T., Os, E., Winger, N., Hatleskog & Zeiner, H. (2021). *Mulighetenes barnehage. Kvalitet i Oslo kommunes barnehager*. <https://oda.oslomet.no/oda-xmli/handle/20.500.12199/6523>
- Kampmann, J. (2024, 3. mai). Vi må gjenerobre den pedagogiske fagligheten og forståelsen for hva læring er. *barnehage.no*. <https://www.barnehage.no/konferanse-lek-laering/vi-ma-gjenerobre-den-pedagogiske-fagligheten-og-forstaelsen-av-hva-laering-er/256284>
- Korsvold, T. (2014). Lav pedagogtetthet – den største utfordringen. *Første steg*, (4). <https://www.utdanningsnytt.no/files/2019/08/22/F%C3%B8rste%20steg%204%202014.pdf>
- Korsvold, T. (2023, 29. september). Barnehagereformen. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/barnehagereformen>
- Lorentzen, A.M.M. (2022, 27. juli). Vi må ta tida tilbake til barn i barnehagen. *utdanningsnytt.no*. <https://www.utdanningsnytt.no/ann-mari-milo-lorentzen-barnehagelarerrollen-barnehagepedagogikk/vi-ma-gi-tida-tilbake-til-barna-i-barnehagen/326012>
- Løkås, M.T. (2018, 19. april). Norm i hele åpningstiden vil koste flere milliarder. *barnehage.no*. <https://www.barnehage.no/bemanningsnorm-okonomi/norm-i-hele-apningstiden-vil-koste-flere-milliarder/124408>
- Rasmussen, T.E. & Røsvoll, G. (2024, 6. september). Barnehagepolitikk for barn. *utdanningsnytt.no*. <https://www.utdanningsnytt.no/barnehage-bemannings-fub/barnehagepolitikk-for-barn/412216>

GJENSYN MED BARNEHAGEFOLK 1/1984

La oss kutte ut tantevirksomheten og bli litt mer profesjonelle!

EN SELVRANSAKELSE

De fleste av oss har vel opplevd å sitte for eksempel i et selskap og få spørsmålet: «Hva jobber du med, da?» Så har vi svart: «Førskolelærer!» Det blir gjerne en liten pause hvorefter den andre svarer: «Å ja, sånn parktante ja!?» Og selv om man kan bli aldri så indignert og opprørt over å få en slik bemerkning, så viser ofte motparten så liten interesse for emnet at man blir nødt til å gå over til å snakke om noe annet.

Miriam Akerø

De fleste av oss har vel opplevd å sitte for eksempel i et selskap og få spørsmålet: «Hva jobber du med, da?» Så har vi svart: «Førskolelærer!» Det blir gjerne en liten pause hvorefter den andre svarer: «Å ja, sånn parktante ja!?» Og selv om man kan bli aldri så indignert og opprørt over å få en slik bemerkning, så viser ofte motparten så liten interesse for emnet at man blir nødt til å gå over til å snakke om noe annet.

Den vanlige mannen-i-gata, ja, til og med foreldre som selv har barn i barnehage, har ofte ikke begreper om hva en førskolelærer og en barnehage er for noe. Hva skyldes dette? En av de viktigste årsakene tror jeg er at de voksne generelt i vår kultur er veldig lite opptatt av barn og hva som skjer med dem. Barn er bare noe man får og har til de helt av seg selv en gang blir voksne mennesker!?! At det finnes noen barnehager for de foreldre som av en

Miriam Akerø, barnehagelærer. Bildet er tatt i 1984.

FOTO: MARTE GLÆRDE

eller annen grunn trenger barnepass, er for så vidt greit. Men at *barna*, derimot, får noe helt vesentlig i barnehagen som er av betydning for deres utvikling og for hvordan de kommer til å bli som voksne mennesker, det er dessverre ikke en vanlig oppfatning blant folk flest. Hva kommer dette av?

Jeg tror vi finner noe av årsaken hos oss selv. For er det ikke nettopp slik at vi ved vår manglende bevissthet om betydningen av egen jobb, ved vår manglende selvspekt og yrkesstolthet kommer i skade for å drive med altfor mye tantevirksomhet istedenfor profesjonelt arbeid?

En meget dyktig konsulent fra et kjent lederutviklingsfirma skulle holde foredrag for 22 barnehagebestyrere om ledelse. Foredragsholderen var kontaktet lang tid i forveien, alle kom, og vi ventet forventningsfulle. Men tror du ikke damen begynte foredraget med å gi oss fryktelig kjeft? «Her sitter altså en forsamling ledere for små og mellomstore

bedrifter i et knøttlite, kjellerlignende lokale, med for få stoler, rundt et for lite og uegnet bordtennisbord med papirene dinglede på fanget, uten tavle og skikkelig belysning og skal høre på et viktig foredrag. Hvordan i all verden vil dere at noen skal kunne ta dere høytidelig når dere ikke engang gjør det sjøl?» Det var en helt relevant kritikk til oss alle!

Hvorfor tar vi oss selv så lite høytidelig? Hvorfor står vi ofte der med det lilla skjerfet i handa og nærmest ber om unnskyldning for at vi er til? Ved å svare på dette kommer det fram to forhold som viser hvordan vi sitter fast i en ond sirkel: Samfunnet møter oss med så liten anerkjennelse at vi etter hvert får en selverkjennelse som sier oss at vi ikke betyr noe. I tillegg er jobben vår så preget av at vi skal gi, legge til rette, informere, aktivisere og servere at vi lett glemmer hvor nødvendig det er at vi selv skal kunne stille krav. Sirkelen kan bare brytes ved at vi innser at forutsetningen for at vi skal

«For er det ikke nettopp slik at vi ved vår manglende bevissthet om betydningen av egen jobb, ved vår manglende selvrespekt og yrkesstolthet kommer i skade for å drive med alt for mye tantevirksomhet istedenfor profesjonelt arbeid?»

kunne oppnå anerkjennelse i samfunnet for den jobben vi utfører, er at vi arbeider for å oppnå større selvrespekt og yrkesstolthet.

I det følgende vil jeg ta for meg noen metoder jeg tror vi må anvende i dette arbeidet. Først og fremst tror jeg det er en del ting vi bør slutte med:

1. Vi må slutte med å kaste bort tid og krefter på uvesentlige ting!
2. Vi må slutte med å tro at vi kan lede et profesjonelt pedagogisk arbeid uten ledere!
3. Vi må slutte med å ansette folk i barnehager som ikke selv kan tenke seg å ha sine egne barn der!
4. Vi må slutte med å informere om og beskrive vårt arbeid ved hjelp av tilfeldige, mangekantede og fargerike lapper som henges opp rundt ørene på foreldre og andre i barnehagen!
5. Vi må slutte med å tro på at samfunnet selv skal forstå og innse hvor viktig arbeidet med barns oppdragelse er uten at vi forteller dem det!

Barna er årsaken til at vi må ta oss selv svært høytidelig! ■

Dette er en forkortet versjon og artikkelen i sin helhet kan leses på www.barnehagefolk.no

Hva tenker forfatteren om teksten i dag?

For 40 år siden ble jeg utfordret av *Debattserien for barnehagefolk* til å komme med synspunkter på vår profesjonalitet og yrkesstatus. Artikkelen ble skrevet som en «selvransakelse», idet jeg oppfordret min egen yrkesgruppe til å ta ansvar for å bli «litt mer profesjonelle». Og la meg med en gang presisere at vi i dag, etter mer enn 40 års profesjonelt arbeid, er ferdig med tantevirksomheten. Vi vet hva vi er gode for, og er stolte når vi får sjansen til å vise det. Til tross for alt vårt strev og vårt brennende ønske om at barnet skal være i fokus, opplever vi at de fysiske, organisatoriske og økonomiske rammene systematisk setter begrensninger for virksomheten og hindrer oss i å oppfylle barnehagelovens fordringer.

Den teoretiske kunnskapen danner fundamentet når vi skal legge til rette for faglig forsvarlig, tilrettelagt pedagogisk virksomhet. I tillegg er pedagogifaget mulig å sammenligne med et håndverk, der det som læres, må gjøres – som når en svenn i lære går ved siden av en mester og erfarer med alle sanser, med hode, hånd og hjerte, hva som må til for at alle barna skal bli sett og få den omsorgen de trenger. Vi byr på oss selv, våre egne livserfaringer, våre ideer og individuelle ferdigheter og ulikheter. Dette skjer ved at det settes av tid og rom til samarbeid, planlegging, forberedelse, evaluering og dokumentasjon. Profesjonelt pedagogisk arbeid handler om å kunne sette ord på hva vi gjør mens vi gjør det, og gi en begrunnelse for våre valg. Det er helt absurd at vi ikke kan få politikere til å forstå at barnehagevirksomheten ikke kan rasjonaliseres mer. Det vil føre til uante og alvorlige konsekvenser og resultere i at hele den verdenskjente norske barnehagemodellen bryter sammen.

HVORFOR SKRIVER SKRIBENTENE?

Vi har spurt noen av de skrivende barnehagefolka om hvorfor de skriver om jobben sin, hvilken betydning det har at ansatte ytrer seg, og hvilke råd de vil gi til andre som ikke har kastet seg over tastaturet ennå.

KARI COVENTRY

barnehagelærer

Det er viktig å bidra. Jeg vil at vi som kan barnehage, skal levere premisser for diskusjonen rundt barnehage, forsvare hva den må og skal være for barna, og demme opp for ukloke politiske vedtak. Da må mange av oss bruke vår ytringsfrihet, innsikt og faglighet til å sette ord på det vi vet av erfaring. Vi kan rette fokuset mot aspekter de som sitter på utsiden av barnehagen, ikke vet om. Jeg skriver om barnehagen fordi jeg mener vi trenger endringer for barnehage på systemnivå, slik at barnehagen blir et pedagogisk tilbud for barn og et fullt forsvarlig arbeidsmiljø for de som jobber der.

Jeg mener at vår deltagelse i debatten har alt å si for at nyansene skal komme frem. Vi kjenner barnehagen fra innsiden og forstår dets mandat. Vi kan forsvare faget og profesjonsetikken, vi kan se praksis i lys av disse, og vi kan være kritiske venner når politikere vil gjøre endringer for barnehage ut ifra ulike politiske ideologier.

Karis råd til kommende skribenter:

Mitt råd til andre barnehagefolk med skrivekløe: Det er lettere når du har gjort det et par ganger, og spør gjerne en annen som skriver, om gjennomlesing eller råd på tekst. Barnehagefolk er veldig coole på sånt. Hele jobben vår er som kjent å heie når andre mestrer og utvikler seg. Din stemme er viktig!

En mastergrad som barnehagelærer er en verdifull investering

Med en mastergrad får du verktøyene til å gjøre en større forskjell i barnas liv. Du vil utvikle deg faglig og personlig, og bidra til fagfeltet på et høyere nivå. I tillegg åpner en mastergrad for flere karrieremuligheter innen ledelse, veiledning, forskning eller undervisning på høyskoler. I mange kommuner og organisasjoner gir en mastergrad høyere lønn og flere jobbmuligheter, og gjør deg til en attraktiv kandidat for ulike lederstillinger.

DMMH tilbyr utdanning på bachelor- og masternivå ved våre campuser i Trondheim og Kristiansund, i tillegg har vi et bredt utvalg av videreutdanninger.

VÅRE MASTERSTUDIER:

- **Master i barnehageledelse**
- **Master i barnehagepedagogikk**
- **Master i barnekultur og kunstpedagogikk**
- **Master i spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom**

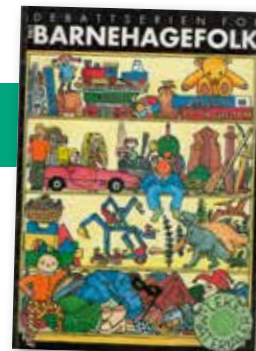
SØKNAD OM OPPTAK FRA 1. FEBRUAR 2025 PÅ [DMMH.NO](https://dmmh.no)

DMMH

Høgskolen for
barnehagelærerutdanning

dmmh.no

ER LEKEKULTUR KVINNEKULTUR?

Barnehagekulturen er på mange måter en kvinnekultur. Men blir det noen forskjell på lekemateriellet når det kommer menn inn?

Svein Hannestad

I de senere årene har det i barnehagepedagogikken blitt fokusert mye på fenomenet lek. Særlig lekens egenverdi har vært gjenstand for forskning i for eksempel en bok som Eli Åms *På jakt etter barneperspektivet* (1989).

Som en følge av dette er det naturlig at også barnehagens lekemateriell får gjennomgå kritisk vurdering. Mitt lille bidrag i denne sammenheng blir å forsøke å svare på følgende spørsmål: Er det forskjell på en barnehages lekemateriell dersom det er ansatt menn der?

Kvinnekultur

Selv om pedagogikkens ulike teorier hovedsakelig har blitt utformet av menn, har det praktiske blitt utformet av kvinner. Hvis vi med bakgrunn i dette retter søkelyset mot lekemateriell i norske barnehager, ser vi raskt at vi har en kultur på dette. Vi oppdager at det finnes en basis av lekemateriell som er stort sett lik i de fleste barnehager. Det er dette som er en del av vår barnehagekultur (noen vil nok kalle den en kvinnekultur).

I denne tradisjonen finnes mye materiell for finmotorisk læring og utfoldelse som for eksempel klosser, puttebokser, perler, vever og lignende. Videre finnes det mye som egner seg for rollelek, som

Svein Hannestad, barnehagelærer. Bildet er tatt i 1994.

FOTO: MARTE GJÆRDE

for eksempel utkleddingstøy, dukkekroker med kjøkkenutstyr, ting til butikklek og lignende. Ute leker norske barnehagebarn med bøtter, spader, plastbiler og svært ofte fellesmeierienes melkekasjer.

Jeg er ikke ute etter å sette denne tradisjonen i et negativt lys. Tvert imot har jeg sett veldig mye positiv bruk av denne type materiell. Jeg mener likevel det er på sin plass å sette lekemateriellet i et kritisk lys, i hvert fall hvordan de voksne forholder seg til det.

Menn i barnehagen

Men så tilbake til problemstillingen: «menn i barnehagen og hvordan dette eventuelt påvirker lekemateriellet». Jeg våger den påstand at denne materielltradisjonen er så sterk at det spiller liten rolle hvorvidt det er en eller flere menn ansatt i barnehagen.

Det virker for meg som om de fleste menn som har gått inn i førskolelærer- eller assistentyrket, i stor grad har tilpasset seg denne «kvinnekulturen».

Likevel mener jeg det er fullt mulig for menn å påvirke dette. Ikke slik at denne kulturen forandres eller forsvinner (som nevnt, det finnes mye positivt i kvinnekulturer), men heller slik at den videreutvikles og inntar nye innfallsvinkler. Her kommer vi særlig inn på bruken av materialet. Her tror jeg at menn, vel å merke engasjerte og ansvarsbevisste menn (vi er vel alle enige om at det å være mann i seg selv ikke er nok til å være kvalifisert til å jobbe i barnehage), kan bidra med mye.

Vi må utfylle hverandre

Mitt håp er at kvinnelige og mannlige ansatte kan utfylle hverandre og inspirere hverandre i leken og dens verktøy. For å klare det må vi tørre å være

«Er det forskjell på en barnehages lekemateriell dersom det er ansatt menn der?»

profesjonelle utøvere av en yrkesrolle, og vi må sette barnas behov i sentrum. Jeg vil belyse dette helt til slutt med to eksempler fra virkeligheten.

En kvinnelig ansatt tar med seg to av de største gutta i barnehagen til en lekebutikk for å kjøpe «avansert» Lego. Med avansert Lego menes noe litt mer spennende enn de tradisjonelle firkantede klossene som finnes i alle barnehager. Mange vil vel si at denne tekniske legoen er en typisk «guttegreie», men her ser vi altså et eksempel på en kvinne som i kraft av sin profesjonalitet setter barnas behov i sentrum, og går til innkjøp av noe som fyller dette behovet.

Det andre eksempelet er fra barnehagen der jeg selv er ansatt. Det mest avanserte «leketøyet» vi har, er fjellklatrerutstyr. Det er så avgjort ikke vanlig for barnehager å ha slikt utstyr. Vi hadde heller ikke hatt det hvis det ikke hadde vært for vår mannlige styrer, som kan en del om fjellklatring. Mitt poeng er at han har fått med seg en kvinnelig assistent, og lært henne opp slik at de sammen kan ta med seg barn på fjellklatring. Jeg tror dette gir en viktig signaleffekt til de jentene og guttene som er med på klatringen.

Jeg synes også disse to eksemplene forteller noe om at vi trenger både menn og kvinner i barnehagene. Det er viktig for lekematerialet og bruken av dette. Men det er ikke minst viktig for hva slags voksne vi vil være sammen med barna, men den diskusjonen skal jeg ikke gå inn på her. ■

Dette er en forkortet versjon og artikkelen i sin helhet kan leses på www.barnehafefolk.no

Hva tenker forfatteren om teksten i dag?

Det var jo ganske interessant å lese denne artikkelen med bakgrunn i alt som har skjedd med tanke på kjønn og kjønnsbevissthet siden 1994. Jeg er ganske sikker på at jeg ville ha skrevet noe annerledes om dette i dag, men jeg ser jo også at jeg er enig med meg selv i mye jeg skrev den gangen. Ikke minst dette jeg er inne på med at vi trenger ulike mennesker i barnehagen, med ulike bakgrunn og ulike erfaringer. Og at det av denne grunnen også er viktig med begge kjønnene (kanskje jeg i dag ville ha skrevet «alle kjønnene»?) godt representert i barnehagen.

Jeg liker også et av hovedpunktene mine (selv om det ikke akkurat er en særlig spesiell iakttakelse) om at menneskene i barnehagen utfyller hverandre, inspirerer hverandre og gjør hverandre gode. I 1994 var svært mye av diskusjonen basert på at menn og kvinner bidro med forskjellige ting til barna i barnehagen. Kanskje vi ser på dette mer på et individnivå i 2024?

Når det er sagt, mener jeg fortsatt at både menn og kvinner i barnehagen må være seg veldig bevisst hvordan vi behandler jenter og gutter ulikt. For det skjer – og ofte på et nokså ubevisst nivå. I 1994 mener jeg å huske at jeg savnet flere mannlige kolleger, selv om jeg hadde en mannlig styrer. Jeg reflekterer ikke så ofte over det lenger, selv om det alltid er kjærkomment de gangene det dukker opp en mannlig vikar. Jeg tror et langt yrkesliv i barnehagen har lært meg (selv om jeg i de fleste av disse årene har vært styrer eller barnehageleder) at det er hva DU kan bidra med som enkeltperson og menneske, som er det aller viktigste i denne jobben.

HVORFOR SKRIVER SKRIBENTENE?

Vi har spurt noen av de skrivende barnehagefolka om hvorfor de skriver om jobben sin, hvilken betydning det har at ansatte ytrer seg, og hvilke råd de vil gi til andre som ikke har kastet seg over tastaturet ennå.

LISA ANNIKA BRANDT

*barnehagelærer og
barnehagelærerutdanner*

Jeg tror det er for enkelt å tro at vi nå har funnet løsningen på hvordan tidlig barndom skal se ut, og at denne derfor fremover bare bør finjusteres og forbedres. Jeg synes vi skylder barna løpende å revurdere og kritisk reflektere over profesjon og praksis. Vi er nødt til å bevare et utenfrablakk på dette viktige arbeidet, som ofte føles enormt intimt og nært. Det kan skrivningen og debatten hjelpe os med. Med dette mener jeg ikke et hardt, selvkritisk, perfektjonistisk blikk, men et blidt blikk på barnet med et spørsmål om: Hvordan er det å være deg, mon tro? Det er mange som mener ting på vegne av profesjonen og på vegne av barna, og noen stemmer høres det dessverre altfor mye på i den offentlige debatten. Jeg er overbevist om at de som er nærmest barna – de barnehageansatte selv – har best forutsetning for å kunne ytre seg om barnets beste, som for øvrig alltid bør være kjernen i pedagogisk arbeid. Dette forutsetter selvfølgelig at den ansatte er i stand til å ha et kritisk-refleksivt perspektiv på sin egen profesjon og sitt eget daglige virke.

Lisas råd til kommende skribenter:

Det finnes ikke én riktig måte å være barnehageansatt på, og derfor bør alle perspektiver – så lenge

de er velbegrunnede – kunne løftes i profesjonens samtaler. Ikke vær redd for å bli upopulær, ikke vær redd for å stille spørsmål, og ikke vær redd for å ta feil. Vi har bruk for diskusjoner og uenigheter! Ha barns beste for dine øyne når du skriver og diskuterer, så går det sjelden helt galt.

Fosterhjem og beredskapshjem

En **betydningsfull** hverdag

Skjold Kompetanse søker **deg** som kan gi **trygghet** og **omsorg**.

Ta kontakt
med oss

Vi søker dedikerte og omsorgsfulle familier som ønsker å ta på seg den viktigste oppgaven - å skape et trygt og godt hjem for barn i en vanskelig situasjon.

Vi ser etter:

- Familier med kapasitet og vilje til å tilby et trygt og stabilt hjem
- Trygge voksne med variert bakgrunn og god helse
- Gode samarbeidsevner og et sterkt engasjement for barns ve og vel
- Evne til å skape et trygt miljø for barn, med overskudd til å møte deres behov
- Tilfredsstillende vandel og villighet til å fremlegge utvidet politiattest

Vi tilbyr:

- Faglig oppfølging døgnet rundt (24/7)
- Individuell og gruppebasert veiledning
- Kompetanseutvikling og kursing
- Ansettelse i oppdragsperioden
- Gode lønnsbetingelser og dekning av utgifter

+47 224 44 200 • post@skjoldkompetanse.no • skjoldkompetanse.no

Hovedkontor Tønsberg
Øvre Langgate 57, 3110 Tønsberg

Avdeling Asker
Vollen Marina, 1390 Vollen

BARNES TANKER OM HVA DE LÆRTE I BARNEHAGEN

«Ja, leking er kjempeviktig.» «Pappa i hvert fall sier at leking det lærer man av.» «Det er sånn man finner ut av ting.» «Ja jeg vet. Det er sånn vi oppdager.» Slik valgte 10-åringer å beskrive barnehagens viktigste læringsarena da jeg intervjuet dem om hva de husket fra barnehagen.

Helga Nummedal

Rammeplanen stiller krav om at barna skal lære noe i barnehagen. Gjennom en systematisk planlagt og tilrettelagt virksomhet skal barna gis ønsket læring og erfaring. I hovedfagsoppgaven min ønsket jeg å se nærmere på barns minner fra sin egen barnehagetid og om det ut fra dette var mulig å beskrive den læring som foregår i barnehagen. Jeg spurte barna *selv* om hva de husker fra sin barnehagetid, og etterpå relaterte jeg dette til læring og kompetanseutvikling (Nummedal, 2002). Forskningen på dette området har bare i liten grad latt barna selv uttale seg om sitt eget barnehageliv i etterkant.

Intervjuene

Jeg hadde gruppeintervjuer med til sammen 13 barn. Gruppen besto av åtte gutter og fem jenter. Barna ble intervjuet vinteren 2002, og de var omtrent ti år gamle. Alle barna har gått i samme barnehage, men på ulike avdelinger. Nærmiljøet er nokså ensartet med det vi kan kategorisere som

Helga Nummedal, barnehagelærer. Bildet er tatt i 2004.

FOTO: KLAUSINE RØTNES

velfungerende og ressurssterke familier. Barnehagen må karakteriseres som veldrevet med stabilt og godt kvalifisert personale og en brukbar økonomi. Barnegruppen er tilfeldig valgt og har i utgangspunktet bare én ting felles – at de er født i samme år. Det jeg fant, må bare ses på som et bilde av hvordan det kan være i en barnehage, og hvilken erfaring og læring som kan finne sted.

I lekens verden

En stor del av innholdet i alle gruppeintervjuene handlet om leken og dens plass i barnehagen. Barna beskriver en fantasifull lek som er inspirert av filmer, tegneserier og andre ting som opptar dem. Leken har et høyt tema, inneholder ofte konflikter, har et konkurransepreg og beskrives med stor entusiasme og glede. Jeg fikk innsikt i en lekeverden som var overraskende frodig. Barna skapte sin egen verden der leken sto i sentrum. Barnehagen hadde de rammebetingelsene som skulle til for å

skape en god lek. Det var andre barn å leke med, det var gjenstander som kunne brukes i leken, opplevelser som gav dem inspirasjon, det var tid nok, og sist, men ikke minst, uttrykte barna at her var de trygge nok til å kunne gi seg leken og fantasien i vold. Beskrivelsene var nær knyttet til gode følelser og var viktig for barna, og har dermed i seg et stort læringspotensial.

Leken benyttes til å bearbeide inntrykk og forestille seg handlinger og på den måten få en forståelse for handling eller det Vygotsky kaller mening. Denne forståelsen av mening fører til abstrakt tenkning, utvikling av vilje og evne til å ta samvittighetsfulle valg. En av rammefaktorene som er avgjørende for god lek, er *tiden*. I den pedagogiske debatten om innholdet i barnehagen har man vært opptatt av at måten man organiserer barnehagedagen på, har ført til at barna ikke har fått tilstrekkelig tid til lek (Öhman, 1996; Olofsson, 1994). Barna sier i flere sammenhenger at de husker

«Jeg spurte barna selv om hva de husker fra sin barnehagetid, og etterpå relaterte jeg dette til læring og kompetanseutvikling.»

barnehagen som et sted der det alltid var tid nok til lek. I eksempelet under forsøker barna å beskrive tid slik de opplevde det i barnehagen:

«Tja, nei, det var bare lek og moro her, kan du si. Eller altså, det var liksom ikke så veldig alvorlig, så dagen virket mye lengre der enn sånn på skolen, liksom, selv om det kan være lenge.» «Det virker lengre på skolen, for det er så kjedelig at det er forferdelig.» «Ja, men liksom sånn selve dagen, dagen virker så lang, på en måte. Altså man hadde tid til så mye og alt måtte ikke gjøres akkurat som på skolen.»

Oppsummering

Barnehagen inneholder nødvendige læringsarenaer for uformell læring. Dette kan oppsummeres slik: Barn lærer hele tiden. Barn lærer alltid, men kanskje ikke akkurat av det vi voksne tror og forventer. De iakttar omverdenen, imiterer og prøver ut egne evner. I møte med andre barn og voksne utvikler de ikke bare ulike kunnskaper og ferdigheter, men også holdninger, vurderinger og følelser. Barnehagen blir en arena for utvikling av kompetanse blant jevnaldrende, et fristed for utvikling av en barnekultur med plass til nødvendig læring som er en forutsetning for å mestre fremtiden og krav til mer formell læring. ■

Dette er en forkortet versjon og artikkelen i sin helhet kan leses på www.barnehagefolk.no

Hva tenker forfatteren om teksten i dag?

Den største forskjellen på barnehagen i 2004 og i dag er at den gangen var det bare en liten andel som fikk barnehageplass, mens i dag går nesten alle barn i barnehage. Etter å ha lest det barna sa og hvordan jeg reflekterte over deres utsagn, vil jeg si at alt står seg godt i dag, over 20 år senere. Jeg har ikke nært kjennskap til feltet nå fordi jeg siden 2003 har jobbet i skolen. Men jeg har hele denne tiden hatt et nært samarbeid med barnehagene som sogner til vår skole, for å skape en god overgang for skolestarterne. Jeg er imponert over det barna har med seg fra barnehagen – en faglig og sosial kompetanse som gjør dem rustet for livet videre. Jeg møter profesjonelle ansatte som har ivaretatt alle barn på en god måte. God lek-kompetanse gir barna mulighet til å møte de utfordringene som de møter i skolen. Alle som arbeider med barn i dag, er opptatt av å ha med barnets egen stemme og gi barn medbestemmelse i eget liv. En slik undersøkelse som jeg gjorde, gir et godt bilde av hva barna synes om sitt liv i innenfor barnehagens trygge rammer. De forteller om lek og hva slags lek som er viktig for dem. Jeg mener læringen i denne leken og den teorien som gjør dette mulig, er like levende i dag. I det siste har det vært skrevet og snakket mye om at det er viktig at barna får ta med seg den frie leken inn i skolen. I denne debatten passer min hovedfagsoppgave inn. Det er ingen tvil om at lek er en viktig del av barndommen, bidrar til viktig læring for barn og at det er læring på barnas egne premisser. Barndommen har en egen verdi, og den blir best tatt vare på gjennom å legge til rette for god lek. Jeg nærmer meg pensjonsalderen og skulle ønske at noen foretok en større studie om lek og læring, hvor barn blir involvert. Jeg tror gode rammer for lek på barnas premisser vil være med på å forhindre utenforskap og sørge for en inkluderende barnehage og skole. Til slutt vil jeg takke barna jeg intervjuet, for den innsikten de ga meg. Takk til alle barn og gode ansatte for en fantastisk reise hvor jeg har jobbet for barna beste. Lykke til videre med dette arbeidet, og husk å spørre barna – da får dere mange kloke svar.

HVORFOR SKRIVER SKRIBENTENE?

Vi har spurt noen av de skrivende barnehagefolka om hvorfor de skriver om jobben sin, hvilken betydning det har at ansatte ytrer seg, og hvilke råd de vil gi til andre som ikke har kastet seg over tastaturet ennå.

BENEDICTE HOLE

barnehagelærer

Det er så mye spennende som skjer i barnehagen som man kan skrive om, både faglig og samfunnsmessig. Vi har mye kunnskap om profesjonen vår, og vår stemme trengs i samfunnet – det er vi som kan lek og barn. Jeg tenker at vi som jobber i barnehagen, har et ansvar for å fremme det positive med yrket vårt, som kan bidra til å rekruttere nye dyktige medarbeidere. Jeg er stolt barnehageansatt, og det skal jeg være resten av mitt liv. Det er viktig at vi skriver, fordi vi har påvirkningsmakt. Vi kan bidra til økt faglig kunnskap om lek og barn – samtidig kan vi bruke skriving til å belyse de ulike utfordringene vi har, for eksempel lav bemanning og svak rekruttering. Ved å skrive om dette kan vi påvirke og bidra til at vi får bedre rammer.

Benedictes råd til kommende skribenter:

Hopp i det! I barnehagen vår skriver alle pedagogene fagtekster om ulike temaer fra hverdagen vår, som deles med de foresatte annenhver uke. I starten syntes de det var litt vanskelig å komme i gang, men når de først hadde skrevet noen tekster, delte disse med hverandre og fikk

tilbakemeldinger, begynte det å vokse fram en skriveglede. Vi har så mye kunnskap som vi burde dele med foresatte, andre barnehageansatte og med resten av samfunnet. Skriv gjerne sammen med flere, da kan det være enklere å komme i gang, og man kan bygge videre på hverandres tekst.

SKAN-KONTROLL

Lekeplasskontroll fra Skan-kontroll

HMS er viktig både for barna som leker og for de voksne som jobber. Våre jevnlige lekeplasskontroller gir deg trygghet og dokumentasjon, som er nyttig for planlegging av utbedringer. Vi sikrer barnas sikkerhet, forebygger uønskede hendelser, og sørger for at lekeplassen oppfyller gjeldende forskrifter.

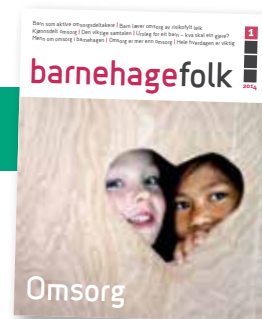
Vi gjør det enkelt for dere! Vår årlige kontroll gir et klart bilde av sikkerhetsnivået, med grundige vurderinger av utstyr, fundamenter og underlag. La oss hjelpe dere med å holde lekeplassen trygg, slik at både barn og foreldre kan føle seg sikre.

- Faste, forutsigbare priser for hele leveransen
- Vi er landsdekkende - uansett hvor dere er, har vi kapasitet til å bistå
- Detaljerte rapporter som følger NS-EN 1176 og NS-EN 1177 standardene
- Alle våre kontrollører er sertifiserte gjennom Norsk
- Sertifisering og innehar akkrediterte sertifikater
- 100% uhildet og uavhengig - uten koblinger til produsenter eller leverandører
- En fast kontaktperson for hele leveransen
- I tillegg til fast kontaktperson har Skan-kontroll en døgnbemannet vaktentral som alltid er tilgjengelig for våre kunder og publikum
- Våre inspektører er alltid uniformerte i synlighetstøy med firmaets logo og teksten "Lekeplass-kontroll" på ryggen, slik at det aldri er tvil om vår tilstedeværelse på lekeplassen
- Merking etter kontroll viser årstall, relevante standarder og kontaktinformasjon til vår vaktentral. Dette signaliserer at barnehagen prioriterer sikkerhet, noe som gjør den mer attraktiv for foreldre som ønsker en trygg hverdag for sine barn.

Som et landsdekkende sikkerhetsselskap tilbyr vi skreddersydde løsninger innen kameraovervåkning, alarmsystemer og vakthold ved uønskede hendelser. Vi garanterer trygghet på lekeplassen og for alle dine sikkerhetsbehov, så du kan føle deg helt trygg!

Scan QR-koden til venstre eller send en e-post til firmapost@skan-kontroll.no for et uforpliktende tilbud på Skan-kontrolls lekeplasskontroll

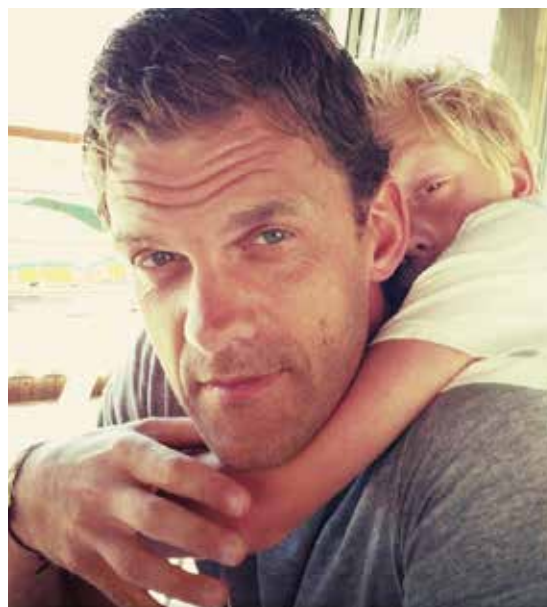
OMSORG ER MER ENN OMSORG

Omsorg er mer enn trøst, kos og tilsyn. Omsorg vises i den voksnes interesse for barnet og barnets måte å se og være i verden på.

Kjell Gustumhaugen

Omsorg i barnehagen er mer enn å få sitte på et fang og kjenne en varm voksenhånd varsomt tørke tårene som finner veien ned kinnet. Det er mer enn å bli løftet opp av et par sterke og trygge hender som sier at det er greit å være her oppe en stund mens verden går videre i sitt hastige tempo nede på gulvet. Det er mer enn å tilby plaster når huden på kneet ikke holdt i møtet med grusen, og det er mer enn å varme opp ti frosne småtær en sur vinterdag. Omsorg er mer enn å være en voksen i et rom, som passer på så barna ikke skader seg, og som ordner opp når det blir konflikter. Det er mer enn å sørge for at barna har gode måltider og at de har fått på seg nok klær når det er på tide å gå ut. Omsorg er mer enn å være den trygge, blide, varme og velmenende voksne. Misforstå meg rett: Omsorg er alt dette, for denne type omsorg er helt grunnleggende i barnehagen, men omsorg i barnehagesammenheng er likevel så mye mer.

Rammeplan for barnehagen er klar: «Barn har rett til omsorg og skal møtes med omsorg», og vi som jobber der, har «[...] en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt overfor alle barn i barnehagen». Rammeplanen sier også at «en omsorgsfull

Kjell Gustumhaugen, barnehagelærer. Bildet er tatt i 2014.

«Som voksne må vi være nysgjerrige, fordi vi vil vite, vil forstå og vil bli bedre kjent.»

relasjon skal være preget av lydhørhet, nærhet, innlevelse og evne og vilje til samspill» (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 29).

Jeg er spesielt opptatt av det som har med relasjoner å gjøre. Vi kan ikke snakke om omsorg uten å snakke om relasjoner. Relasjoner er fundamentet for alt som foregår i barnehagen. For meg er omsorg å fylle hver eneste relasjon med så mye kvalitet som mulig. Slik jeg ser det, er en kvalitetsfylt relasjon mellom barn og voksne først og fremst avhengig av den voksnes genuine interesse for barnet og barnets måte å se og være i verden på. Uansett situasjon må den voksne ha en dyp vilje til å bli bedre kjent med barnet og hva det har på hjertet. Som voksne må vi være nysgjerrige, fordi vi vil vite, vil forstå og vil bli bedre kjent. Vi trenger ikke gå inn i relasjonen med klare svar og et mål om å skulle lære bort eller formidle antatt nyttig kunnskap til barnet, men heller legge vår egen agenda til side og gå inn i det barnet er opptatt av. På den måten vil barn-voksen-relasjonen være preget av et samspill som bidrar til trygg tilknytning med viktige ingredienser på plass: tillit, frihet, klokskap, trøst, ledelse når det trengs, refleksjon, samarbeid og ikke minst trygge og mestrende barn og voksne. Min påstand er at genuint interesserte voksne gir høyere kvalitet på relasjonen, og at dette igjen gir høyere kvalitet på omsorgen. ■

Dette er en forkortet versjon og artikkelen i sin helhet kan leses på www.barnehagefolk.no

Hva tenker forfatteren om teksten i dag?

Teksten «Omsorg er mer enn omsorg» var et resultat av en øyeblikksrefleksjon. Nesten alt jeg har skrevet av barnehage- eller miljøterapi-relaterte tekster, har vært dét: refleksjoner i øyeblikkene. Teksten ble skrevet en sen kveld etter jobb, rett før leggetid. Jeg jobbet på barnehjem og var svært tett på sårbare og risikoutsatte barn de døgnene jeg jobbet. I samspillet med barna gjorde jeg meg stadig vekk oppdagelser hvor ny innsikt plutselig åpenbarte seg og stod klart for meg. Det var refleksjoner hvor erfaringer ble til oppdagelser, som igjen ble til gjennombrudd i arbeidet: Er det slik det henger sammen? Er det dette det handler om, det raseriet ditt? Før jeg kom til barnehjemmet, jobbet jeg i barnehage. Å begynne å jobbe med de sårbare og risikoutsatte barna var intenst. Det var som en konstant forsterkning av alt jeg visste var viktig i arbeid med barn: evnen til å følge initiativene deres, nærheten, lydhørheten, innlevelsen og sensitiviteten. Barna på barnehjemmet satte oss på prøve som omsorgspersoner, og min utfordring var å ha omsorg for dem i motstanden mot meg. Oppdagelsen jeg gjorde, var at jeg skjønnte at jeg ikke ville klare å bygge en god relasjon uten å være følelsesmessig involvert i barna og uten å utøve en dypere form for omsorg. På det tidspunktet jeg skrev teksten, var jeg fortsatt sterkt engasjert i barnehagefeltet, selv om jeg da jobbet som miljøterapeut. Jeg tenkte tilbake på tiden som pedagogisk leder i barnehage og fikk behov for å dele min oppdagelse med andre barnehagefolk. Selv om det er forskjell på å jobbe i barnehage og på barnehjem, handler det jo om det samme. Om teksten står seg i lys av dagens barnehage og barnehagepedagogikk? For meg er det helt opplagt at den gjør det. Ekte omsorg er ikke noe annet i dag enn for ti år siden. Ekte omsorg står seg over tid. Ekte omsorg forutsetter en dypere interesse for barnet. I dag jobber jeg på en småbarnsavdeling hver fredag. Jeg er så heldig at jeg får lov til å øse min omsorg utover de små barna og ikke minst jobbe sammen med andre barnehagefolk som har skjönt at omsorg er mer enn omsorg.

GJENSYN MED BARNEHAGEFOLK 1/2024

«JEG KALLER DEG HABIBI FORDI JEG ER GLAD I DEG»

Anne-Linn Bang, barnehagelærer

Artikkelen er tilgjengelig på våre nettsider: www.barnehagefolk.no

Hva tenker forfatteren om teksten i dag?

Teksten ble til fordi jeg oppriktig mener at barnehage-Norge gjør en for dårlig jobb når det kommer til å ivareta språklig og kulturelt mangfold. Jeg mener det handler om for lite kunnskap, for liten interesse – og om for dårlig bruk av kompetansen som allerede finnes i barnehagene, nemlig hos ansatte med flerspråklig og flerkulturell bakgrunn. Jeg ville løfte frem denne kompetansen slik at andre også skal få øynene opp for den. Vi har så mye å lære av hverandre! Gjennom erfaringsutveksling og kunnskapsdeling kan barnehagene utvikle seg og skape fellesskap med rom for diskusjoner, refleksjoner og forståelse. Grunnen til at jeg elsker konseptet barnehage, er nettopp disse mulighetene for fellesskap. Man tar en gruppe barn, foreldre og ansatte med ulike bakgrunner, setter dem sammen, og så oppstår det noe nytt. Når vi lykkes med å samle alle i fellesskapet, er det magisk; til tross for ulikhetene lærer vi å forstå hverandre, vi

leker, vi synger, vi prater, og alle språkene, erfaringene og interessene våre former dagene. Vi blir et bevis på at et samfunn kan fungere når man møter hverandre med nysgjerrighet, empati og glede. Jeg vil sette ord på disse fellesskapene, vise hvordan mangfold kan berike og hvordan vi kan lære av hverandre – og slik bidra til å videreutvikle barnehagen og inspirere andre til å tenke lenger enn Hakkebakkeskogen og Mikkel Rev. Det finnes en hel verden av leker, tanker, musikk, ideer, eventyr og språk vi kan ta i bruk.

Alle mulighetene er det som gjør barnehagen så spesiell. Ja, vi har sykefravær og retningslinjer, rapporter som må skrives, og mat som må lages, men vi har også en enorm frihet. Vi kan selv velge hva vi vil gjøre, vi kan danse på stolene og telle på arabisk, vi kan være ute hele dagen eller gå på museum, vi kan lese om hekse Dhegdheer og om trollet Tambar, vi kan bruke mer tid på refleksjon og mindre på rydding. Dette er grunnen til at jeg fortsetter å engasjere meg for barnehage, selv på de dagene regnet øser og halvparten av personalet er syke: mulighetene for et meningsfullt, gledesfylt fellesskap med plass til alle.

KVIFOR SKRIV SKRIBENTANE?

Vi har spurt nokre av dei skrivande barnehagefolka om kvifor dei skriv om jobben sin, kva betydning det har at tilsette ytrar seg, og kva råd dei vil gi til andre som framleis ikkje har kasta seg over tastaturet.

KAREN INGEBJØRG DRAUGSVOLL

*barnehagelærer, spesialpedagog
og forfattar*

For barnehagelæraren og spesialpedagogar i barnehage er skrivinga viktig for å tre fram som fagpersonar og slik heva statusen vår som profesjonsutøvarar, synleggjera faget vårt og korleis dette kan omsetjast i praksis. I jobben vår kan vi ikkje berre støtte oss til teori. Jobben vår handlar om menneskemøte, og det kan ikkje finnast eitt svar på korleis vi skal møte barn, foreldre og kollegaer. Barn er ulike, og kontekstene vi møter dei i, individuelle behov og den totale situasjonen om kring eit barn, må avgjera handlingsvala våre. Fagleg kunnskap er likevel viktig fordi det kan gje retning og skapa forståing. Det gjev oss ein bakgrunnskunnskap som vi må omsetja i praksis, i møte med det einskilde barnet, kollegaer, barnegruppa og foreldre. Arbeidet vårt handlar om så mykje meir enn å «passa på» barn. Eg ønskjer å inspirera og bidra til refleksjon. At barnehageansatte ytrar seg i det offentlege rom, kan bidra til å løfta faget vårt og heva statusen til yrket.

Karens råd til kommande skribentar:

Ta fram pennen og skriv det du har i tankane, anten det er ei praksisforteljing som du ønskjer å dele, ein refleksjon, ytring, kronikk, artikkel eller bok. Tru på deg sjølv, og få det ned på papiret. Det er til inspirasjon, og det bidreg til refleksjon, og ikkje minst, det synleggjer faget vårt!

Å LYTTE TIL DET SOM RØRER SEG, OG FRAMTIDA

I stedet for å lure på om vi har tid til å prioritere leken, bør vi heller stille oss selv spørsmålet: Har vi tid til å la være?

Line Melvold, barnehagelærer, Lene Holte, barnehagelærer,
Lene-Marie Monrad-Hole, barnehagelærer og Christine Wallumrød, barnehagelærer

Det er tidlig formiddag inne på småbarnsavdelingen. Alle ettåringene er i bevegelse og trekkes umiddelbart til lekeinvitasjonen i rommet: en kroppslig møteplass. Kuben står sentralt plassert, og baljene står klare på rekke og rad. Inne i kubene ligger alle ballene, og bøttene er tilgjengelige ved siden av: Velkommen til frakting, tømning og putting. Stemningen er preget av energi og årvåkenhet. Barna har ulik tilnærming. Noen krabber, noen stabber, og noen går. Men målet ser ut til å være det samme – å sanse og utforske. Blikkene, lydene og tempoet vitner om at nysgjerrigheten er vekket. Mina på ett år sitter i fanget til Victoria og lener ryggen godt inntil henne mens hun følger med på de andre barna. Victoria stryker henne over håret og smiler til Leon på halvannet år, som kommer gående mot dem. Han strekker ut hånden og rekker henne en ball. Victoria takker og tar imot. Leon venter forventningsfullt i tre sekunder før han rekker frem hånden og krever ballen tilbake. Fornøyd vender han tilbake til kubene. Nå reiser Mina seg fra fanget. Med ustø ben beveger hun seg etter Leon.

Når dette skrives, er vi i starten av et nytt barnehageår. Portene åpnes igjen – portene til disse viktige møteplassene for både kjente og ukjente barn sammen med sine foreldre. Og de ansatte, da, også de er kjente og ukjente om hverandre. Nye

relasjoner skal dannes. Det rører seg virkelig mye på denne tida. Alt er på mange måter som før, slik det alltid har vært. Og samtidig ikke? Innimellom kan det være klokt å stille seg spørsmålet: Hva er det som rører seg, og, ikke minst, hvorfor rører det seg sånn som det gjør?

Ulike prioriteringer

Vi som jobber i STYD*, tilbyr kompetanseheving for barnehageansatte innenfor flere områder, men de siste årene er det særlig arbeid med lek og lekemiljøer vi har bistått mange barnehager med. Vi opplever ofte store variasjoner i hvordan relasjoner knyttes, blant annet fordi barnehager velger å prioritere tida si ulikt. Dette blir veldig tydelig for oss når vi får mulighet til å reise rundt og møte så mange barnehager med et blikk fra utsiden. Hva gjør vi når vi kommer ut i alle disse barnehagene? For det meste er det prosesser som handler om lekens betydning, utvikling av gode lekemiljøer og hvilket ansvar ansatte har for å jobbe godt med lek og inkludering. Vi jobber også mye med lederskap og veiledning i lederteam samt å holde foreldremøter i de barnehagene som velger å prioritere lek. I noen av barnehagene vi møter, settes nettopp leken øverst på prioriteringslista, mens andre barnehager vektlegger aktiviteter som skal føre til læringsutbytte. Det

«Lekens betydning for barns trivsel, trygghet og opplevelse av indre ro er kanskje viktigere å løfte nå enn noen gang før. I en tid der utbytte og optimalisering settes høyt, blir leken satt under mer press.»

vil med andre ord si at det som rører seg for barna i barnehagene, er veldig ulikt.

Samtidig er de aller fleste enige i at lek og relasjoner er viktig for barn. Hvordan kan man ikke være det? Rammeplanen vår er klokkeklar, der den presiserer at barnehagens viktigste sosialiseringarena er leken (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 40). Likevel vil vi ofte mye på vegne av barn, og dette kommer gjerne til syne i innholdsrike ukeplaner med mange aktiviteter og et høyt tempo. Det er et tankekors at den reaksjonen vi oftest får i møte med barnehager vi samarbeider med, er: «Når skal vi få tid til dette?»

«Det er så mye vi skal gjennom»

Det rører seg nemlig også en utbredt opplevelse av dårlig tid. Kanskje det er fordi det er mange aktiviteter som skal gjennomføres, og ulike satsinger som introduseres. Det er selvsagt relevant å trekke frem bemanningssituasjonen i denne sammenhengen, og dens betydning for kvalitet, men enn så lenge har vi den bemanningsnormen vi har. Økt bemanning fjerner ikke behovet for å se nærmere på hva vi prioriterer på vegne av barn, gjør det vel?

Mange barnehager viser til årshjulet sitt når de skal sette ord på hva de bruker tida på. Det er ofte en sterk lojalitet til det, noe som gjenspeiles i ukeplaner og månedsskriv. Dette kan forklare hvorfor mange ansatte vi møter, uttrykker at «det er så mye vi skal gjennom» – det er en setning som rører seg. Hvordan påvirker denne beskrivelsen hverdagen til små barn? På den ene siden snakkes det mye om betydningen av å ta seg god tid for å sikre kvalitet i relasjonene, men på den andre siden løper ansatte rundt for å få gjennomført og dokumentert alle aktiviteter og satsinger de er pålagt fra ulike hold. Dette skjer samtidig som vanlig drift og kompetanseutvikling

skal skje. Det er ikke til å stikke under en stol at mange ansatte kjenner presset og stresset på kroppen og i hodet. En stor del av dem forlater yrket, dessverre. De opplever at det er et regnestykke som ikke går opp. En pedagog sa det på denne måten:

«Den største utfordringen handler om TID. Vi er hele tida på vei, og på den veien er det stadig noen mulige avkjøringer, og vi blir stadig fristet til å ta disse avkjøringene. Det er mange forstyrrende elementer gjennom året, som avsporer oss fra det vi egentlig mener og sier skal styre oss. Men kanskje kan opplevelsen av mangel på tid også sees på som en rettesnor knyttet til hvilke prioriteringer vi må gjøre for å få til det vi egentlig vil?»

Her berører hun noe helt sentralt. Kan opplevelsen av mangel på tid tvinge oss til å prioritere annerledes? Og kan denne prioriteringen deretter føre til en opplevelse av ro og bedre tid – slik at vi i større grad kan velge bort det som oppleves som avsporing og forstyrrende elementer? For hva er det som gjør at vi ikke har tid til å prioritere arbeid med lek i en barnehage, når vi vet at lek er grunnleggende viktig og har direkte påvirkning på barns psykiske helse og autonomi? Vi i STYD tenker at vi rett og slett bør snu på det: Vi har ikke tid til ikke å prioritere leken. For det som rører seg i barnehager som har valgt å fjerne en del av de tradisjonelle læringsaktivitetene og samlingsstundene, er faktisk større frihet knyttet til tid og en opplevelse av faglig ro.

Å øremerke tida

Ansatte i en del barnehager gir oss beskrivelser av dager med mye «brannslukning», stress og en opplevelse av å være på etterskudd. Det er ingen god følelse for verken barna eller de ansatte. I tillegg smitter det. Er ansatte stresset og urolige, blir også barna det, og motsatt. Nettopp derfor er det helt

FOTO: MARTE GJÆRDE

avgjørende å gå innhold og struktur nærmere etter i sømmene og gjøre prioriteringer. Vi må faktisk øremerke tida vår og spørre oss: Hva skal ut hvis barns lek og barnas prosjekter skal inn? Når vi begynner å stille spørsmål ved hvorfor vi gjør som vi gjør, leder det ofte til endring. Kanskje kan vi noen ganger ta hverdagen og strukturen for gitt og tenke at det er bare sånn barnehagehverdagen er? Derfor kan det være både nødvendig og befriende å oppdage at det finnes andre måter å jobbe på. Hensikten må være å skape en mer sømløs hverdag der det vi driver med, både gir mening og henger bedre sammen. Først og fremst for barna.

Det kan skje når vi gir barna tida og leken tilbake.

Lekens betydning i barns liv

«Barna blir fargeløse inni seg hvis de ikke får rom til leken og kreativiteten. Hvis alt skal ha et formål,

blir selve livet til slutt formålsløst», skriver Line Marie Warholm (2023, s. 106). Lekens betydning for barns trivsel, trygghet og opplevelse av indre ro er kanskje viktigere å løfte nå enn noen gang før. I en tid der utbytte og optimalisering settes høyt, blir leken satt under mer press. Alle de henvendelsene vi får fra barnehager som ønsker bistand til å utvikle sine lekemiljøer, vitner om et ønske om å gi barna tida tilbake slik at leken kan prioriteres og vernes om. De har rett og slett tatt et valg på vegne av barna.

Vår erfaring er at lekemiljøene har enorm betydning for barns liv i barnehagen. Rom, møblering og valg av materialer påvirker både barn og ansatte masse og kan virke direkte fremmede eller hemmende for inkludering i leken. I tillegg påvirker rom og møblering hvordan de ansatte får utøvd sin relasjonskompetanse. Det jobbes mye med tilknytning

«I barnehager hvor rommene speiler barnas behov i lek, erfarer vi færre konflikter og mindre stress, og de ansatte opparbeider seg et emosjonelt overskudd i møte med barna.»

og trygghetssirkelen i de fleste barnehager, men vi opplever sjelden at dette arbeidet settes i sammenheng med lek og lekemiljøer. Ofte kan vi høre styрere uttrykke frustrasjon over alle endringsprosesser de allerede er med på, og at de ikke kan pålegge de ansatte «enda mer arbeid». Som om lek og lekemiljøer er noe som kommer i veien for «alt det andre» – som om det andre er viktigere. Å omtale arbeid med trygghet og tilknytning som noe som kommer i veien for de prosessene man allerede er i gang med, ville jo være utenkelig. Av åpenbare grunner. Men det kan likevel skje når det gjelder leken og lekemiljøene.

Når rommene speiler barnas behov

Tilknytning, trygghet, lek og lekemiljøer henger uløselig sammen og påvirker hverandre. Det betyr at vi trenger rom som jobber på lag med både barn og ansatte. Enkelt forklart handler det om å skape lekemiljøer som speiler barns grunnleggende behov i leken, og som det gir mening for dem å være sammen i. Når dette er ivare tatt, kan barn i mye større grad leke den leken de selv har behov for, og de ansatte kan være støttende til stede der de trengs. Det motsatte er rom som ikke ivare tar barns behov i lek godt nok, og der hverdagen ofte bærer preg av «brannslukning» og konfliktløsning. Dette skaper først og fremst mye stress og utrygghet hos barna, men også ansatte.

I takt med at stresset øker, synker de ansattes evne til å utføre god relasjonskompetanse. De færreste av oss blir kloke og rause utgaver av oss selv når vi til stadighet er omringet av uro og konflikter. Av hensyn til både barn og ansatte gjelder det å redusere stress så langt det lar seg gjøre. I barnehager hvor rommene speiler barnas behov i lek,

erfarer vi færre konflikter og mindre stress, og de ansatte opparbeider seg et emosjonelt overskudd i møte med barna.

Synlig prioritering av barnas lek

Mina beveger seg bort til baljene og står et øyeblikk og betrakter de andre barna. To av dem har plassert seg oppi hver sin balje, og der sitter de side om side og ler mot hverandre. Mina plasserer seg i en ledig balje, søker blikket til Victoria og smiler. Nå kommer også Leon i full fart med en balje på slep. Han plasserer baljen ved siden av Mina og setter seg oppi. Nå sitter de fire barna på rekke og rad, og de ser på hverandre. Mina søker igjen blikket til Victoria og ser litt skeptisk ut. Victoria aker seg rolig bort til henne. Smilet og nærheten hennes ser ut til å gjøre Mina trygg nok til å bli værende i baljen, og leken fortsetter en god stund til.

Når miljøene og materialene ivare tar barns behov i de ulike aldersgruppene, blir det mer flyt og dybde i leken. Prioritering av barns lek synes – i både rommene og de ansatte. Og i tida. Det synes også når lek ikke prioriteres. I arbeidet med å skape gode liv for barna i barnehagen må derfor nettopp tida struktureres slik at barn får rom til å leke, pus-te, hvile og bare være: «Når vi stopper opp, skaper vi rom for lek og kreativitet, og det er i dét rommet den viktigste utviklingen foregår» (Warholm, 2023, s. 92).

Det gode, ubehagelige liv

Et godt samfunn – og en god barnehage – må legge til rette for at menneskene får makt og myndighet i sitt eget liv, barn som voksne. Men hva betyr egentlig det? Og hva har dette med lek og lekemiljøer

FOTO: MARTE GJÆRDE

å gjøre? Det er interessant å vise til Per Brodal og Charlotte Lunde, som er tydelig på at ivaretagelse av lek er viktig (Brodal & Lunde, 2022). De mener det er verdt å merke seg at tida mange barn i dag har til egenmotivert lek, er kraftig redusert, og at manglende tid til nettopp egenmotivert lek kan være en medvirkende årsak til at stadig flere barn og unge sliter psykisk. Hvis barn ikke får mulighet til å være aktør i sitt eget liv, kan det føre til passivitet. En slik type passivitet tidlig i livet kan bety at barna ikke får de mestringsopplevelsene de trenger for å utvikle en indre robusthet. Har for eksempel økt digitalisering av barns liv blitt en av lekens aller største trusler? «Barna sitter bøyd over skjermen, tidlig og sent. Algoritmene stjeler dager og år fra det de egentlig trenger: å leke, sove, bevege seg, lese, dagdrømme og ikke minst være sammen med andre», står det på baksiden av Maja Lundes sakprosabok *Skjerm barna* (2024). Ett av hennes

hovedpoenger er at det som ikke gjør barns liv bedre, kan vi faktisk gjøre noe med.

Å skape gode liv for barn betyr selvsagt ikke fravær av alt som kan være ubehagelig, frustrerende eller vanskelig. Å bli utfordret, sint, redd eller lei seg er en del av det å leve. For å bruke Line Marie Warholms ord: «Tar vi fra barna muligheten til å gå gjennom kriser og motstand, vil de ikke modnes skikkelig» (Warholm, 2023, s. 79). Alt handler om kvaliteten i måten barn blir møtt på når også vonde følelser og opplevelser oppstår. Vi må støtte og hjelpe barna i å holde ut og tåle at livet svinger.

Barnehagehverdagens mange følelser

Ola er en av de yngste, og tilvenningen har vært sår og krevende. Selv om foreldrene har tatt seg god tid og sørget for kortere dager i starten, er det likevel en påkjenning å starte i barnehage. Men i dag løsnet det. Den fjerde uka var smilet på plass fra første stund.

«I noen av barnehagene vi møter, settes nettopp leken øverst på prioriteringslista, mens andre barnehager vektlegger aktiviteter som skal føre til læringsutbytte. Det vil med andre ord si at det som rører seg for barna i barnehagene, er veldig ulikt.»

Han strakte ut armene mot en av de ansatte da han kom med mamma. Det var nesten ikke gråt å spore da hun varmt tok avskjed med gutten sin. Og siden klokken 08 har Ola vært i lek sammen med de nye vennene sine på småbarnsavdelingen. Ni små ett- og toåringer tilbringer plutselig mange timer sammen hver eneste dag. Så er det lunsj og en lang blund, ny bleie og på med nytt regntøy og gummistøvler. Det føles nok uvant å gå med nye gummistøvler! Ola staber ut av døra og setter seg på en liten sykkel. Verden smiler, og latteren sitter løst, helt til støvelen kommer i veien og sykkelene velter. Han faller med ansiktet ned i asfalten. Smilet er for lengst erstattet med et stort hyl. Nå er det blod i munnen, gråt og hikst. Inn på stellerrommet sammen med to av de ansatte. Trøste og vaske forsiktig, trøste og vaske forsiktig. Få oversikt over skaden: Er det bare leppene, eller er det fare for tenner? Trøste, bære, roe og nynne. Det kommer som en refleks hos de ansatte. De finner frem en liten is som er igjen fra sommerfesten i juni. Kan det være en ulempe at den ikke er sukkerfri, tro? De finner ut sammen at det vonde for Ola er verre enn is med sukker. Han sperrer opp øynene ved synet av isen, gråten stopper litt opp og blir til små hikst. Han blir roligere. Blodet er tørket bort, og alle tenner sitter på plass. Like etter kommer mamma. Hun takker for at han fikk noe kaldt for å få ned hevelsen. Smilet er tilbake hos gutten. Og hos mamma.

Ola har fått sitt første møte med asfalten. Kanskje også sin første opplevelse med å ha vondt og blø, uten at foreldrene var der for å trøste. «Jeg tror det var både godt og vondt på en gang å få den lille isen», sa den ansatte i ettertid. «Ja, slik livet og

kjærligheten er», svarte den andre. «Det er fint når det er fint, og vondt når det skjer vonde ting.» Barnehagehverdagen rommer alle følelser og rører ved oss alle sammen.

Fremtidas barnehager

Kasim har blitt 5 år (hele hända) og har begynt på stor avdeling, som holder til ute i skogen. Det siste året i barnehagen flytter de eldste barna ut av barnehagen for å starte på utebasen som har navnet Røttene. En av de første dagene etter ferien roper han ut fra en av tretoppene: «Nå er vi her på ekte! Nå har vi slutta i barnehagen og er her på ekte. Tenk det, dere!» De andre barna nikker til det han sier.

Noen uker senere sitter barna sammen med en ansatt under trærne og spiser. Bladene faller ned på bordet. Nista inntas med stor iver. Det er jo en kjensgjerning at appetitten øker i naturen. Kasim tygger og ser tankefull ut før han utbryter: «Nå sitter vi her, og da går verden rundt og rundt, og vi merker ingenting. Er ikke det rart, da?» De andre barna ser på han, og Vilde svarer: «Hadde det vært annerledes hvis jorda var flat, da?» De tygger videre. Den ansatte sitter og lytter. Lytter til fremtida.

Tenk det. Verden går rundt og rundt uten at vi merker det. «Eksistens og etikk hører sammen», skriver Foros og Vetlesen (2015). Det illustrerer betydningen av at barnehagefolk spør seg selv: Hvordan forvalter vi ansvaret vi har i kraft av å være ansatt? Det er nødvendig å ta seg tid til å stoppe opp og grundig tenke gjennom hva som bør røre seg i fremtidas barnehage. Er det hold i våre prioriteringer? Vil vi være stolte over å se hvordan

valgene våre påvirker de neste generasjonene? Vi har den tida vi har, men det er et hav av muligheter i hvordan vi kan forvalte den. For vi kan gjøre en stor forskjell. I barns liv her og nå og derfor også i fremtida. Dette bør fremkalle følelser som stolthet og ydmykhet overfor det profesjonsvalget vi har tatt. Hva er det som *må* røre seg i fremtidas barnehage slik at barna opplever å være en verdifull del av den? Hva *må* røre seg for at de kan oppleve seg som trygge, betydningsfulle mennesker i møte med andre? Når vi vet hvilken betydning leken har i barns liv, bør vi sørge for å få ryddet skikkelig plass til den. Vi som er barnehagefolk, må ta ansvar for å øremerke den mest verdifulle tida i menneskers liv til det som er aller viktigst for barna. ■

Note

* STYD kommunikasjon tilbyr kompetanseutvikling for barnehager og skoler/SFO over hele landet i arbeidet med å skape inkluderende og psykisk helsefremmende miljøer for barn og unge. De holder kurs og foredrag og leder prosesser og utviklingsarbeid i personalgrupper.

Referanser

- Brodal, P. & Lunde, C. (2022). *Lek og læring i et nevro-perspektiv. Hvordan gode intensjoner kan ødelegge barns lærelyst*. Universitetsforlaget.
- Foros, P.B. & Vetlesen, A.J. (2015). *Angsten for oppdragelse – et samfunnsetisk perspektiv på danning*. Universitetsforlaget.
- Korczak, J. (2016). *Barns rett til respekt*. Cappelen Damm.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Lunde, M. (2024). *Skjerm barna*. Kagge Forlag.
- Melvold, L. (red.) (2019). *Barn er budbringere. En veiviser til psykisk helsefremmende barnehager*. Kommuneforlaget.
- Melvold, L., Holte, L. Monrad-Hole, L.L. & Wallumrød, C. (2023). *Å skape rom for mening. Lek og prosjektarbeid i barnehagen*. Kommuneforlaget.
- Schultz Jørgensen, P. (2014). *Styrk barnas karakter. Et forsvar for barn, barndom og karakterdannelse*. Pedagogisk Forum.
- Warholm, L.M. (2023). *Foreldre revolusjonen. Fire veier til robuste barn*. Gyldendal.

HVORFOR SKRIVER SKRIBENTENE?

Vi har spurt noen av de skrivende barnehagefolka om hvorfor de skriver om jobben sin, hvilken betydning det har at ansatte ytrer seg, og hvilke råd de vil gi til andre som ikke har kastet seg over tastaturet ennå.

VIBEKE BLYSTAD

barnehagelærer

Jeg skriver fordi jeg brenner for at alle barn skal få en god barndom og oppleve at de har verdi og betydning i fellesskapet. Barnehagefolk har en utrolig viktig jobb, for vi står i mange etiske dilemmaer og møter på faglige problemstillinger hver dag. Barnehageårene skaper grunnlaget for resten av livet, og jeg er stolt av å kunne være en del av det. Alle bør forstå hvor viktig arbeidet med barn er. Jeg skriver i håp om at det kan få betydning og gjøre en forskjell for minst ett barn der ute. Hvis mine tanker kan skape nye refleksjoner og endre praksis – da har jeg lykket med skrivingen! De ansatte innehar en nødvendig kompetanse i den offentlige debatten for at folk utenfor skal kunne gjøre gode helhetlige vurderinger. Det skaper også en troverdighet og tyngde når barnehagefolk selv setter ord på innholdet i egen hverdag og løfter frem barnas stemmer. Dette har vi sett flere eksempler på opp gjennom årene. Tenk bare hvilken rammeplan vi kunne hatt i dag hvis ikke barnehagefolka hadde ytret seg i 2016. Det er behov for flere stemmer fra et større mangfold av barnehager.

Vibekes råd til kommende skribenter:

Hvis du har et budskap som du brenner for, og har lyst til å skrive, så gjør det! Om du tenker at du ikke er en god nok skribent, så vit at du kan utvikler

deg mens du skriver, og du lærer mye i prosessen. Jeg trodde ikke skriving var noe for meg, helt til jeg fikk en direkte utfordring og kastet meg ut i det. Et godt råd er å lese teksten høyt for deg selv og dele den med en du er trygg på. Ta imot tilbakemeldinger, og jobb gjerne med teksten i flere omganger til den er godt gjennomarbeidet. Å skrive er en gylden anledning til å stoppe opp i hverdagen, reflektere over egen praksis og ta i bruk kunnskap du har. Ikke bare kan du inspirere andre, men du vil mest sannsynlig få et mer reflektert forhold til din egen praksis.

Er du styrer eller pedagogisk leder i barnehage?

Som leder i barnehage har du mange små og store oppgaver som må løses hver dag. Som medlem i Lederne får du trygghet, lederutvikling, nettverk og mange andre fordeler som hjelper deg i hverdagen.

Et medlemskap i Lederne er en god forsikring for jobben din. Havner du i en konflikt, eller trenger råd om hverdagslige utfordringer, kan det være en fordel å være i en annen fagforening enn de du leder. I Lederne ser vi på ledelse som fag. Vi ønsker å gjøre det enkelt å utvikle seg både faglig og personlig, og har derfor et bredt kurstilbud og stort tverrfaglig ledernetverk.

Vi organiserer ledere, fagspesialister og andre betroede stillinger, og jobber for å skape trygghet og verdi for våre medlemmer. I mer enn 100 år har vi støttet medlemmene våre når de trenger det. Det skal vi fortsette med.

→ Les mer og bli medlem på **lederne.no**

Grunner til å bli medlem:

- Arbeidsrettslig og privatrettslig bistand
- Gunstige forsikrings- og bankavtaler
- Lederutvikling gjennom kurs og kompetanseutvikling
- Stort tverrfaglig ledernetverk
- Kort vei når du trenger hjelp eller råd

 lederne
Vi bygger gode ledere

EN LEGENDE, ET NØFF OG EN UMODEN BANAN

Jeg har vært barnehagefolk hele livet. Takk og pris!

Morten Solheim, barnehagelærer

Barnehagefolk i innboksen: «Vi fyller førti år! Kunne du tenke deg å skrive et slags kåseri(!), gi et skråblikk på barnehagens historie? Du kan velge inngang og vinkling på teksten selv.»

Jeg leser bestillingen noen ganger. *Skråblikk på historien*. Tja, det kan jeg vel. Men det kommer til å bli litt sleivete greier, og historien vil ha meg som subjekt. Glem kildehenvisninger og litteraturliste og si god dag til selvplagiering, synsing og løse påstander med tvilsom vitenskapelig gehalt. Sånn, da er dere advart. Here goes!

1984

Det er ikke mye jeg husker fra barnehagen, men la meg liste opp noe. Jeg husker de formpressede, blå plaststolene vi satt i. Jeg husker han med mørke krøller og skotskrutete snekkerbukser. Jeg husker sang, en myndig damestemme og et høyt rom med skråtak. Jeg husker Per Kristian. Jeg husker farta vi fikk i huskene, og at vi ropte «vi vil huske mere!» da noen henta oss.

Det var ingen lang karriere. Korttidsbarnehagen i bedehuset lignet heller ikke mye på dagens barnehager, og jeg fikk vel bare et par år der, to dager i uka, før jeg ble sendt videre til seksårsklubben på det lokale velhuset. Ellers var jeg hjemme med bestemor. Så lenge jeg fikk leke i fred, var det mest greit. Og det fikk jeg, både her og der. Men min

mor måtte på et tidspunkt likevel respondere på pedagogikkens klamme alvor. Det begynte med at jeg dumpa. I barnehagen, ja. Det skulle jo ikke være mulig. Kort tid før jeg var gammel nok for overgang til avdeling *Ekorn*, fikk moren min beskjed om at jeg ikke var moden nok. Jeg måtte gå ett år til på *Banan*. For et nederlag.

Jeg ringer henne og spør hvordan det føltes:

– Hei, mamma! Jeg sitter og skriver på en artikkel til *Barnehagefolk*, som fyller førti år.

– Ja?

– Ja, og for førti år siden, da gikk jeg i den korttidsbarnehagen. Husker du det?

– Ja (ler), der hvor du dumpa! (ler mer)

– Var det så morsomt?

– Hehe, ja, men det var sikkert ikke morsomt for deg?

– Nei, jeg husker bare at jeg forble på *Banan*, jeg. Men husker du hvordan du reagerte?

– Ja (det blir stille en stund). Skal jeg si noe om det her og nå?

– Ja.

– Nei, men altså, jeg ble jo veldig sint.

– Fordi jeg dumpa?

– Ja, men det var jo ikke bare det. For det var jo snakk om ... det var jo forklaringen for hvorfor du gjorde det.

«Det begynte med at jeg dumpa. I barnehagen, ja. Det skulle jo ikke være mulig. Kort tid før jeg var gammel nok for overgang til avdeling Ekorn, fikk moren min beskjed om at jeg ikke var moden nok. Jeg måtte gå ett år til på Banan. For et nederlag.»

– Og hva var forklaringen?

– Det var at du tegnet lite detaljert, og at du lekte mye for deg selv. Du var et barn som trakk deg unna de andre. Og så ble det sagt at du burde utsette skolestarten med ett år.

– Ja?

– Og da ble jeg fryktelig, fryktelig sint, husker jeg, og lira av meg en hel masse. Så det ble jo ikke noe av det, du begynte på skolen når du skulle.

– Men jeg måtte fortsette på *Banan*?

– Ja, da ble det gjort en avtale om at du skulle tilbake til *Banan*.

– Så jeg dumpa på ekte?

– Ja, du hadde begynt på *Ekorn*, og så måtte du tilbake til *Banan*. Så du dumpa.

– På grunn av en tegning?

– Ja, hun viste meg en tegning som en jente hadde tegna, og sa «se her, se hvor detaljert det skal være», også viste hun meg din tegning, og der var det bare noen streker. Du vet, jeg var så sint at jeg trodde jeg hadde revna. Hun var et nøff!

– Og dette skjedde på et foreldremøte?

– Nei, og det var jo jeg som måtte ta dette, ikke faren din. Det var jeg som fikk dette en dag jeg skulle hente deg, så legger dama ut om at hun hadde kommet til at du burde utsette skolestarten på grunn av din umodenhet.

– Men du gikk altså med på at jeg skulle tilbake til *Banan*?

– Ja, jeg gjorde jo det, og det skulle jeg selvfølgelig ikke ha gjort. Men skal du bruke dette her til noe?

– Ja, jeg har fått en litt fri sjanger, så jeg tenkte at jeg skulle skrive at jeg ringer deg. Og dette er jo litt morsomt, men det viser også ...

– Det er bare helt forferdelig, skal jeg si deg!

– Ja? (nå er det jeg som ler)

– Ja, men det er det. Og bare jeg snakker om det, så kjenner jeg ... og hun var jo så uprofesjonell, hun skulle jo aldri vært i den jobben. Jeg husker så godt at hun stod der med de to tegningene, og at jeg ble så sinna. Hun favoriserte alltid jentene.

Ja vel, så jeg dumpa faktisk. Jeg har gått og trodd at jeg bare ble litt lenger på *Banan*, siden det var best for meg. Jeg har sagt til folk at jeg dumpa i barnehagen, sånn for moro skyld. Men så viser det seg at jeg faktisk måtte forlate *Ekorn* etter å ha gått der en stund, og labbe inn igjen til *Banan*. For en ydmykelse.

Men hva annet skjedde i 1984? Jo, omtrent samtidig som min mor fikk beskjed i forbifarta om at jeg burde ha utsatt skolestart, og at jeg dumpa, da hun fikk denne beskjeden med en syltynn begrunnelse, omtrent da kom første nummer av *Barnehagefolk*, og Miriam Akerø skriver i utgavens aller første artikkel: «For er det ikke nettopp slik at vi ved vår manglende bevissthet om betydningen av egen jobb, ved vår manglende selvrespekt og yrkesstolthet kommer i skade for å drive med altfor mye tankevirksomhet istedenfor profesjonelt arbeid?»

Boom! Der fikk du sagt det, Akerø. Hadde min mor lest dette på riktig tidspunkt, ville du fått blomster på døra, og jeg hadde neppe dumpa. Mer om Miriam Akerø siden.

1994

Det er ikke så mye jeg husker fra arbeidsuka i niendeklasse, men la meg liste opp noe. Jeg husker at det var opplagt for meg at jeg ville tilbringe uka i en barnehage. Jeg husker at jeg ble innkvartert på grønn avdeling, alle henvendelsene fra barna og

FOTO: FORFATTERENS EGNE

furutrappa opp til hemsen. Jeg husker at jeg følte meg hjemme. Jeg husker at jeg tenkte «litt mere!» da foreldre kom og henta midt i en morsom lek.

Det siste husker jeg best. Veiene vi grov i sandkassa. Hvordan jeg ikke klarte å holde meg utenfor leken, men var midt inni den, totalt revet med på ungenes premisser. Som femtenåring var jeg antakelig fortsatt altfor tett på barndommen i både tid og væremåte til at jeg kunne ta et utenfrablikk på det å leke. Det var bare å bli med.

Ah, jeg kan savne det enda. Følelsen av flyt, av alle timene som glir forbi mens tiden står stille. Å leke er jo det beste som finnes, og jeg valgte det som arbeidsuke: Genialt! Jeg hata skolen, elska barnehagen. Så enkelt var det. Så mye hata jeg skolen (unnskyld til alle skoler!) at jeg valgte å flytte langt av sted og gå på folkehøyskole så snart vitnemålet fra ungdomsskolen var tatt imot og krølla sammen.

Jeg ville leke mer. Jeg valgte musikk, og jeg valgte et folkehøyskoleaktig barnefaglig fag, der vi innimellom fikk besøk i gymsalen av en skokk med unger. Det passa meg fint.

Men hva annet skjedde i 1994? Jo, omtrent på den tiden (eller i 1992, da) ble det levert en offentlig utredning fra det første rammeplanutvalget, ledet av Unni Bleken. Hittil hadde barnehagen kun forholdt seg til et litt mykere styringsvirkemiddel i form av en liten håndbok fra en gruppe ledet av Berit Bae (litt av noen kapasiteter som skrev frem dokumentene for sektoren, hæ?) med tittelen *Måltrettet arbeid i barnehagen* (den hadde garantert ikke nøffet fra barnehagen jeg gikk i, bladd i en gang). Uansett, omtrent i 1994 sitter en engasjert barnehagesektor og diskuterer en NOU. Og budskapet tilbake til departementet er entydig: Ja, vi vil ha en rammeplan!

«Vi ble kalt inn på styrerens kontor i forkant av intervjuet for en slags moralsk prepp. Og hvem satt i styrerstolen? Jo, selvsagt: Miriam (Legende) Akerø! Dama som drøye tjue år tidligere hadde bedt barnehagefolk om å ta seg sammen og bli litt mer profesjonelle.»

Ingenting av dette brydde jeg meg særskilt om da jeg gikk på folkehøyskole. Jeg var fortsatt mest opp-tatt av å leke. Så jeg slentra meg gjennom videre-gående på trass (hata det også), krølla sammen det ufullstendige delkompetansebeviset og tok meg en jobb. I en barnehage. Åpenbart.

2004

Jeg har mange tydelige minner fra de første studie-dagene på førskolelærerutdanninga. Jeg får nøye meg med å liste opp noe. Jeg husker hu jenta i klas-sen som sa «Yes!» da vi presenterte oss, og jeg sa at jeg var singel. Jeg husker den brune t-skjorta mi med tigerfjes i gullpaljetter. Jeg husker store meng-der øl finansiert av et utømmelig studielån. Jeg hus-ker bøkene, forelesningene, lærerne og at jeg tenkte at nå (!), nå skjer det. Endelig likte jeg å gå på skole!

Jeg hadde seks år bak meg som ansatt i barne-hage. Og det hadde kosta å komme til dette cam-puset, det skal sies. Jeg hadde måttet finne frem igjen det sammenkrølla delkompetansebeviset, og jeg hadde sykla av gårde hver torsdag i ett år for å ta opp naturfag på kveldsgym. Jeg skulle bruke studiekompetansen til å gå på Westerdals reklame-skole. Kom ikke inn. Så skulle jeg bruke den til å gå utviklingsstudier på Blindern. Kom ikke inn. Akk, tenkte jeg, stående med sand i skoa, yoghurt på skjorteflaket og en god gjeng med unger rundt meg. Men det er jo *dette* jeg egentlig kan! Stakk hjem. Søkte på førskolelærerutdanninga. Kom inn. (Og her kunne det kanskje vært betimelig med et resonnement om opptakskravene til utdanningen på den tiden, men det får bli en annen gang.)

En stund uti studiet var det tid for praksis. Jeg og ei klassevenninne ble sendt til Oskar Braaten

barnehage på Torshov. En gammel murvilla og et upraktisk barnehagebygg, men med masse sjel og magiske hjemmesteder. På den tiden var det stor førskolelærermangel i Oslo (sjokk!), og journalis-ter lurte rundt hjørnet. De ville ut i en barnehage og spørre om årsaken. Hvorfor i alle dager vil ikke folk bli førskolelærere? De kontaktet høgsolen, og min pedagogikk-lærer Anne Furu sendte journalis-tene til oss. Klassevenninna mi og jeg skulle inter-vjues om saken. Vi hadde jo tross alt valgt denne upopulære yrkesveien.

Vi ble kalt inn på styrerens kontor i forkant av in-tervjuet for en slags moralsk prepp. Og hvem satt i styrerstolen? Jo, selvsagt: Miriam (Legende) Akerø! Dama som drøye tjue år tidligere hadde bedt barne-hagefolk om å ta seg sammen og bli litt mer profe-sjonelle, var akkurat rett dame på rett plass for å for-berede to ferske førskolelærerstudenter på sitt første møte med pressen. *Nå må dere huske å snakke opp yrket. Få frem at vi er en profesjon, med stolt histo-rie og med et allsidig og interessant arbeidsområde.* Sånne ting sa hun, og jeg sugde til meg hvert ord.

Jeg tror ikke jeg hadde tatt ordet *profesjon* i min munn noen gang tidligere, men jeg kunne siteres på følgende i Aftenposten dagen etter, avbildet i rød parkdress under overskriften «Slåss mot dårlig rykte»: «Å være førskolelærer er mer enn å fly rundt i parkdress. Det er en profesjon flere bør få øyne-ne opp for. (...) Yrket er fantastisk og variert, sier Solheim, og får anerkjennende blikk fra studie-kameraten. De tror dårlig ry gjør at ikke flere sø-ker seg til yrket.»

Hva annet skjedde i 2004? Jo, jeg ble pedagogisk leder og senere styrer, begge deler med dispensa-sjon fra kompetansekravet. Det forteller meg at

FOTO: FORFATTERENS EGNE

førskolelærermangelen i Oslo ikke løste seg på et blunk, samme hvor mye vi hadde snakket opp yrket i avisa. Så vet jeg heller ikke om vi traff spikeren helt på hodet, men kanskje var det noe sant i det vi sa. Kanskje har yrket måttet slite litt med dårlig rykte. Og kanskje har profesjonen også tidvis vært sin egen verste fiende. Kanskje var det derfor Miriam Akerø kom med noen betimelig formanende ord.

2014

Det er mye jeg husker fra arbeidet med boka *Kritisk og begeistret*, som kom ut i 2014. Jeg lister opp noe. Jeg husker den første samtalen jeg hadde med Anne Greve om ideen: Hva om vi er tre generasjoner barnehagelærere som skriver den? Jeg husker at jeg banket på kontoret til Turid Thorsby Jansen, hvor oppriktig glad hun ble, hvor selvsagt hun syntes det

var å si ja. Jeg husker engasjementet vårt, alle time-
ne med arbeid og ikke minst de to damenes streng-
het når jeg ikke leverte tekst til fristene.

Det jeg husker best, er likevel hvor interessant det var å studere en profesjon som så og si bygde seg selv. De bygde opp sin utdanning, sin fagforening og etter hvert også lovverket og rammen som skulle regulere sektoren. En stolt profesjon med stort engasjement for faget og for barna. Hva skjedde i 1984 som gjorde at en så faglig kompetent profesjon måtte irrettesette seg selv, be seg selv kutte ut tantevirksomheten og bli litt mer profesjonell? Det har jeg ikke svaret på, men jeg vet at vi er en profesjon som har stått i en del motvind, som tidvis har slitt med dårlig rykte, og som av og til, dessverre, er sin egen verste fiende. Jeg blir fortsatt like forundra hver gang jeg hører barnehagelærere som ikke ønsker seg flere barnehagelærere som

kollegaer, og som forklarer dette med underlige argumenter slik som «Jeg har møtt mange assistenter som er vel så kompetente som barnehagelærere» eller «Barnehagelærerne er tross alt den yrkesgruppa i barnehagen som er mest borte fra barna». Hva tjener vi på å snakke ned egen kunnskap på den måten? Hva tror vi egentlig om oss selv når vi får oss til å snakke ned både utdanningen og den skarve tiden vi har til å planlegge for at barnehagen skal være en solid pedagogisk virksomhet?

Nei, nå høres jeg kanskje ut som Miriam Akerø i 1984. Noe har vel blitt bedre på førti år? Ja, jeg tror faktisk det. Om dette var en vitenskapelig artikkel, kunne jeg systematisk dokumentert, med sikre kilder, at barnehagelærerprofesjonen har utviklet seg mye de siste førti årene. Såpass mye at ikke unger dumper i barnehagen, bare fordi de fremstår som umodne bananer. Men dette er heldigvis ikke en vitenskapelig artikkel, så den delen av historiefortellingen overlater jeg til noen andre og mer

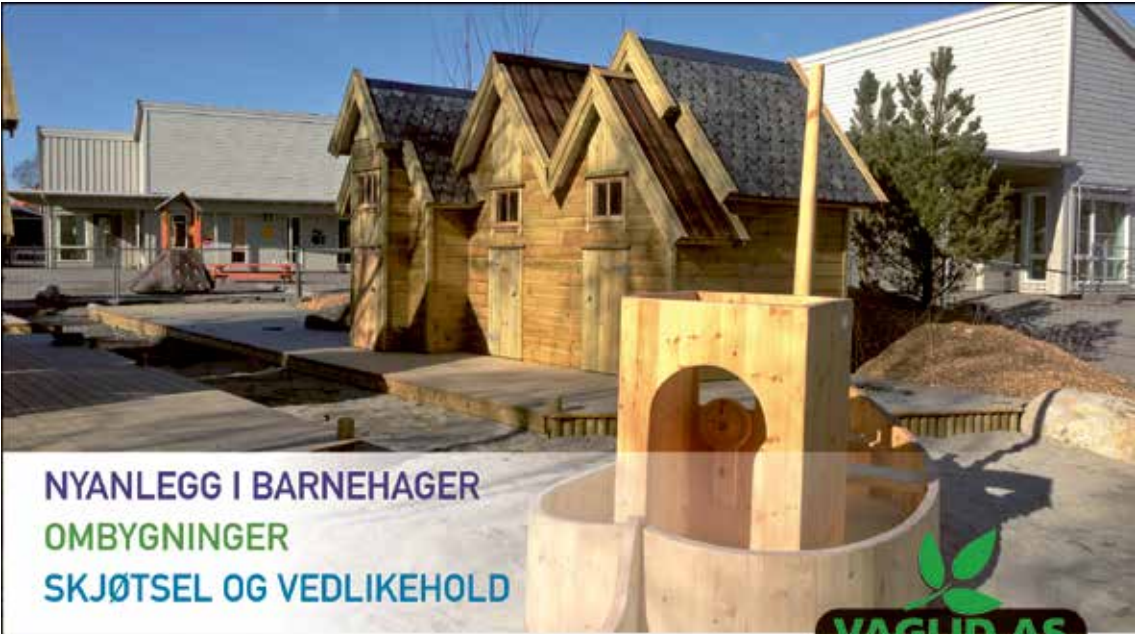
kompetente. Og før jeg glemmer mitt eget sjangergrep: Hva annet skjedde i 2014? Jeg fikk ny jobb.

2024

Jeg sitter på kontoret mitt. Et hjørnekontor i de gamle lokalene til With's Tobaksfabriker i Hausmannsgate 17. Ti år senere jobber jeg fortsatt i Utdanningsforbundet, lærernes fagforening. Her jobbes det for både profesjonsutvikling og lønns- og arbeidsvilkår for alle lærergrupper. Jeg er glad i jobben min. Likevel har jeg hengt to nødvendige bilder på veggen. To bilder med motiver fra barnehagelivet, fotografert av Klausine Røtnes, *Barnehagefolks* mangeårige redaktør. De henger der for å minne meg om hvor jeg kommer fra. Hvilket folk jeg hører til. ■

Note

* Et gjensyn med Akerøs artikkel fra *Barnehagefolk* 1/1984 kan leses på side 44 i denne utgaven.

NYANLEGG I BARNEHAGER
OMBYGNINGER
SKJØTSEL OG VEDLIKEHOLD

TA KONTAKT: 911 27 003 – vaglid.no
 SERVICETJENESTER INNEN DET GRØNNE FAG

VAGLID AS
 Anleggsgartnermester

HVORFOR SKRIVER SKRIBENTENE?

Vi har spurt noen av de skrivende barnehagefolka om hvorfor de skriver om jobben sin, hvilken betydning det har at ansatte ytrer seg, og hvilke råd de vil gi til andre som ikke har kastet seg over tastaturet ennå.

PALMA KLEPPE

barnehagelærer og styrer

Jeg skriver om jobben og barnehagen fordi jeg brenner for fagfeltet mitt, for barnehagen som god oppvekstarena for barn og for den nordiske modellen som norsk barnehage baserer seg på. Jeg tror det er helt avgjørende for retningen fagfeltet vårt tar, at vi fagfolk ytrer oss. Vi lever i en tid hvor veldig mange har en agenda med barnehagen, også andre fagfelt. Men det er vi som kan barnehagepedagogikk – samfunnsøkonomer vet for eksempel ikke en dæyt om det. Gjennom å ytre oss som profesjonsutøvere kan vi bidra til å tydeliggjøre barnehagens mandat og plassere og adressere ulike påfunn utenfra ved bruk av faglig argumentasjon. For hvem andre skal være barnas advokater enn vi, som er alene om å ha utdanning og kunnskap om barn i en barnehagekontekst?

Palmas råd til kommende skribenter:

Selv har jeg ikke så lett for å skrive, tekst for meg er en smertefull prosess. Jeg kompliserer, utbroderer og skriver altfor lange og sammensatte setninger. Jeg mister retningen og bruker veldig mye tid på en tekst før jeg synes den er god nok til at den kan publiseres noe sted. Men jeg gjør det allikevel, fordi jeg synes at jeg har et ansvar for å gjøre det. Jeg

tror det er veldig mange i fagfeltet som har lettere for å skrive enn meg. Mitt råd er selvfølgelig at dere bare må ta pennen og tastaturet fatt og få det publisert der ute hvor folk leser det! Det er for mye som står på spill til å la være.

Les hvorfor flere skribenter skriver om jobben på www.barnehagefolk.no

DER HVERDAGEN ER FEST

Det er hyggelig og viktig med fest og jubileum. Barn gleder seg til fødselsdagen sin i lange tider, og med et jubileum følger gjerne hyllest og mimring. Kan vi finne spor av fest og glede i naturen?

Sigve Ladstein

er førstelektor i naturfag ved NLA Høgskolen I denne spalten utforsker han naturens verden og gir tips til hvordan ansatte i barnehagen kan bruke naturfaglige perspektiver til inspirasjon i arbeidet med barna.

«Kanskje vi kan si at staselige og festkleddede geitramser som strekker seg mot solen uttrykker glede? I alle fall hvis vi legger godviljen til.»

Jeg var sammen med en gruppe barnehagelærerstudenter i en av NLAs lærerutdanningsbarnehager. Undervisningsplanen viste «bærekraftsseminar», og studentene gjennomførte uteaktiviteter i skogen med en naturgruppe. Barna hadde spist frokost på friluftsavdelingens utebase en stund i forveien. Det var en nydelig septemberdag i Bergen som inviterte til smørefrokost under åpen himmel. Barna hadde forlatt den trygge og koselige utebasen for å delta på insektjakt og sanselek sammen med sine nye helter. Det var latter i skogen. Men det var andre som også gledet seg i skogen! Nå stupte nemlig skjærene ned fra utkiksplassene sine. Fulle av sitrende forventning kom de i elegante glidebaner til frokostområdet. Nå ble det fest og glede. Også hos skjærene! Jeg tipper skjærene i området, med skarpe og kloke blikk, overvåker aktiviteter og adferd som utspiller seg på utebasen. De har alltid noe å se frem til, for i den nordiske barnehagetradisjonen er barna mye ute. Og utemåltidet kan være høytid i en barnehagehverdag med

lek og leven. Hva ser vi? Jo, barnehagehverdagen er en fest for skjærene. Slik er det egentlig for barna også. Bare vi ser nøye etter. Barnehage er dobbel glede!

Kan det tenkes at den underlige og applauderte samfunnsløsningen som kalles barnehage, utløser jubel hos flere arter i Guds hage? La oss se. Maur har en nedbryterfunksjon, og noen maurarter gleder seg vilt og hemningsløst over menneskenes søling. Har du ikke sett taktfaste maur som på utrolig vis kaster seg rundt i vill og frydefull linjedans? Se nøye etter på spiseplassen i morgen. Speidermaur som oppdager matrester som ikke kråkefuglene eller måkene har tatt, skynder seg tilbake til kolonien med festbudskapet. På veien etterlater de et luktspor som gjør at flere fra maurkolonien kan ta del i spisegildet, og horder kommer til matfesten. Maurer går utrettelig i rute mellom barnas spiseplasser og deres egen trygge og lune koloni. Mon tro om mauren sender en takknemlig tanke til den som smurte matpakken? Eller til de som omtentksomt

Skjæren er vakker og kvikk – reirpinner og fristende godbiter blir hurtig ekspedert.

sørget for mat til aktive barn? Til de som egentlig laget festen. Til deg som faktisk gjør hverdagen til en fest for barna. En slik trygg og omsorgsfull barnehagefest som gjerne kalles en helt vanlig dag. I skogen ved barnehagen er det 40.000 maur som jubler for deg. Under kjøleskapet er det 40 som venter i spenning.

Hva er høydepunkter i dyr og planter sine liv? Som vi har sett gjennom denne spalten i mange utgaver, er artene som utgjør naturen, som oss på noen områder. Mat, vennskap, lek, trygghet, forplantning og omsorg for neste generasjon er sentrale deler i livet. Arter investerer mye tid på disse oppgavene, og det er grenseløst forbløffende å lære hvordan edderkopper, løvetann og eremittkrepser løser sine grunnleggende livsutfordringer. Det er magisk for barn og en uuttømmelig kilde til

nysgjerrighet hos alle. Hos menneskene gir primærbehov som mat og opplevd kjærlighet størst glede. Jeg tror det kan være slik i naturen også. Det er naturligvis ikke lett å avgjøre om en vakker geitrams er glad eller trist, eller legge merke til humørsvingninger hos et tusenbein, men noen ganger kan atferden hos arter gi oss en pekepinn på sinnsstemning. Kanskje vi kan si at staselige og festkleddede geitramser som strekker seg mot solen, uttrykker glede? I alle fall hvis vi legger godviljen til. De er høye, vakre og tilfredse fordi livsbehovene er dekket.

En kjøttmeis synger av full hals om våren. Hvorfor? Den overveldes av glede og spenning fordi kjøttmeisen innleder en umåtelig viktig og deilig fase av året. Kjøttmeisen synger sine herlige triller for å skaffe seg en make. Den er som en Casanova, full av hormoner, og med den vakreste og mest

FOTO: ANNE NODDELAND

Kjøttmeisen synger av full hals i april – kjærligheten kjenner ingen grenser.

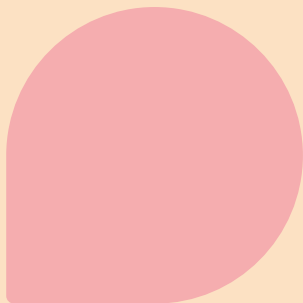
«Selvsagt er det mange årsaker til fest og feiring i naturen som er svært forskjellig fra menneskenes verden. Noen av disse er av en slik karakter at de kanskje ikke burde nevnes i et jubileumsnummer.»

intense sangen i nabolaget. Klarer vi å forestille oss at kjøttmeisen i treet opplever ilinger og sterke emosjoner gjennom kroppen? Rett og slett pur glede. Og hvor grenseløst skuffet den kan bli dersom konkurrenten stikker av med den vakreste damen i området.

Selvsagt er det mange årsaker til fest og feiring i naturen som er svært forskjellig fra menneskenes verden. Noen av disse er av en slik karakter at de kanskje ikke burde nevnes i et jubileumsnummer. Fugler, rovdyr, sopp og bakterier konkurrerer om å spise døde og svake dyr. Alle ønsker et festmåltid, og det kan utspille seg en nervepirrende kamp om ressursene. Død for noen blir fest og fremtid

for andre. Den eller de som seirer, når et foreløpig høydepunkt i livet. Naturen har mange uhyggelige høydepunkter: Noen maur har slaver, snyltevepser legger egg inni andre arter, og gjøkungen dreper fostermorens hjelpeløse kyllinger. Slavene passer egg og larver, vepselarvene spiser opp verten for å vokse, og gjøkungen utnytter hemningsløst fostermorens kjærlighet.

Det fins nok jubileer i naturen også. De får vi lete etter i den kommende tiårsperioden. Utvilsomt kan mange hendelser utløse glede i naturens verden. I barnehagen skal vi fryde og glede oss over planter og dyr sammen med nysgjerrige og forventningsfulle barn. ■

Hvordan skape god kjemi i foreldregruppene?

Foreldre som kjenner hverandre, skaper en enda tryggere ramme for barn i barnehagen. Derfor pleier vi alltid å si: start med å møte blikk og si hei – det kan gjøre en forskjell for noen. For flere gode og konkrete tips for å få fart på foreldresamarbeidet, besøk foreldreutvalgene.no/fub

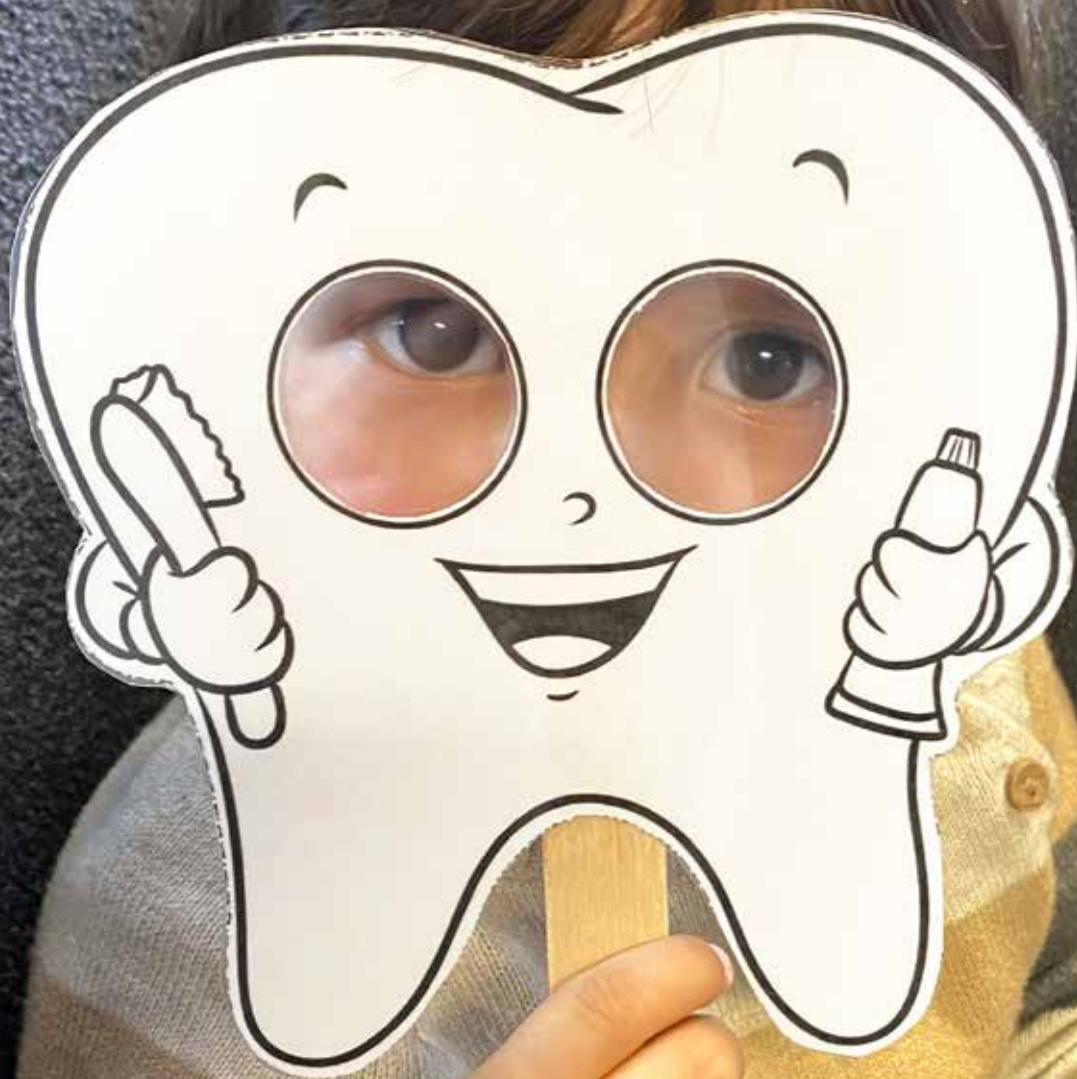
Husk at vi også tilbyr gratis rådgivning til både foreldre og barnehageansatte. Du når oss på tlf. 477 99 200.

Foreldreutvalget
for barnehager

Se filmen: «Et hei betyr mye for mange».

NÅR NÆRMILJØET INSPIRERER

Et samarbeid med elever på en videregående skole
gav liv til et langvarig prosjekt – og bedre tannhelse.

Friha Iqbal, styrer

Norge er vi opptatt av tannhelse, og barn har rett til gratis og regelmessig tannbehandling som en del av den helhetlige helseoppfølgingen frem til de fyller atten år (Kaste, 2021). Vi er vant til å gå til tannlegen og får mye informasjon om god tannhelse både gjennom skolegang og underholdning. Mange husker kanskje Trond-Viggo Torgersens flodhest Flode, som måtte huske å pusse tenner og ble belønnet med et nuss, og Thorbjørn Egners bakterietroll Karius og Baktus lever i barnekulturen ennå – nesten åtti år etter at boka ble utgitt.

Velkomstbarnehagen åpner

For halvannet år siden åpnet vi Fjellheim velkomstbarnehage i Drammen, hvor jeg er styrer.¹ Barna som går hos oss, har flyktningstatus og kommer fra flere ulike land, og personalet består av ansatte som kan snakke blant annet ukrainsk, russisk, arabisk, urdu og punjabi. Da vi åpnet velkomstbarnehagen, opplevde vi at mange av mødrene kom til barnehagen med stor skepsis. «Hvordan kan jeg levere det mest dyrbare jeg har igjen til dere, og gå for å lære norsk», husker jeg at en mor ropte til meg.

I barnehagen har vi et stort antall mødre som er alene med barna sine fordi fedrene til barna må tjenestegjøre i militæret i hjemlandet. Noen av mødrene er også alene fordi de har blitt enker. Vi har noen

få fedre som har kommet med familien sin, men da har det vært på grunn av andre ting. Vårt fremste mål er å trygge både barna og deres foreldre; vi må skape tillit og skape en god relasjon til dem.

Godteriposer og tannhelse

Etter hvert observerte vi at mødrene begynte å ta med store godteriposer til barna sine når de hentet dem, med for eksempel kaker, is og sjokolade. Dette skjedde daglig, og det var store mengder. Vi la merke til at barna ble mer og mer opptatt av søtsakene, og hentesituasjonen forandret seg ved at barna gikk fra å være opptatt av at «mamma skal komme», til at «nå kommer jeg snart til å få godteri». Vi reagerte også fordi vi så at mange av barna hadde dårlige tenner. Dette gjaldt ikke kun ett eller to barn, men nesten 80–90 prosent av barna. Samtidig hadde mange av mødrene begynt å få tillit til oss i barnehagen, og vi ansatte var derfor redd for å skade det sensitive forholdet ved å si ifra om dette. Vi så også at flere av barna hadde en del timer hos tannlegen. Foreldrene fortalte at det var veldig skremmende for barna å sitte i behandlingsstolen, og at barna var redd for å åpne munnen når de så tannlegen med munnbind. Noen av barna hadde også hull i tennene og, ikke minst, tannpine. Etter samtale med en veileder i flyktningtjenesten fikk

«Vi la merke til at barna ble mer og mer opptatt av søtsakene, og hentesituasjonen forandret seg ved at barna gikk fra å være opptatt av at 'mamma skal komme', til at 'nå kommer jeg snart til å få godteri'».

jeg som styrer vite at det er en generell utfordring når det gjelder tannhelse blant mange flyktninger.

Et prosjekt tar form

Gjennom observasjoner og samtaler diskuterte vi i personalet om vi skulle begynne med et prosjekt som skulle dreie seg om tannhelse. Vi bestemte oss for å ta utgangspunkt i fortellingen og *Karius og Baktus* (Egner, 1949), delte barna i mindre grupper og leste boka på deres morsmål. På den måten ble karakterene kjent for alle barna, og vi skrev også ut fortellingen og ba foreldrene om å lese den for barna hjemme.

Hensikten bak dette var at fortellingens budskap også skulle nå ut til foreldrene, og inspirere til høytlesning. Vi lagde også konkreter og dramatiserte fortellingen, lekte tannlege og printet ut bilder av både friske og dårlige tenner for å stimulere til flere samtaler og felles refleksjon.

Samarbeid med en videregående skole

Etter en tid opplevde jeg at prosjektet holdt på å stoppe litt opp. Barna hadde kanskje fått svar på en del av sine spørsmål, vi hadde jobbet oss gjennom historien, og det ble litt «stille». Da kom jeg over dette sitatet i rammeplanen: «Gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 56). Dette fikk meg på sporet av noe. Hvordan kunne introduksjon av personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet kobles på tannhelseprosjektet vårt? Jeg begynte å undersøke litt om vi kunne få litt hjelp fra andre instanser, og fikk høre av min datter, som gikk på Åssiden videregående skole, at de hadde en tannhelsesekretærlinje. Jeg

ringte skolen og fikk snakke med to lærere som var veldig positive til forespørselen om å få til et samarbeid. Dette måtte vi få til!

Vi ble enige om at elevene fra tannhelsesekretærlinja skulle komme til barnehagen og ha et opplegg sammen med barna. Elevene fikk noen kriterier knyttet til det pedagogiske og didaktiske av de ansatte, som de skulle planlegge aktiviteten ut ifra, for eksempel at de måtte vektlegge bruk av kroppsspråk i større grad enn det verbale, og at elevene også måtte være bevisst på barnas kroppsspråk og blikkontakt. Ikke minst måtte de legge opp til mye visualisering, aktiviteten kunne heller ikke vare altfor lenge, og elevene måtte være sensitive og tone seg inn på barna når de skulle møte dem for første gang. Elevene kartla hvilke ressurser de hadde innad i klassen – kanskje noen hadde samme morsmål som barna? De fikk et par uker på å forberede seg.

Et spennende besøk

I velkomstbarnehagen fortsatte vi å jobbe med tannhelseprosjektet vårt, og både barna og foreldrene ble informert om at det ville komme noen elever fra en skole for å være sammen med barna, snakke om tenner og formidle kunnskap om hva som er sunn og næringsrik mat, og hvilke typer mat som ikke er så bra for tennene og helsen.

Endelig kom dagen da elevene fra Åssiden videregående skole kom på besøk. De hadde med seg en del rekvisitter og konkreter og brukte disse for å veilede og forklare barna i mindre grupper. Barna var kjempenysgjerrige og aktive, og det var en spennende dag for alle sammen. Barna fikk opplæring i hvordan de skulle pusse tennene sine, og hvorfor det er best for tennene å ikke spise godteri hver dag, og noen av elevene dramatiserte også for

FOTO: FORFATTERENS EGNE

«En liten telefonsamtale kan resultere i mye. At vi lot oss inspirere av rammeplanen, torde å tenke litt utenfor boksen og tok i bruk nærområdet på en aktiv måte, skapte et langvarig prosjekt og positivt samarbeid.»

barna. Som en avslutning på dagen fikk barna utdelt en liten pose hver, som inneholdt tannbørste, tannkrem, klistremerker og en tannskattkiste til å legge melketenner i.

Da foreldrene kom for å hente barna denne dagen, viste barna ivrig frem posen de hadde fått, og vi hadde hengt opp noen bilder fra dagen, slik at foreldrene også kunne ta litt del i det. En gutt sa til sin mor: «mamma, godteri bare på lørdager» på morsmålet sitt. Noen av foreldrene ble litt overrasket, selv om de visste at det skulle komme noen elever som skulle snakke om tannhelse.

Mye å utforske

Etter noen uker ble vi invitert til Åssiden videregående skole av elevene og lærerne. Det var en opplevelse å komme til skolen og besøke avdelingen til tannhelsesekretærlinja. Barna fikk sitte i behandlingsstolene og fikk utforske både stolen og instrumentene. Elevene var sammen med barna og viste frem de ulike instrumentene som blir brukt til å rense tenner.

Ett av barna var veldig skeptisk og litt redd, men en av elevene var god til å trygge dette barnet når hen satt i behandlingsstolen. Denne elevens tilnærming glemmer jeg aldri; hennes positive innstilling og utforskende stil gjorde inntrykk. Dagen endte med å spise lunsj sammen med elevene og lærerne, hvor vi fikk servert rundstykker og frukt.

Andre året med samarbeid

En liten telefonsamtale kan resultere i mye. At vi lot oss inspirere av rammeplanen, torde å tenke litt utenfor boksen og tok i bruk nærområdet på en aktiv måte, skapte et langvarig prosjekt og positivt samarbeid. I år fortsetter dette samarbeidet

med tannhelsesekretærlinja på Åssiden, og tilbakemeldingene fra både barn, foreldre og elever er veldig positive. Barna uttrykker at de gleder seg til å være sammen med de store ungdommene, og elevene opplever samarbeidet både som lærerikt og gøy. Noen av barna og elevene kommuniserer med hverandre på samme morsmål, mens andre må bruke kroppsspråk, mimikk og være bevisst på blikkontakt og bruk av konkrete og rekvisitter som de selv har laget.

Som styrer i velkomstbarnehagen har det vært viktig å få kjennskap til og forståelse for foreldrenes beveggrunner, hva de har med seg i bagasjen, og hvorfor de gjør som de gjør – for eksempel når det gjelder inntak av sukker. Smerten og frustrasjonen er stor blant familiene som har mistet mye på grunn av krigen i hjemlandet. Mange tenker at barnet deres har blitt fratatt mye, og vil gi dem alt de ønsker seg, nå som de er trygge i Norge. Det er lett å ty til kortvarige gleder som godteri. Det er også med på å gi foreldrene en følelse av at de kanskje har klart å gjøre noe «godt» for barna sine. Disse barna har opplevd mye i løpet av sine korte liv, og det er tre- og fireåringer som har blitt tvunget med på en reise som er vanskelig å tåle selv for den sterkeste av de sterke. Dette må vi som jobber i barnehagen, ha forståelse for, samtidig som vi kan gi foreldrene noen andre «verktøy» de kan bruke i for eksempel hentesituasjonen.

Ta sjansen, ta opp telefonen

Økt kulturforståelse er avgjørende for et godt samarbeid med foreldre i alle barnehager, og i en velkomstbarnehage er det spesielt viktig. Hvis vi ansatte er til stede og påkoblet, kan vi klare å kommunisere med foreldrene selv om det norskspråklige

ikke er helt på plass. Dette prosjektet var nettopp en måte å snakke med foreldrene på og veilede dem gjennom prosjektarbeidet vårt, hvor barna også selv kunne fortelle om det de hadde opplevd og lært. Elevene fra Åssiden videregående skole, på sin side, har også fått utvidet sin forståelseshorison og har fått en ny måte å lære om faget sitt på i samspill med barna.

Tusen takk til lærerne på Åssiden videregående skole for samarbeidet. Uten deres positive innstilling og forståelse hadde vi ikke fått dette til. Vi har et felles ønske om å skape kulturforståelse; vi har tenkt litt utenfor boksen og vært kreative sammen. Til slutt vil jeg gi en oppfordring til deg som leser dette: Våg å ta den telefonen! Det verste som kan skje, er å få et «nei», og det er helt greit, men får du et «ja» – da kan mye skje. ■

Note

¹ Fjellheim velkomstbarnehage skal legges ned, men samarbeidet rundt dette tannhelseprosjektet fortsetter i den barnehagen artikkelforfatteren skal jobbe i videre.

Referanser

- Egner, T. (1949). *Karius og Baktus*. Cappelen.
- Kaste, A.M. (2021, 28. juni). Hvorfor har vi ikke gratis tannlege i Norge? *Forskning.no*. <https://www.forskning.no/historie-samfunn-tenner/hvorfor-har-vi-ikke-gratis-tannlege-i-norge/1875062#:~:text=Det%20er%20i%20utgangspunktet%20ikke,Lov%20om%20tannhelsetjenesten%20eller%20folketrygden>.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

■■■■■ FORSKNING PÅGÅR

Det komplekse og usikre i barnehagens hverdagsliv

HVEM?

Marte Eriksen

HVA?

Doktorgradsprosjektet *Pedagogikken i barnehagen*
En studie om pedagogikk basert på barnehagelæreres refleksjoner omkring barnehagens hverdagsliv ved OsloMet (2024). Avhandlingens tre artikler er publisert.

HVORFOR HAR DU FORSKET PÅ DETTE?

Arbeidet med denne studien er drevet av min interesse for pedagogikken i barnehagen. Jeg ønsket å snakke med barnehagelærere om hva de mener er det viktigste å bidra til i barns liv, og hva som eventuelt spiller inn og utfordrer barnehagelærerne i ulike situasjoner når de står overfor dilemmaer, må gjøre vurderinger, ta stilling og handle. Det ga mulighet for å undersøke forståelser av pedagogikk som kommer til uttrykk gjennom barnehagelærernes refleksjoner.

HVA HÅPER DU AT DIN FORSKNING KAN BIDRA TIL PÅ BARNEHAGEFELTET?

Jeg håper studien kan bidra til å vise noe av kompleksiteten i hverdagslivet i barnehagen og i pedagogikken. Jeg argumenterer for at det usikre er et premiss i pedagogisk arbeid – i møte med enkeltbarn, medarbeidere, foreldre og andre. Studien kan bidra til å rette oppmerksomheten mot ansvaret pedagogen har for å ivareta barns verdighet, og å møte den andre med varhet og varsomhet og med en erkjennelse av at det alltid vil være noe vi ikke kan overskue. Hvordan man forholder seg til kompleksiteten og det usikre, beror på hvilke verdier man jobber ut fra, og forutsetter at pedagogen anvender dømmekraft. Avhandlingens mer overordnede diskusjon om pedagogikk kan leses som et bidrag til diskusjonen om pedagogikk som fag, både i barnehagelæreres kunnskapsgrunnlag og i barnehagelærerutdanningen.

HVA TROR DU BARNEHAGEANSATTE KAN LÆRE AV FORSKNINGEN DIN?

Diskusjonene i avhandlingen bygger på analyser av barnehagelæreres refleksjoner omkring erfaringer fra deres pedagogiske arbeid i barnehagen. Andre barnehagelærere kan derfor kanskje kjenne seg igjen i noe av det som tas opp. Jeg håper avhandlingen kan bidra til å synliggjøre forbindelser mellom dagligdagse situasjoner barnehagelæreren står i, og pedagogikken, og at det komplekse og usikre ved pedagogisk arbeid i barnehage ikke kan forenkles uten at noe verdifullt går tapt. Jeg håper at avhandlingen kan invitere barnehagelærere og -studenter til å involvere seg i pedagogiske spørsmål og undersøke dilemmaer de står overfor i sin egen hverdag.

John Hammersmark

Aina Wøien

Bård Kuvaas

Karoline Kopperud

LEDERFORUM 2025

Motivasjon og mestring – lederens viktigste oppgave

Lederforum 2025 gir deg og dine kollegaer
en inspirerende start på reisen mot å skape
motivasjon og mestring i personalgruppen!

EN UUTNYTTET RESSURS?

Det er vanskelig å se for seg en barnehage uten vikarene.
Likevel har vi forunderlig lite faglig kunnskap om dem.

Kristian Helberg

I den norske barnehagevirkeligheten er vikarer et fast innslag og en viktig ressurs. Foruten dem ville barnehager trolig vært nødt til å stenge ned i perioder ved altfor høyt sykefravær og for få ansatte. Som kjent er barnehager et av yrkene med høyest sykefravær (SSB, 2018). Med bemanningsnormens krav til minst tre barn per ansatt under tre år og seks barn per ansatt over tre år for å «drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet» (Barnehageloven, 2005, § 26) er vikarene den ekstra arbeidskraften som dekker et evig behov. Til tross for denne nødvendige løsningen blir ikke vikarer løftet opp eller nevnt verken i faglitteraturen eller i barnehagelærerutdanningen.

Ikke en del av personalet

Før jeg begynte på min egen utdanning som barnehagelærer, jobbet jeg som tilkallingsvikar for et bemanningsbyrå frem til jeg fikk fast vikarstilling i én barnehage, som varte i nesten to år. Da opplevde jeg alt fra å være vikar i maks tre dager til å være fast vikar over lengre perioder. Noe som var sjokkerende likt i de korte og lange oppdragene, var at jeg ikke deltok på møter, planleggingsdager, veiledningssamtaler eller lignende. Det tok faktisk over ett år i den ene barnehagen, der jeg var i nesten to

år, før jeg ble ansett som en del av personalet og deltok i diverse planleggings- og læringsarenaer.

Frem til dette hadde jeg ikke kjennskap til verken rammeplanen eller barnehageloven. Som vikar erfarte jeg ved flere anledninger å passe på barna delvis eller helt alene og til tider mange timer i løpet av dagen. I tillegg hadde jeg noe pedagogisk ansvar for barnegrupper og enkeltbarn, for eksempel språkgrupper med tospråklige barn. Det hendte også at jeg og andre vikarer var alene på avdelingen opptil flere dager, hvor det da var «naturlig» at jeg måtte lede de andre vikarene fordi jeg hadde vært vikar lengst. Når jeg som vikar manglet formell kompetanse i både pedagogikk og ledelse, ser jeg tilbake og tenker at det slo negativt ut på hvor «tilfredsstillende pedagogisk virksomhet» det kan ha vært. Vikarer får sjelden den opplæringen de trenger, men har allikevel mye ansvar. På bakgrunn av mine erfaringer lurar jeg derfor på hvilke roller vikarer har i barnehagen som en lærende organisasjon.

Mangelfull opplæring

På grunn av manglende litteratur om vikarer i barnehagefeltet overfører jeg resultater fra en FAFO-rapport med tittelen «Tilkallingsvikar i norsk arbeidsliv» (Nergaard et al., 2015). I rapporten peker

«Vikarenes opplæring er det vanskelig å tilrettelegge for fordi man ofte mangler tid til å veilede dem, og det kan være utfordrende å skape rom for at de får deltatt på møtevirksomheter.»

forfatterne på at det ikke eksisterer en legaldefinisjon av begrepet vikar, ved at det brukes ulike betegnelser for «vikarer», men at man som vikar har en kontrakt uten fastsatt arbeidstid, der man blir tilkalt ved behov for ekstra arbeidskraft (Nergaard et al., 2015, s. 9–10). Videre skriver forfatterne at vikarer med mindre ansettelsesformer får dårligere opplæringstilbud, og at deltidsarbeid blir sett på som et hinder for opplæringstiltak (Nergaard et al., 2015, s. 36).

Av erfaring som tidligere vikar og nå som pedagogisk leder har jeg kjennskap til hvor ulikt barnehager praktiserer et opplæringstilbud for vikarer. Det vil jeg påstå er gjenkjennbart for flere barnehagefolk. Vikarenes opplæring er det vanskelig å tilrettelegge for fordi man ofte mangler tid til å veilede dem, og det kan være utfordrende å skape rom for at de får deltatt på møtevirksomheter.

Nye og erfarne vikarer

En vanlig samfunnsfaglig definisjon av rollebegrepet er at de er sosiale posisjoner med bestemte forventninger knyttet til seg (Johannessen et al., 2018, s. 219–220). I rollen som vikar vil det variere hvilke forventninger barnehager og personalet har til en, ofte basert på deres alder og tidligere erfaring med arbeid i barnehage. Som pedagogisk leder merker jeg hvor stor variasjon det er i hvilke oppgaver jeg gir, og hvor konkrete beskjedene er til de ulike vikarene på min avdeling. Om det er helt nye vikarer, kreves det mer spesifikke tips til hvordan man kan bli kjent med barna, og hvordan man snakker og leker med dem, mens vikarer med litt erfaring oftere tar initiativ til lek på egen hånd og forsøker å invitere med seg barna som viser interesse. Da går det

som regel raskere fra barna er blitt kjent med vikaren til hen kan få oppgaver som går mer på overgangssituasjoner, for eksempel.

Nye vikarer som er unge og ikke har erfaring med barn eller barnehage, trenger mer veiledning gjennom dagen og blir heller satt til å leke på gulvet enn å ha andre oppgaver, da det vanligvis er krevende å forklare hva noen skal gjøre, samtidig som man selv er opptatt i situasjoner med barn.

Er alene med barna

En av konsekvensene ved vikarbruk er som regel at møter blir utsatt fordi vikarene ofte ikke kan være alene med barna. Da forsvinner også plantid, og planlagte aktiviteter må noen ganger gjøres om hvis det lar seg gjennomføre i det hele tatt. Man skulle gjerne også ha sendt vikarer ut av avdelingen for å lage varmmat, hente utstyr, ta oppvasken og andre gjøremål som ikke angår barna, men om vikarene ikke vet hvordan man skal utføre det eller vet hvor ting er plassert – og man ikke har tid eller mulighet til å vise dem – blir det fort mer utfordrende å vente lenge på maten når det for eksempel er 15 sultne små barn som snart må legge seg. Da hender det at vikarer blir alene med barna når man må ut og ordne noe selv.

Høy kvalitet fordrer kompetente ansatte

Hensikten med å utvikle barnehagen til å bli en lærende organisasjon går ut på å utvikle barnehagens evne til å lære for at pedagogikken skal være forenlig med endringer som skjer i samfunnet, og sikre et barnehage tilbud av god kvalitet. Som både regjeringen og forskning på barnehagefeltet peker på, handler dette om å ha et kompetent pedagogisk

personale (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 23; Roland & Ertesvåg, 2018, s. 137). Jeg skal ikke dvele ved kvalitetsbegrepet, men som Eik med kollegaer formidler, er et kvalifisert pedagogisk personale avgjørende for kvaliteten på tilbudet (Eik et al, 2020, s. 9). I regjeringens strategi «Barnehage for en ny tid» står det at en forutsetning for et barnehagetilbud av høy kvalitet er «at de ansatte har god kompetanse og utvikler kvaliteten sammen i profesjonelle læringsfellesskap» (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 23).

Roland og Ertesvåg peker på at barnehager må utvikles for å gi best mulig kvalitet, hvor fokuset er på å utvikle alle de ansatte i kollektive læringsprosesser (2018, s. 137). De skriver videre at det er stor spredning når det gjelder kompetanse, etter som det er så ulikt utdanningsnivå i personalgruppene. Det betyr at kollektive læringsprosesser kan by på utfordringer, samtidig som det kan bidra med

å motvirke kompetansesprøket. Mitt inntrykk er at det ikke er så lett for vikarene å delta på disse kollektive læringsprosessene i det hele tatt, fordi de ofte ikke er regnet som en naturlig del av møtevirksomheten. Det tror jeg først og fremst handler om hvilke forventninger barnehagene har til vikarer. Som nevnt tidligere handler rollebegrepet om de forventningene man har til en viss posisjon – i denne sammenhengen vikarer. Det vil derfor være minimalt hva man kan forvente av en ny vikar når det gjelder pedagogisk arbeid med barn og deres kunnskapsbidrag inn i læringsarenaer. Samtidig er vikarer ofte alene med barna i mange ulike situasjoner, og noen ganger over lengre tid. Da er det egentlig avgjørende at vikarene også øker sin kompetanse.

Et hinder for læring

Nå som jeg er pedagogisk leder selv, har jeg mer innsikt i hvorfor det kan være utfordrende å invitere

«Uten forvarsel hender det at vikarer blir fast tilstedeværende over lengre perioder på grunn av langtidssykemeldinger, fødselspermisjoner og andre årsaker. For at vikarene som stepper inn, skal bidra til kvalitetsutviklingen, er de nødt til å få bedre forutsetninger til å gjøre nettopp det.»

vikarer inn i kollektiv læring. I perioder med sykdom og færre faste ansatte går mye oppmerksomhet og tid med til organisering av dagen og samspill og aktiviteter med barna. Da faller innimellom både møter, samtaler og plantid bort. Når man i tillegg skal følge opp vikarer og veilede dem i lek og samspill, kan det føles som om man får mindre tid til andre viktige oppgaver. I visse situasjoner er det mulig å utføre uformelle veiledninger som kan bidra til vikarenes læringsprosesser. Men hvis de ikke får deltatt i møter, samtaler og planleggingsdager, får de verken delt sine tanker og erfaringer med oss, og jeg som pedagogisk leder får heller ikke bistått med å forankre deres praksis faglig. Dette i sin helhet er et hinder for vår kollektive læring.

Feilslått tiltak i dagens situasjon

I regjeringens strategi beskrives også det høye sykefraværet og mangelen på vikarer i barnehagen og at dette har negative konsekvenser for det systematiske kvalitetsutviklingsarbeidet (Kunnskapsdepartementet, 2023). En del av løsningen som presenteres i strategien, er å øke antallet barnehagelærere til 60 % og få flere barnehagelærere til å fullføre mastergrad (s. 32). Med tanke på betydningen av de ansattes kompetanse for høyere kvalitet vil man kunne tenke at dette er et fruktbart tiltak. Jeg stiller meg derimot kritisk til dette forslaget. Selv om det riktig nok stemmer i teorien at økt kompetanse gir bedre kvalitet, vil utfallet se noe annerledes ut i praksis. Det mangler en viktig forutsetning til grunn for at et slikt tiltak skal fungere, nemlig at det er nok bemanning for å benytte seg av den kunnskapen personalet besitter, og sikre at de får

til møter og plantid for kontinuerlig å lære, slik at kvaliteten kan bli bedre. Det høye sykefraværet og den ikke tilstrekkelige bemanningsnormen vi har i dag, gir i mine øyne ikke rom for utnyttelse av ytterligere kompetanse i form av flere barnehagelærere og barnehagelærere med master som skal ta ut plantid og gjennomføre møter.

Fra kompetanse til hull i vaktlistepanen

Uten forvarsel hender det at vikarer blir fast tilstedeværende over lengre perioder på grunn av langtidssykemeldinger, fødselspermisjoner og andre årsaker. For at vikarene som stepper inn, skal bidra til kvalitetsutviklingen, er de nødt til å få bedre forutsetninger til å gjøre nettopp det. De må få tilstrekkelig opplæring og delta i læringsprosessen. Hvilken kvalitetsforbedring utgjør kompetanseheving, økt pedagognorm og etterutdanning om ikke de kunnskapsrike pedagogene er til stede i barnehagen, men etterlater seg ufaglærte vikarer uten opplæring?

Både som tidligere vikar og pedagogisk leder kjenner jeg til hvor raskt en stabil ansattgruppe kan snu til bare å være hull i vaktlistepanen. Hvis det da kommer erfarne og kjente vikarer som vet hva vi jobber med, kjenner barna og hvordan vi utfører vårt pedagogiske arbeid, er det en mye større hjelp enn om det stadig dukker opp nye vikarer og alle må bli lært opp i det samme.

Økt kompetanse, også blant vikarene

Det er utfordrende å forholde seg til ukjente og nye vikarer som i utgangspunktet bare skal være på avdelingen en kort tid. Samtidig er det slik at man

FOTO: ODA HVEEM

plutselig jobber med disse vikarene i lengre perioder. De vil få ansvar med barn i ulike situasjoner, og da er disse menneskene nødt til å ha fått tilstrekkelig opplæring og bli inkludert i de kollektive læringsprosessene. Bare slik kan det slå positivt ut på kvaliteten.

Til å begynne med er det nok hensiktsmessig at nye vikarer blir kjent med barna og rutiner, og ikke nødvendigvis deltar på møter med en gang, for eksempel. De trenger også uformell læring og erfaringer fra praksis. Det bør imidlertid ikke gå for lang tid før de får veiledning og blir en del av personalets utviklingsarbeid. For selv om vikarer er i barnehagen på ubestemt tid, vil man av og til være avhengig av at de er der lenger enn bare en dag eller to. Er man da nok kompetente ansatte på jobb som bidrar til alles læring, er det ikke sikkert at kvaliteten sklir ut innimellom. Først da vil påstanden om at økt kunnskap gir bedre kvalitet, være gjeldende – også med vikarer. ■

Referanser

- Barnehageloven (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Johannesen, L.E.F., Rafoss, T.W. & Rasmussen, E.B. (2018). *Hvordan bruke teori?: Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet (2023). *Barnehagen for en ny tid: Nasjonal barnehagestrategi mot 2030* (strategi). Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/5bfodoed9f7442cdbe630c749abb8959/no/pdfs/barnehagen-for-en-ny-tid.pdf>
- Nergaard, K., Alsos, K., Bråten, M. & Jensen, R.K. (2015). *Tilkallingsvikarer i norsk arbeidsliv* (Fafo-rapport 2015:10). Fafos informasjonsavdeling. <https://www.faf.no/images/pub/2015/20415.pdf>
- Roland, P. & Ertesvåg, S.K. (2018). *Implementering av endringsarbeid i barnehagen*. Gyldendal.
- Statistisk Sentralbyrå (SSB) (2018, 28. juni). *Høyest sykefravær i kvinnedominerte yrker*. SSB. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/hoyest-sykefravaer-i-kvinnedominerte-yrke>

■■■■ PEDAGOGISK ORDBOK

HELHETLIG LÆRING

Hva slags syn vi har på læring får store konsekvenser for hva slags barnehagehverdag barna får – og det er mye som står på spill.

Annette Kristoffersen Winje, førstelektor og Sissel Halland, førstelektor

Helhetlig

ADJEKTIV

BETYDNING OG BRUK:

som utgjør eller sikter mot en helhet eller en enhet

EKSEMPEL

– en helhetlig tilnærming til læring i barnehagen

Læring

SUBSTANTIV *hankjønn eller hunkjønn*

BETYDNING OG BRUK:

tilegnelse av kunnskap og ferdigheter

EKSEMPEL

– skolens læreplaner ligger til grunn for læringen

Helt siden 1900-tallet har det i den norske og nordiske barnehagepedagogikken vært en tradisjon for et helhetlig læringssyn (Greve, 2003; Korsvold, 2005; Lillemyr & Pramling Samuelsson, 2018). Dette helhetlige synet på læring hører til den sosialpedagogiske tradisjonen, gir rom for barnestyrte lek og relasjonsarbeid (Karila, 2012) og bunner i et pedagogisk grunnsyn hvor omsorg, lek, læring og danning ses i sammenheng. Dette er en bred tilnærming til læring og er et fundament i barnehagens verdigrunnlag (Barnehageloven, 2005). På tross av dette er det flere som er bekymret for at denne tilnærmingen til læring står i fare for å bli svekket av læringsdiskurser som er påvirket av skoleforberedende tradisjoner (Bae, 2018; Nygård, 2017; Schmidt, 2018; Vallberg Roth, 2014). Denne tradisjonen innebærer en tydelig faginndeling, satting på språk og språkopplæring og spesialisering av personalets kompetanse. Her er det også ofte en større vektning av vurderinger av forhåndsdefinerte og aldersnormerte læringsutbytter enn det barnehagen og den sosialpedagogiske tilnærmingen har hatt tradisjoner for (Bae, 2018; Nygård, 2017; Vallberg Roth, 2014; Vatne, 2012).

Om en helhetlig tilnærming som har røtter i tradisjoner som er forskjellig fra den sosialpedagogiske, blir dominerende, kan det føre til en dreining i barnehagelærernes faglighet og deres etiske og

«Om en helhetlig tilnærming som har røtter i tradisjoner som er forskjellig fra den sosialpedagogiske, blir dominerende, kan det føre til en dreining i barnehagelærernes faglighet og deres etiske og pedagogiske ståsted.»

pedagogiske ståsted. En mulig konsekvens av dette igjen er at praksisen endres fra en lekpreget pedagogikk til en prioritering av vokseninitierte og didaktiske læringsaktiviteter med fastsatte mål.

Barneorientert fremfor utbytteorientert

I barnehageloven §1 står det at barnehagen «i samarbeid og forståelse med hjemmet skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (Barnehageloven, 2005). Ifølge Marit Bøe med flere (2018) kan dette tolkes som at lovgiveren legger opp til en dualistisk forståelse av begrepene. På den ene siden er det snakk om å møte barnas behov for lek og omsorg, mens det på den andre siden er snakk om å fremme læring og danning som grunnlag for en allsidig utvikling. Dette reflekterer en spenning i barnehagepedagogikken, nemlig en orientering mot her og nå («omsorg og lek») og barnas fremtid («fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling») (Bøe, et al., 2018). Videre hevder Bøe med flere at barnehagelærerprofesjonen har sin særlige kompetanse i å legge til rette for læring med utgangspunkt i en barneorientert tilnærming, og ikke gjennom en utbytteorientert eller målstyrt tilnærming. De hevder at dannelsesbegrepet gir en normativ føring for alle pedagogiske virksomheter i Norge, og at omsorgsbegrepet inngår i enhver form for profesjonell pedagogisk virksomhet. Dette stiller spesielle krav til barnehagelærernes relasjonelle kompetanse fordi omsorgshandlinger har store konsekvenser for læring og danning. De hevder videre at leken representerer en aktivitetsform som ligger innenfor barnas myndighetsområde. Lekens egenverdi skal

anerkjennes, samtidig som at den betraktes som en viktig arena for læring og utvikling.

På bakgrunn av dette må en helhetlig tilnærming til læring forstås som et integrerende begrep som binder sammen de fire nøkkelbegrepene: omsorg, lek, læring og danning. Barnehagelærerne skal balansere «her og nå» med framtidige krav og forventninger, bygge sin profesjonelle virksomhet på omsorg og faglighet og orientere seg mot dannelsidealene ved hjelp av pedagogiske verdier og føringer som ikke er begrunnet i nedfelte utbytteformuleringer (Bøe et al., 2018).

Multimodale prosesser

Et helhetlig læringssyn bygger på en forståelse av at læring foregår hele tiden, både i planlagte og spontane omsorgs- og lekesituasjoner (Bae, 2018). Læring foregår i aktiviteter initiert av både ansatte og barn, men uansett hvem som har initiert aktiviteten, og hvem som har kontroll over den, har barn rett til å medvirke til innholdet. Barna ses på som aktive og medvirkende subjekter som lærer i multimodale prosesser: Mentale, følelsesmessige, kroppslige og sansemessige inntrykk virker sammen (Bae, 2018).

Slike helhetlige læringsprosesser er ikke lett å måle, og på bakgrunn av det har målene for den pedagogiske virksomheten i barnehagen vært nedfelt i prosessformuleringer og ikke i konkrete utbyttebeskrivelser. Fraværet av læringsutbyttebeskrivelser i rammeplanen gjør at det derfor stilles andre krav til profesjonelt arbeid enn i et læringssyn som kun vektlegger kognitive ferdigheter. Læring skjer i de prosessene hvor omsorg, lek og danning er flettet inn i hverandre, og ikke i de situasjonene hvor

FOTO: MARTE GJÆRDE

konkrete læringsutbyttebeskrivelser av avgrenset kunnskap eller spesifikke ferdigheter er bestemt på forhånd. Barnehagelærerne er de profesjonelle aktørene som har ansvar for å legge til rette for mangfoldige, rike, varierte og sanselige læringsprosesser, hvor lek, danning og omsorg inngår som naturlige faktorer. Det er det som er læring på barnehagevis. ■

Referanser

- Bae, B. (2018). *Politikk, lek og læring: barnehageliv fra mange kanter*. Fagbokforlaget.
- Barnehageloven (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. <http://www.lovdata.no/all/nl-20050617-064.html>
- Bøe, M., Steinnes, S., Hognestad, K., Fimreite, H. & Moser, T. (2018). *Barnehagelæreres praktisering av en helhetlig tilnærming til læring*. USN Open Archive: <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/2576727?show=full&locale-attribute=en>
- Greve, A. (2003). *Førskolelærernes historie: på vei mot en yrkesidentitet*. Universitetsforlaget.
- Karila, K. (2012). A Nordic Perspective on Early Childhood Education and Care Policy European. *Journal of Education*, 47(4).
- Korsvold, T. (2005). *For alle barn! Barnehagens framvekst i velferdsstaten* (2. utg.). Abstrakt forlag.
- Lillemyr, O.F. & Pramling Samuelsson, I. (2018). Lek og læring i barnehagen – hvor står vi nå? I V. Glaser, K.H. Moen, S. Mørreaunet & F. Søbstad (red.), *Barnehagens grunnsteiner. Formålet med barnehagen* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Nygård, M. (2017). *Barnehagen som læringsarena i endring. Politiske ideologier og barnehagelæreres fortolkninger* [doktorgradsavhandling]. NTNU. <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2451746>
- Schmidt, C. H. (2018). Original faglighet. *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning*, 17(1).
- Vallberg Roth, A.-C. (2014). Nordic Comparative Analysis of Guidelines for Quality and Content in Early Childhood Education. *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning*, 8(1).
- Vatne, B. (2012). Innhold i barnehagen i lys av politisk fokus på barnehagefeltet. *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning*, 5(20). <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.7577/nbf.471>

■■■■ PRAKTISK TALT

BARNEHAGELIVETS FEIRINGER

Små og store feiringer skaper en opplevelse av tilhørighet og engasjement i Nærsnes kystbarnehage.

Marius Klemetsen Arneberg
pedagogisk leder

Neste år skal vi feire at barnehagen vår er 20 år, og at 20 år med tradisjoner har kommet og gått. Noen har blitt værende siden starten, enkelte har blitt lagt opp på hylla, og nye har fått plass. Med nærheten til både sjø og skog er det naturlig at flere av feiringene omhandler naturen rundt oss.

Hver 15. september feirer vi at bålforbudet opphører, og alle avdelingene går på turer hvor bålet skal «åpnes». Barna skal lukte bål ved henting! Alle barna får ta del i markeringen av bålet, som er så viktig for oss gjennom vinterhalvåret. For noen er det første møte med den knitrende vennen som skal bidra til å varme frosne, små fingre, og synge sin beroligende sang for trøtte hoder. For andre er det et kjært gjensyn med vårt bærbare engangskjøkken, tørkeskap og røykmaskin i ett. De siste årene har vi tørket støv av noe som har ligget i dvale i noen år – vi har blåst liv i tradisjonen med isbading. De eldste barna får bli med en ansatt ut i bukta og dyppe større eller mindre deler av kroppen sin i Oslofjordens iskalde saltvann.

Tradisjonen feirer kysten, naturglede og mot, og er noe det snakkes om i lang tid både før og etter. Den skaper samhold og identitetsfølelse i både barnegruppa og personalet og gir en opplevelse av tilhørighet. I høst introduserte vi en ny feiring vi håper blir tradisjon. Vi kaller den for gla'fredag. Hver fredag morgen samles alle avdelingene på uteområdet og tar del i en liten hverdagsfest. Vi fjonger oss med hatter, glitter og morsomme briller og feirer at en ny uke med barndomsmagi har passert. Etter å ha svingt oss til tonene fra gitar og ukulele, spenner alle på seg sekker og vandrer hvert til sitt. Enten mot skog, sjø eller noe helt annet, og den mentale ryggsekken forhåpentlig fylt med glede.

Felles for alle feiringene hos oss er at de er identitetsskapende og samlende for både små og store. Vi håper både barn og ansatte skal kjenne på en stolthet over å være en del av vår lille barnehage, og at det vi gjør, er viktig. Dyktige og engasjerte ansatte i møte med tradisjonene bidrar til nettopp dét – stolthet over arbeidsplassen skaper engasjement.

Spørsmål til refleksjon:

- Hvordan opplever du at din barnehages unike identitet feires gjennom året?
- Når introduserte din barnehage sist en ny feiring eller markering?
- Hvilke ulike markeringer kunne du ønske deg i egen barnehage?

BRYTNINGSTID, KRYSSPRESS OG NYBROTTSARBEID

Mye har endret seg i barnehagen gjennom drøyt 60 år. Likevel kan erfaringer med ledelse fra et felt i stor utvikling være til nytte og hjelp for ledere i dag.

Randi Kringstad Skomsvoll, pensjonert barnehagelærer

Som fersk pensjonist har jeg endelig mulighet til å se tilbake på mitt nesten 40 år lange arbeidsliv. En samtale med min tidligere leder, Jorunn, inspirerte til refleksjoner over barnehagelærerens rolle og ledelse. Kanskje kan dette være nyttig for morgendagens ledere?

Utdanning og arbeidsliv

Jeg ble ferdig utdannet førskolelærer i 1983 ved Dronning Mauds Minne Høgskole i Trondheim. Allerede tidlig på 80-tallet fikk jeg mine første erfaringer med å stå i endring og utvikling: Vi studenter startet på utdanningen i en institusjon som da het Barnevernsinstituttet (BVI). I løpet av studietida (1980–1983) skiftet høgskolen navn til Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH). Det skjedde etter at det ble opprettet et fond fra prinsesse Astrid, med formål å utdanne førskolelærere gjennom en tre-årig utdanning. Fra 1980 tok institusjonen bort kravet om obligatorisk praksis i barnehage før opptak. Jorunn, min tidligere leder, forteller meg at da hun var ferdig utdannet førskolelærer i 1959, var navnet på utdanningsinstitusjonen Menighetspleienes barnevernsinstitutt (MBI). Utdanningen foregikk i

det som tidligere var bispeboligen i Nidaros. Dette var en toårig utdanning, hvor førsteklassestudentene holdt til i første etasje og andreklassingene i andre etasje, og totalt var det bare 24 studenter som ble utdannet hvert år. Utdanningen den gangen, på slutten av 1950- og gjennom 1960-tallet, kvalifiserte kun til jobber i barnehager.

I 1960 hadde kun to prosent av barna i Norge barnehageplass, og 50 prosent av barnehagene, som ble kalt daghjem, lå i Oslo (Korsvold, 2008). Jorunn forteller at for henne var det obligatorisk med førpraksis før hun kunne søke studiet: husmorskole, barnepleierutdanning og et halvt års praksis fra en barnevernsinstitusjon. Hun jobbet et halvt år på Skarrud behandlingshjem for nervøse barn – en benevnelse som ikke benyttes i dag. Barna som bodde der, hadde mange og sammensatte utfordringer, blant annet selvskading, redsel og/eller tvangstanker. Bestyrerinnen Gunvor var svært omsorgsfull og tok seg godt av barna. Hun var raus, full av humor og et godt forbilde for de som jobbet der. Som praktikant minnes Jorunn at elever, som henne, fikk tildelt mye ansvar. Det var ingen spesiell opplæring i hvordan de skulle forholde seg til

«Det var en brytningstid hvor det ble endringer i barnehagens oppgaver som følge av nye føringer innen sosialpolitikk, arbeidsmarkedspolitikk og likestilling.»

barnas ulike uttrykk, og Jorunn sier at hun ofte benyttet «sunn fornuft» og sin intuisjon. Som oftest opplevde hun å få en god og trygg relasjon til de barna hun fikk ansvar for å følge opp.

En hendelse hun husker veldig godt, var i forbindelse med måltider. Det var en liten gutt som ikke klarte å spise hvis ikke bestikket lå pent inntil asjetten, slik han var vant til hjemmefra. Han laget mye bråk og gråt voldsomt hvis personalet ikke dekket på slik. På institusjonen var de ikke vant med slik «dandering», men Jorunn tenkte at det skader vel ikke å møte guttens behov? Da hun la bestikket slik han ønsket, roet han seg raskt og begynte å spise. Han hadde også et underlig forhold til mat og kunne be Jorunn om å ta bort pålegget fordi han ikke likte hullene i osten. Jorunn svarte da at han ikke behøvde å spise hullene hvis han ikke likte dem: «Spis bare rundt hullene, du», sa hun. Det gjorde gutten, og spiste opp maten sin. Så enkelt og så virkningsfullt!

Praktikanter, kokke og hygienetiltak

Jorunn reflekterer over å være styrer i barnehager på 1960- og 70-tallet. Det var en brytningstid hvor det ble endringer i barnehagens oppgaver som følge av nye føringer innen sosialpolitikk, arbeidsmarkedspolitikk og likestilling. På 1970-tallet kom dessuten utdanningspolitikken for fullt. I dag snakker vi om at politikk legger rammebetingelsene for barnehagene, men på hvilken måte? En kan undres over om mange kommuner og private aktører tenker mer på økonomi enn på hva en god barnehage betyr for barn.

Jorunn var i mange år styrer i en toavdelingsbarnehage i Østbyen i Trondheim på 1960-tallet. Åpningstida var 07:00–17:00, og som styrer hadde

hun ansvar for alt av drift. Dette innebar alt innkjøp av mat og drikke til barna, men også lekemateriell og utstyr og tilstedeværelse på avdelingen. Hun måtte gjøre administrativt arbeid, planlegge det pedagogiske innholdet, ha oversikt over helsa til barna og ansettelse av medarbeidere. Medarbeiderne var ofte praktikanter. Det var én barnehagelærer per avdeling, og barnehagene hadde en «kokke». Styreren måtte gjennomføre gode hygienetiltak (en helsesøster kom ofte på inspeksjoner) og sto også for oppussing og vedlikehold inne og ute. Daghjemmets egen «kokke» lagde næringsrik middag til barna. Styrerrollen innebar i tillegg ansvar for regnskap og lønnsutregningen. Hun måtte alltid ligge i forkant, planlegge godt og ta høyde for alle uforutsette hendelser. Dette prinsippet er like gjeldende for styrere i dag.

Hun opplevde ofte at hun sto i et etisk dilemma: Hvis hun var på kontoret, fikk ikke barna pedagogisk oppfølging, og var hun på avdeling, ble det administrasjonsarbeid om kvelden. Arbeidstida var uforutsigbar og avhengig av personalets innsats. Man gikk ikke fra jobb før alt var klart til neste dag. «En livsstil», mener Jorunn. Barna med barnehageplass den gangen var stort sett barn av enslige mødre som jobbet på fabrikker i byen. Hun undret ofte på hva enslige fedre gjorde med barna sine, hvem passet dem? I den kategorien var det flere ennemenn. En gang i 1962 argumenterte hun så godt til barnehagens styre at en enslig far fikk plass til barnet sitt. Det var uvanlig den gangen, men det var høyst nødvendig at det ble åpnet for det.

Arbeidet ble en livsstil

På 1980-tallet var det mange ledige jobber for førskolelærere. Selv startet jeg min karriere som

styrer i kombinasjon med å være avdelingsleder. Min eneste og nærmeste medarbeider var en praktikant. Jeg opplevde nesten daglig krysspresst mellom å være på avdelingen kontra administrative oppgaver som måtte gjøres innen frister. Jeg vet at jeg prioriterte å være sammen med barna, og tok administrasjonsarbeidet om ettermiddagen eller kveldene. Akkurat det samme dilemmaet som Jorunn sto i 20 år før meg. Vi jobbet begge mye mer enn stillingen tilsa. Jorunn husker veldig godt at rektor Astrid Vatne ved DMMH sa til alle studentene sine: «Hvis du gjør litt mer i jobben din enn det som er høyst nødvendig, først da blir jobben din interessant.»

Det å jobbe i barnehage i starten av arbeidslivet var en heldagsjobb og en livsstil. Jeg kan gjenkjenne det Jorunn opplevde i 1960-årene. Det var de samme arbeidsoppgavene og utfordringene. Hadde vi ikke kommet lenger etter 20 år? Det var bare slik vi jobbet. Det var veldig spennende, svært lystbetont og opplevdes som meningsfylt. Jeg vet at jeg

følte et stort ansvar, og la mye av min personlighet i jobben, noe jeg fikk tilbake i form av sterke og gode relasjoner med barna, praktikanten og enkelte foreldre. Men aller viktigst var kontakten med barna.

Dømmekraft og praktisk klokskap

Det var for meg en selvfølge å lede, ta ansvar og finne gode løsninger på de utfordringene jeg møtte. Mange var avhengig av min dømmekraft og mine beslutninger. I ettertid har jeg reflektert over at det også ga små og store en trygg plattform når jeg ledet. Kanskje fordi det alltid var bygd på hva som er best for barna og barnehagen. Hva hadde jeg som alternativ? Det var i hvert fall ikke noen mentorordninger den gangen. Jeg måtte stole på min egen kompetanse. Oppigjennom årene har jeg delt mine egne opplevelser med nyutdannede barnehagelærere. Jeg tenker at mine erfaringer kan være til hjelp for andre i en startsfase hvor det er viktig å våge å stole på seg selv, bruke kunnskapen, men også å utfordre seg selv i det man ikke tror man tør

«Da jeg var nyutdannet, måtte jeg bare stole på meg selv og min dømmekraft. Fra første dag i jobb ble jeg svært bevisst på hvilken rolle jeg hadde. Dette bidro til at jeg ble en tydelig leder som tok mye ansvar.»

eller kan. Bare slik tenker jeg at vi får nye erfaringer og evner å omsette ny kunnskap om teori i praksis.

En hendelse jeg vil nevne i denne sammenhengen, er fra min aller første jobb som styrer. Akkurat da jeg begynte, ble et barn i barnegruppa svært syk, og i løpet av et par måneder døde jenta. Foreldrene, barna og ikke minst vi få i personalgruppa hadde behov for å bearbeide dette. Jeg var ung og nyutdannet og hadde ikke så mange erfaringer med alvorlig sykdom og død. Den gangen hadde vi heller ikke noen handlingsplan for hva du gjør når noe slikt skjer; det var for eksempel ikke noe kriseteam som kom til barnehagen. Jeg måtte bruke min praktiske klokskap når foreldrene kom og hadde behov for en samtale. Hva sier du til foreldre som har mistet et barn? Jeg lærte at det viktigste var å være tilstedeværende, tilgjengelig og å lytte til dem. Jeg gikk på en måte med dem inn i sorgen og savnet, men samtidig balanserte jeg profesjonelt med en bevissthet om at dette verken er mitt barn eller min sorg. Å være der var nok. Jeg husker jeg var berørt av denne hendelsen lenge etterpå. Jorunn mimrer tilbake til noen kloke ord den tidligere nevnte rektoren sa til studentene: «Du skal være der for barna, du skal møte foreldrene med respekt, du skal hjelpe og gi råd, men du må aldri gå inn i rollen som 'bedreviter'. Foreldrene skal ikke stå igjen og føle seg utilstrekkelige, og du må slett ikke få dem til å føle 'hvordan skulle jeg ha klart meg uten deg?'». Hun presiserte ofte at barnehagene skal være et supplement til hjemmet.

En kompleks lederrolle

Korttidsbarnehagene jeg jobbet i, ga et tilbud til barn (10 eller 12 barn) i alderen 3–6 år. De kom to dager i uka, og oppholdstida var fire timer per

dag. Den andre gruppa med 10 barn kom de to andre dagene i uka, og det var stengt på fredager. For min stilling var det avsatt tid til administrasjonsarbeid én time i uka i løpet av de fire dagene. Det administrative arbeidet besto av budsjett, regnskapsføring, innbetaling av barnehagekontingent, opptak av barn med rapportering til styret hvor jeg begrunnet prioriteringene av barna, ansettelse av personale, forberedelse av styresaker og forberedelse av dugnader og innkjøp.

I korttidsbarnehagen var arbeidsoppgavene akkurat de samme som i en heldagsbarnehage. Det ble ikke servert varmmat der, men barna hadde med seg matpakker. Jeg hadde hovedansvaret for å planlegge det pedagogiske arbeidet og alle foreldresamtaler. Foreldresamtalene ble gjennomført på slutten av dagen. Da var praktikanten ute alene med barna, og denne hadde alt ansvar for å formidle hvordan barna hadde hatt det den dagen. Jeg hadde også ansvar for å planlegge og gjennomføre dugnader, personalmøter, samarbeidsmøter med andre barnehager i nærmiljøet, samarbeidsmøter hvis barn trengte ekstra oppfølging, innkjøp av leker og utstyr/materiell og praktisk tilrettelegging – og mye annet! Kort sagt et mangfold av oppgaver. I ettertid ser jeg at dette har vært med på å forme meg til den pedagogen jeg har blitt. Jeg måtte fremstå som trygg og sikker og heller gå hjem og reflektere over usikkerhet og vanskelige samtaler.

Praktikanten den gangen, en ufaglært kollega, jobbet kun i ett år i barnehagen og hadde ofte et mål om å søke seg inn på DMMH. I enkelte kommuner var det i tillegg til styreren ansatt en assistent, som også som oftest var ufaglært, men hadde mange års praksis. Praktikanten og/eller assistenten var hjelpere og skulle lære av meg. Jeg spør meg i

FOTO: MARTE GJÆRDE

dag om hvilket maktforhold dette signaliserte til de uten skole eller utdanning, men også hvor utrolig viktig det var med menneskelig klokskap og bevisst tenkning om inkludering og likestilling. Disse perspektivene har alltid vært et utgangspunkt for meg for å kunne tilrettelegge og utvikle et rikt arbeidsmiljø, hvor et av målene har vært at kollegaer jeg samarbeidet med, skulle oppleve at deres bidrag var av betydning.

Å være en offentlig person

Jeg lærte mye om å være en offentlig stemme i mine første jobber. Som tidligere nevnt styres barnehager av politikk. Hvem løftet og fremsnakket de små, men så viktige, barnehagene på slutten av 1970- og 1980-årene? Ikke mange. De fleste politikere var imidlertid enige om at det lønte seg med barnehager, for da kunne kvinner jobbe, noe som ga penger til kommunene. En større plan for utbygging og utvidelse lå på tegnebrettet i slutten av 1980- og i starten av 1990-tallet. Flere og flere

kvinner tok høyere utdanning og fikk arbeid. Det var et stort behov for flere heldagsbarnehager. Spørsmål som hvordan skulle de utformes, hva som skulle være det pedagogiske innholdet, og hvilke rammebetingelser som skulle settes, var stadig oppe til drøfting. Som en parallell kan jeg nevne at Studentsamskipnaden i Trondheim (SiT) var svært klar over denne situasjonen. Studenter som fikk barn i studietida, hadde nærmest bare én mulighet: å avbryte studiet. Og alltid var det kvinner som tok dette ansvaret. I 1971 tok SiT følgene av dette. De åpnet et daghjem for 63 barn (i alt 43 barn i alderen seks måneder til tre år) for å hjelpe disse. Studerende kvinner hadde førsteprioritet, dernest par hvor begge var studenter, og til sist studenter i arbeid. Jorunn ble ansatt som styrer i denne barnehagen, hvor hun på nært hold så hvor nødvendig dette var. Tilbud skaper behov, og denne barnehagen ble på kort tid «sprengt» på antall plasser. I dag tilbyr SiT 250 plasser for barn i alderen 1–6 år.

«Ikke hvem som helst kan eller skal jobbe i barnehage, tenkte jeg den gangen. Det tenker jeg fortsatt etter 40 år.»

I en periode var jeg med i kommunestyret i en liten bygd og fikk oppleve stor respekt for hva barnehageansatte mestret å gjennomføre i barnehagen. Å få være barnehagefolkets stemme var en stor tillitserklæring og utrolig spennende. I kommunestyremøter erfarte jeg at det er viktig å kommunisere godt det som er viktig i et lokalsamfunn, men å være styrer og politiker samtidig hadde også sine begrensninger. Jeg ble intervjuet av lokalavisen i forbindelse med saker om en ny vei, en ny barnehage eller et nytt og større sykehjem. Da fikk jeg i etterkant presentert hvordan og hva jeg kunne uttale meg om som styrer, kontra hva jeg kunne si som politiker og privatperson. Jeg måtte ikke blande rollene. Det var mye å lære for meg som ung og entusiastisk.

Jeg husker et krysspess mellom politikernes prioriteringer. Også den gangen, i slutten av 1980-årene, ble grupper uten sterke stemmer stilt opp mot hverandre i vanskelige valg. Vi står i samme utfordring og dilemma nå i 2024 med harde prioriteringer innenfor helse og velferd, skole og oppvekst. Tidlig på 1980-tallet var det heller ikke mange som tenkte på at flere kvinner kunne trenge barnehage for sine ettåringer, og at det kunne være et godt alternativ til dagmammaer. Min egen mor spurte meg faktisk om jeg ville «ofre» mitt eget barn for å jobbe i barnehage med andres barn.

Nybrotsarbeid med årsplaner på 80-tallet

Min første årsplan skrev jeg i 1987. Da hadde barnehagene fått den første veilederen for årsplanskriving: *Hvordan lage årsplan i barnehagen* (Forbruker- og administrasjonsdepartementet, 1987). Denne kom som en følge av endringer i lov om barnehager fra 1984. Før dette skulle årsplanen skissere en oversikt over barnehagens organisasjon med antall barn, plasser, åpningstider og betalingssatser.

Ifølge lovendringen skulle årsplanen nå gi en oversikt over aktivitetene i barnehagen – og den pedagogiske virksomheten gjennom året, og årsplanen skulle behandles av barnehagens styre (Barnehageloven, 1984). Jeg jobbet om kveldene sammen med praktikanten og assistenten med å beskrive innholdet i dagen, uka og måneden. Vi lagde et enkelt oppsett med «hva gjør vi, hvem gjør det sammen med barna, og hvorfor er det så viktig at barna får ulike opplevelser». De første utkastene var håndskrevne og ble kopiert med blåpapir. Etter et år fikk jeg låne en skrivemaskin av sosialkontoret i kommunen, og neste årsplan ble skrevet på den, men igjen måtte vi benytte blåpapir i x antall utskrifter. Barna tegnet ofte illustrasjoner til årsplanen, og det var viktig at alle fikk sette sitt «avtrykk» i den med navn. Jeg tenker nå på dette arbeidet som et «nybrotsarbeid». Vi hadde ingen mal, og ingen hadde gjort dette før oss. Veien ble til mens vi jobbet. Jeg har tatt vare på noen av de første årsplanene jeg utarbeidet, og ser at de dannet et godt utgangspunkt for videre arbeid med årsplaner – lenge før den første rammeplanen for barnehager ble introdusert i 1996.

Rammeplanens begynnelse

I 1995 kom det endringer i barnehageloven som trådte i kraft fra januar 1996, som følge av kontantstøtteloven og opplæringsloven, og som erstattet loven fra 1975 (Barnehageloven, 1995). Barnehagene var da flyttet til Barne- og familiedepartementet. Den nye barnehageloven vektla at departementet skulle fastsette en rammeplan for barnehagen, som altså kom samme år. Innledningsvis ble det konstatert at fremveksten av den moderne barnehagen hadde to røtter: en sosial og en pedagogisk. Denne rammeplanen ga retningslinjer for barnehagens innhold og oppgaver. Et samarbeidsutvalg for

FOTO: MARTE GJÆRDE

hver barnehage skulle fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten. Den nye rammeplanen fra 1996 ble først introdusert til styrerne i barnehagen, og videre hadde styreren i oppgave å formidle hva vi burde gjøre. En stor oppgave! Jeg ble ansatt i barnehagen hvor Jorunn var styrer, i 1993, og vi var to pedagoger som samarbeidet tett om å utforme årsplanen. Vi fikk avsatt tid én dag i uka i omtrent en måned til dette arbeidet. Vi brukte god tid på å tolke og reflektere over begreper som «den gode barnehage». Idealistisk skrev vi den gangen: «En god barnehage gir barna mulighet for å utvikle en basiskompetanse gjennom lek og læring i sosialt samspill og gjennom arbeid med ulike fagområder. Den gode barnehagen møter foreldrene med åpenhet, innsikt i deres behov og ønsker og forståelse for deres livssituasjon.»

Det er fint å tenke på at vi var med og opplevde rammeplanens gryende begynnelse! Dette ga oss og barnehagene et stort løft og en faglig fornyelse

både lokalt og nasjonalt. Ikke hvem som helst kan eller skal jobbe i barnehage, tenkte jeg den gangen. Det tenker jeg fortsatt – etter 40 år. Yrkesstolthet og økt bevissthet rundt arbeidet med barna var rettesnoren for arbeidet. Tilsvarende bevissthet og entusiasme har jeg erfart blant personalet senere, da enda en ny utgave av rammeplanen ble introdusert i 2017 (Kunnskapsdepartementet, 2017), og etter at barnehagene ble flyttet under Kunnskapsdepartementet. Barnehagene ble nå sett på som starten av et utdanningsløp. Hva gjorde dette med synet på barnet? Vi hadde mange diskusjoner og refleksjoner rundt begrepene læring og dannelse uten å konkludere. Innspill fra hverandre er gull for utvikling og endring. Det er fort gjort å bli låst i tenkning og arbeidsmåter som en har gjort over mange år.

Seksårsreformen og ny tilhørighet

Reform 97 trådte i kraft 1. august i 1997 og innebar blant annet at alderen for skolestart ble senket

*«Flere av de jeg jobbet med den gangen, var også betenkte.
Ville seksåringenes behov for lek bli ivaretatt?»*

fra syv til seks år. 26 år etter kom rapporten om evaluering av seksårsreformen fra 1997, som omhandler erfaringer fra dette arbeidet (Bjørnestad et al., 2024). Jorunn ble spurt om hun ville delta i arbeidet med å utrede reformen, og takket ja. En ny læreplan ble innført, hvor det beste fra barnehagen og skolen skulle forenes og prege skolestarten helt opp til fjerde trinn. Jorunn var en av fire veiledere på landsbasis som skulle dra rundt og veilede personale både i skoler og barnehager i de kommunene som ville delta i prosjektet. Det ble jobbet ut fra tre modeller: en barnehagemodell, en skolemodell og en samarbeidsmodell. Litt av jobben var å møte skolesjefen i kommunene. Jorunn innrømmer at hun var litt skeptisk til hele prosjektet, men at hun ville gjøre jobben så godt som mulig likevel. Hun møtte en del motstand da hun kom med forslag om å innrede egne kroker i klasserommet til lek, forming og boklesing. Flere mente nok at det ikke skulle lekes på skolen.

Flere av de jeg jobbet med den gangen, var også betenkte. Ville seksåringenes behov for lek bli ivaretatt? Var det nok ansatte til å fange opp de barna som strevde og ikke fant en venn? Hvem så, og hadde tid nok, til å trøste? Fikk barna nok tid til å spise maten sin? Spørsmålene var mange, men vi «måtte» slippe de eldste barnehagebarna inn i skolen.

En trygg, felles plattform

Alle barn har behov for å bli sett og bli positivt bekräftet, enten du kommer fra Trøndelag, Asia eller Afrika. Barnehagen i dag er mangfoldig, og det var også vår. Noen av barna hadde vært på flukt, bodd i flyktningleirer og mottak og blitt plassert flere steder i Norge før de fikk tilhørighet til vår bydel. Foreldre har også det samme behovet for å bli sett og hørt, respektert og lyttet til, uansett hvilken bakgrunn eller hvilket morsmål de har. Og ikke minst:

Barn er barn! De har de samme behovene for å få og å være en venn og å leke og gjøre seg erfaringer sammen med andre barn uavhengig av språk eller nasjonal bakgrunn. Tanken om å være gode medmennesker og å vandre sammen med de vi møter, har vært min røde tråd i livet. Da jeg en gang jobbet med å legge til rette for arbeidet med å følge opp et barn med autismespektervansker, hadde jeg ansvar for å veilede en assistent. Jeg opplevde at foreldrene syntes at det var svært trist at barnet deres hadde språklige og sosiale utfordringer. Kanskje var han bare forsinket i språket? Å ha et barn med ekstra utfordringer gjør noe med foreldre. Assistenten jeg samarbeidet med, var opptatt av å etablere trygghet mellom foreldre og barnehagen. Det tar tid å skape en trygg felles plattform. Vår døråpner ble å invitere, spesielt moren, inn i barnehagen og la henne få delta når barnet hadde tilrettelagte øvelser. Assistenten filmet hverdagshendelser og delte dette med moren. Etter to år ringte moren, spurte om jeg var på jobb, og om hun kunne komme og treffe meg. Da hun kom, hadde hun kokt en stor gryte med middag etter en oppskrift fra sitt hjemland. Da hun satte gryta på bordet, sa hun: «Du er min familie, Randi, du er i hjertet mitt, jeg legger mitt hjerte og mitt barn i ditt hjerte. Jeg vil aldri glemme hva du gjør for oss.» Jeg hadde bare gjort jobben min som barnehagelærer og leder og hadde ikke anelse om hva det kunne bety for foreldrene.

Da jeg var nyutdannet, måtte jeg bare stole på meg selv og min dømmekraft. Fra første dag i jobb ble jeg svært bevisst på min rolle. Dette bidro til at jeg ble en tydelig leder som tok mye ansvar. I dag får mange nyutdannede barnehagelærere tilbud om mentorer og lederstøtte. Utfordringen i dette kan enkelte ganger bli å ikke bare kopiere, men å utvikle sin egen lederstil. ■

FOTO: MARTE GJÆRDE

Referanser

Barne- og familiedepartementet (1996). *Rammeplan for barnehagen*. <https://www.nb.no/items/eb2b9a82f02fd128ffdc37f04faco449?page=7&searchText=rammeplan%20for%20barnehager%20>

Barnehageloven (1984). *Forskrift til lov om barnehager* (FOR-1984-03-01-450). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SFO/forskrift/1984-03-01-450>

Barnehageloven (1995). *Lov om barnehager* (LOV-1995-05-05-19). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1995-05-05-19>

Bjørnstad, E., Pedersen, C.D., Hølland, S., Myrvold, M.T., Svanes, I.K., Andersson-Bakken, E., Sundtjønn, T. & Håøy, A. (2024). *Klasserommets praksisformer 20 år etter. En evaluering av seksårsreformen*. (Skriftserie 2024 nr. 4 Sluttrapport). OsloMet – storbyuniversitetet. <https://www.udir.no/contentassets/c7f8cbb8074e7697edo6a450210d2f/sluttrapport--evaluering-av-seksarsreformen---endelig-1.pdf>

Forbruker- og administrasjonsdepartementet (1987).

Hvordan lage årsplan i barnehagen: En veileder i planleggingsprosessen. Pagina forlag.

Forente nasjoner. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente nasjoner 20. november 1989; Ratifisert av Norge 8. januar 1991 (rev. oms. mars 2003 med tilleggsprotokoller)*. Barne- og familiedepartementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Jonassen, T. (2017, 21. juni). Seksårsreformen 20 år etter: – Gi seksåringene førskolen tilbake! *Barnehage.no*. <https://www.barnehage.no/adhd-atferd-forskning/seksarsreformen-20-ar-etter-gi-seksaringene-forskolen-tilbake/102869>

Korsvold, T. (2008). *Velferdsstatens småbarnpedagogikk*. Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

MYE MER ENN OMMØBLERING!

Noen ildsjeler og små, positive endringer kan være nok for å få til endringer i det fysiske miljøet, men lederen er nødt til å være involvert.

Maria Brennhovd, universitetslektor

Har du noen gang jobbet i en barnehage der du ønsket å endre det fysiske miljøet, men dagen etter at du har gjort endringer, så – vipps – er alt tilbake der det stod? Har du opplevd at dine medarbeidere uttrykker enighet, men når det gjelder gjennomføring, skjer det ingenting? Hva er det som gjør at slike prosesser stoppes opp eller treneres? Og hva er det som skjer i de barnehagene der arbeid med det fysiske miljøet blomstrer, skaper motivasjon og ny giv og stadig skaper nye, attraktive lekesoner for barn? Kan det være ledelse som er «the missing link»?

Kulturen spiser strategier til frokost

Gjennom forskningsprosjektet EnCompetence (se faktaboks) har vi undersøkt hvilken betydning det fysiske miljøet ute og inne har for barns symbolske lek, og hva som ser ut til å hemme og fremme denne viktige leken (Evenstad & Brennhovd, 2020). Studien det her refereres til, løfter frem erfaringer ledere har med å lede utvikling av barnehagens fysiske miljø (Evenstad & Brennhovd, 2023). Hvilke utfordringer møter de, og finnes det noen suksessfaktorer?

De seneste årene har det vært en økende interesse for det fysiske miljøets betydning for lek og kvalitet i barnehager (Berti et al., 2019). Personalets rolle,

- Spalten bygger på artikkelen «Much More Than Refurnishing! How Leadership Matters When Transforming Physical Environments for Play», skrevet av Randi Evenstad og Maria Brennhovd (2023), publisert i *Nordisk barnehageforskning*.
- Gjennom tematiske analyser av kvalitative intervjuer med 16 pedagogiske ledere og styrere undersøkte vi hvilken betydning ledelse har når det gjelder å endre det fysiske miljøet i barnehagen. De åtte barnehagene som deltok i prosjektet, var både private og kommunale og ulike i størrelse og organisering.
- Artikkelen er en del av forskningsprosjektet EnCompetence, et samarbeidsprosjekt mellom DMMH, OsloMet, Nasjonalt kunnskapssenter for barnehager, Espira, Læringsverkstedet og Trondheim kommune.
- Det er utviklet en fagbok (Sandseter & Storli, 2020) og en nettside med forskningsbaserte funn fra prosjektet: barnehagemiljo.no.

FOTO: FORFATTERENS EGNE

og særlig ledelsens betydning, har derimot vært lite fremtredende i denne forskningen. Ledelse i en norsk barnehagekontekst beskrives som inkluderende og relasjonsorientert (Wadel, 2008), men det foregår også mye usynlig ledelse (Gotvassli, 2019) i et felt preget av flate strukturer. Dette kan føre til at sunn fornuft preger avgjørelser, heller enn profesjonell kompetanse (Larsen & Slåtten, 2017).

Endringsprosesser er ofte krevende, og barnehagens kultur påvirker hvordan personalet bidrar til disse. «Kulturen spiser strategier til frokost», er et velkjent uttrykk, som nok kan stemme også i barnehagen. Når personalet ikke følger opp eller utsetter planer som er besluttet i fellesskap, kan det handle om en form for stille motstand mot endringsarbeid (Eik et al., 2016). Å jobbe med endringsvillighet er et lederansvar, og her kreves det både pedagogisk ledelse, transformasjonsledelse

og transaksjonsledelse (Ertesvåg & Roland, 2015). Så hva skal til for å lykkes med ledelse av endringer av det fysiske miljøet?

Stille motstand

Lederne i prosjektet møtte mange utfordringer da de skulle i gang med å endre det fysiske miljøet i barnehagens inne- og utemiljø. Ikke alle var enig i at endringer var nødvendig, og mange syntes særlig at ryddingen ble problematisk, ettersom de tilførte flere løse materialer i miljøet.

Lederne fortalte om «stille motstand» i personalgruppene og om styrere som hadde for mye å gjøre til å kunne involvere seg nok i endringsarbeidet. Det resulterte i at flere ryddet bort lekematerialer i stedet for å tilføre mer. Det er interessant å se nærmere på hvilken betydning ledelse har i disse prosessene.

«Lederne fortalte om 'stille motstand' i personalgruppene og om styrere som hadde for mye å gjøre til å kunne involvere seg nok i endringsarbeidet. Det resulterte i at flere ryddet bort lekematerialer i stedet for å tilføre flere løse materialer.»

Ildsjelenes viktige rolle

Eierskap og motivasjon er kjente begreper knyttet til endrings- og utviklingsarbeid (Gotvassli, 2019; Ertesvåg & Roland, 2021). Betydningen av at alle skal føle eierskap til prosjektet, være «om bord» og engasjert, beskrives som viktig for å unngå motstand fra personalet. Men trenger det alltid å være slik at absolutt alle må være med for at et prosjekt skal drives fremover?

De fleste pedagogiske lederne og styrerne i denne studien bekrefter at det er viktig å involvere alle. Men flere poengterte at de ikke kan stoppe opp bare fordi det er et par stykker som ikke engasjerer seg eller ikke vil. Man kan ikke vente til alle er med. Et viktig funn i denne studien er ildsjelene og entusiastenes rolle. «Og så har jeg noen som er litt primus motor, det er noen drivere, som er veldig engasjerte, som gjør ting utenfor arbeidstida, drar og henter ting, og det smitter over», forteller en styrer. En annen styrer sier at «involvering handler om at de som har ideer faktisk får prøve dem ut, at de får mulighet til å teste og se, kjenne på medvirkning og mestringsfølelse, at tankene og ideene er gull verdt for ungene». Disse sitatene viser hvordan lederne allierer seg med enkelte medarbeidere, og at disse fungerer som en positiv drivkraft i prosjektet. De smitter andre med sitt engasjement. Dette skaper antakelig mindre motstand fordi inspirasjonen ikke kommer ovenfra, men innenfra – i personalgruppa.

Kaffekoking og kvistbæring

Ledere som ser sine medarbeideres positive egenskaper og ressurser, og evner å løfte dette frem, anses også som en suksessfaktor. Det bidrar til å skape større engasjement, noe som igjen bidrar til at

de motiverer hverandre til å fortsette. En pedagogisk leder beskriver betydningen av at alle får være med å bestemme, og at hun måtte jobbe med «hundrevis av doser med positivitet» for å «dra med» alle. En dag de skulle arrangere dugnad i barnehagen for å jobbe med det fysiske miljøet, var det en av de ansatte som sa at hun ikke kunne hjelpe til fordi hun hadde så vond rygg. «Ja, men da kan du koke kaffe, sa jeg, og hun var jo kjempeflink til å ordne det. Og jammen ble det ikke til at hun bar litt kvister også!».

Lederens positive syn på sine medarbeidere kan beskrives som transformasjonsledelse: Lederen tar individuelle hensyn og involverer alle for å nå felles mål (Bass, 1990). Men det kreves også en annen form for ledelse, nemlig transaksjonsledelse, som kan handle om at lederen organiserer dugnader, kjøper inn utstyr og setter temaet på agendaen.

Når jobben blir bare-bare

Erkjennelsen av at endringsarbeid krever tid, anses også som en suksessfaktor. En styrer sier: «Vi må se dette som et evigvarende prosjekt, et levende prosjekt rett og slett.» Flere ledere nevner at man ikke må se på endringer av det fysiske miljøet som en engangs ommøblering, men som en del av det stadig pågående pedagogiske arbeidet i barnehagen. Dette samsvarer med konseptet om «rommet som den tredje pedagog», som blant annet handler om å se miljøet som en pedagogisk ressurs, hvor personalet stadig tilrettelegger og reflekterer over barnas behov og bruk av rom og materialer.

En inkrementell holdning til endring kan ha stor verdi når man jobber med å utvikle det fysiske miljøet. Gotvassli (2019) beskriver dette som å

FOTO: FORFATTERENS EGNE

begynne raskt med noen små endringer, som skaper mulighet for større endringer senere. En styrer sier: «Det trenger ikke nødvendigvis å være så komplisert. Man trenger ikke å tenke at man er nødt til å bygge om hele rommet for å få til dette. Det er enkelt, hvis man tar de klossene dit, hva skjer da?». Styrerne forteller at de opplevde en blomstring i hele personalgruppa, at de ble mer kreative og syntes jobben ble artigere. «Når personalet har glød og engasjement, da blir jobben bare-bare», sier en.

Hvorfor har vi ikke gjort dette før?

En annen styrer beskriver hvordan personalet stadig utsatte å gjøre endringer fordi de tenkte at det var så omfattende. «Men så fant vi tid til det, og da sa vi: Hvorfor har vi ikke gjort dette før?». En pedagogisk leder uttaler at «den beste prosessen er den læringsprosessen personalet gjennomgår. At man kan se at – wow! – det er forskjell fra da til

nå. Det har vært en fornøyelse å se at dette bidrar til god lek».

Å se hva som skjer med barnas lek og samspill når man har gjort noen små endringer, kan være nettopp det som engasjerer personalet til å gjøre flere, større endringer senere. Dette blir en form for erfaringsbasert kunnskap, som skaper motivasjon for videre arbeid.

Vi jobber ikke i et fysisk miljø, men med

Når et miljø utvikles til å bli mer komplekst og utfordrende, viser det til et syn på barn som kompetente, aktive og selvstendige i motsetning til et syn på barn som hjelpetrengende, og at de er avhengige av oss for å settes i gang (Dahlberg mfl., 2013). Når det fysiske miljøet endres, kreves det også endringer i hvordan vi forstår personalets rolle, deres syn på barn og på det fysiske miljøet. Men denne endringen kommer ikke av seg selv. «Skal du endre

«Flere ledere nevner at man ikke må se på endringer av det fysiske miljøet som en engangs ommøblering, men som en del av det stadig pågående pedagogiske arbeidet i barnehagen.»

en holdning, må du begynne med deg selv», sier en pedagogisk leder. En suksessfaktor er ledere som selv er endringsvillige.

Endringer av det fysiske miljøet viser seg å være gode igangsettere for å utfordre og utvikle kollektive refleksjoner om personalet rolle og materiale-nes og rommenes betydning. Diskusjoner om man skal ha lave eller høye bord, kan for eksempel være døråpnere til diskusjoner om pedagogisk grunnsyn. Dette er med på å utvikle barnehagen som en lærende organisasjon.

Ikke noe lekeparadis uten bevisste ansatte

Et bedre tilpasset rom kan være en støtte i det pedagogiske arbeidet, men det hjelper ikke hvis ikke personalet anerkjenner endringen og er endringsvillige. Som en styrer sier: «Det er voksnes bevissthet som er det viktigste. Du kan ha et lekeparadis uten like, men det hjelper ikke hvis ikke du har ansatte som bruker det og ser det.»

Et transformert fysisk miljø krever altså en transformert ansattrolle. Det vil si at personalet stadig jobber i dialog med det fysiske rommet og materialene. Pedagogisk dokumentasjon kan brukes som et verktøy for å skape refleksjon over det fysiske miljøets betydning for barns lek.

Kunnskapsbygging innenfra og utenfra

Studien viser at personalet trenger kunnskap om betydningen av barnehagens fysiske miljø for å forstå hvorfor endringer bør gjøres. Å hente inn eksperter utenfra hadde stor betydning. «Jeg tror at når folk får et sånt faglig løft, og at det er forskningsbasert, så får man en trygghet og en sikkerhet i at det man gjør er bra for barn. Da får jeg det løftet selv, jeg blir gladere på jobb, og får enda mer lyst til å gjøre en

enda bedre jobb», sier en pedagogisk leder. En av styrerne påpeker at hun kunne mye om temaet fra før, og har forsøkt å dele den med sine medarbeidere, men opplevde å ikke nå frem. Dette kan ha sammenheng med den flate strukturen som kjennetegner ledelse i norske barnehager, og som kan skape utfordringer med å fremtre som fagpersoner for resten av personalet (Larsen & Slåtten, 2014). Ifølge Lærerprofesjonens etiske plattform har profesjonsutøverne ansvar for «å samarbeide om å videreutvikle kunnskaper, ferdigheter og etisk dømmekraft» (Utdanningsforbundet, 2012). Kollegiet har selv et profesjonsetisk ansvar for å holde seg faglig og pedagogisk oppdatert, noe som gir ledere rom for å stille større krav til sine medarbeidere.

At personalet selv gjorde endringene på sin egen avdeling, skapte engasjement og bidro til en form for erfaringsbasert, kollektiv kunnskapsbygging. Underveis kunne de se hva endringene førte til. En pedagogisk leder beskriver hvordan prosjektet bidro til en erkjennelse av at det fysiske miljøet har stor betydning for barns lek og trivsel, både inne og ute. «Når vi begynner å se en adferd i barnegruppa som ikke er så meningsfull, da er det på tide å endre litt på miljøet igjen». Lederne forteller at endringene skapte bedre vilkår for barnas lek og gjorde personalets arbeid enklere. Barna ble mer selvstendige, det ble færre konflikter, leken varte lenger og var mer variert enn tidligere. Dette skapte ytterligere motivasjon for å fortsette arbeidet med å utvikle miljøet. En annen pedagogisk leder sier at «vi må ta forskerbriller på og få et helikopterperspektiv på hvordan rommet ser ut nå». En suksessfaktor var altså å hente inn fagkunnskap utenfra og å forske på egen praksis – for slik å kunne utvikle erfaringsbasert kunnskap innenfra.

FOTO: FORFATTERENS EGNE

Hands on-ledelse

Studien viser at styreren har en svært viktig rolle i utviklingsarbeidet. «Det har noe å si at vi brenner for det, mange, og at jeg også er med på det. At jeg trilla like mange trillebårer som de andre», reflekterer en styrer og viser til felles innsats på en dugnad i barnehagen. «At styreren er med, sender et signal til de andre om at dette er viktig», sier en pedagogisk leder, og det reduserer motstanden. En tredje styrer beskriver hvordan hun selv deltok i praktisk arbeid med å samle materialer til en lekehytte: «Vi stod liksom ti stykker uti et kratt og satt fast, og det skar seg ... Så det ble mye latter og moro ut av det! Så de som var litt mugne da de kom, var ikke det da de dro!».

Dette kan vise til en form for relasjonsorientert ledelse (Busch et al., 2009), der lederen ikke bare skaper resultater gjennom andre, men *sammen*

med andre. Har man en lederstil med karisma og ser på seg selv som en god rollemodell, kan dette inspirere medarbeiderne og skape en god atmosfære (Lund, 2021).

Lederstrategier som hjelper deg til å lykkes

Ledelse er altså avgjørende for å lykkes med å utvikle det fysiske miljøet. Noen ildsjeler kan være nok til å sette i gang; og du trenger ikke vente på at alle skal bli med. Løft frem små, positive endringer. Dette gir motivasjon og kan bli til større endringer senere.

Kompetanseutvikling, både kunnskapsbasert og erfaringsbasert, står også sentralt. Personalet må forstå hvorfor endringer bør skje, hva det skal bidra til, samtidig som de må erfare, utvikle og se det med egne øyne. En pedagogisk leder sier at det handler om å være pålogget hele tida og følge

«Noen ildsjeler kan være nok til å sette i gang;
du trenger ikke vente på at alle skal bli med.»

barnas utvikling. Når de selv ser at det bidrar positivt for barnas lek, skaper det stor motivasjon for videre endringsarbeid.

Det er viktig å anerkjenne sammenhengen mellom lek, det fysiske miljøet og ledelse; et transformert fysisk miljø krever en transformert ansattrolle. Da må det jobbes med pedagogiske holdninger og verdier, syn på lek og barn, for eksempel ved å bruke pedagogisk dokumentasjon som verktøy. Personalet, det fysiske miljøet, barna, materialene, tida og mange flere faktorene står i et gjensidighetsforhold til hverandre. Endrer man én del, må det følges opp med endringer i andre deler. *Hands on-ledelse* handler ikke om mikromanagement, men om å være involvert og fremtre som en engasjert rollemodell. Dette er suksessfaktorer for å lykkes med å lede utvikling av barnehagens fysiske miljø. ■

Referanser

- Bass, B.M. (1990). From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision. *Organizational Dynamics*, 18(3), 19–31. [https://doi.org/10.1016/0090-2616\(90\)90061-S](https://doi.org/10.1016/0090-2616(90)90061-S)
- Berti, S., Cigala, A. & Sharmahd, N. (2019). Early childhood education and care physical environment and child development: State of the art and reflections on future orientations and methodologies. *Educational Psychology Review*, 31. <https://doi.org/10.1007/s10648-019-09486-0>
- Busch, T., Johnsen, E. & Valstad, S.J. (2009). *Strategisk ABCD. Analyseverktøy for strategisk ledelse*. Universitetsforlaget.
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2013). *Beyond quality in Early Childhood Education and Care*. Routledge.
- Eik, L.T., Steinnes, G.S. & Ødegård, E. (2016). *Barnehagelæreres profesjonslæring: I barnehagens mulighetsrom*. Fagbokforlaget.
- Ertesvåg, S. & Roland, P. (2015). *Ledelse av endringsarbeid i barnehagen*. Gyldendal Akademisk.
- Ertesvåg, S. & Roland, P. (2021). Implementering av endringsprosesser i barnehagen. I T. Nordahl, & O. Hansen (red.), *Dette vet vi om barnehagen*. Gyldendal.
- Evenstad, R. & Brennhovd, M. (2020). «Vi må finn på ka vi ska gjør!» Hvilke transformative muligheter og invitasjoner til symbolsk lek finner barna i barnehagens innemiljø? I E.B.H. Sandseter & R. Storli (red.), *Barnehagens fysiske inne- og utemiljø. Inspirasjon til lek* (s. 47–63). Universitetsforlaget.
- Evenstad, R. & Brennhovd, M. (2023). Much More Than Refurnishing! How Leadership Matters When Transforming Physical Environments for Play. *Nordisk barnehageforskning*, 20(4). <https://doi.org/10.23865/nbf.v20.317>
- Gotvassli, K.A. (2019). *Boka om ledelse i barnehagen* (2 utg.). Universitetsforlaget.
- Larsen, A.K. & Slåtten, M.V. (2017). Jeg er en sånn hverdagspedagog! Barnehagestyreres profesjonelle handlingsrom for å styrke barnehagelæreres anvendelse av fagspråk. *Nordisk barnehageforskning*, 14(8), 1–18. <https://hdl.handle.net/10642/5753>
- Lund, H.H. (2021). «We are equal, but I am the leader»: Leadership enactment in early childhood education in Norway. *International Journal of Leadership in Education*, 1–26. <https://doi.org/10.1080/13603124.2021.1969039>
- Sandseter, E.B. (2017). *Kompetanse for utvikling av barnehagers inne- og utemiljøer. (EnCompetence)*. Dronning Mauds Minne Høgskole. Kompetanse for utvikling av barnehagers inne- og utemiljøer – Barnehagelærerutdanning på DMMH
- Sandseter, E.B.H. & Storli, R. (red.) (2020). *Barnehagens fysiske inne- og utemiljø. Inspirasjon til lek*. Universitetsforlaget.
- Utdanningsforbundet (2012). *Lærerprofesjonens etiske plattform*. https://www.utdanningsforbundet.no/globalassets/larerhverdagen/profesjonsetikk/larer-prof_etiske_plattform_a4.pdf
- Wadel, C.C. (2008). *En lærende organisasjon. Et mellommenneskelig perspektiv*. Høyskoleforlaget.

GRILLHYTTER LYSTHUS GAPAUK GRILLPLASS

Svenskproduserte fritidsprodukter direkte fra fabrikkene våre.

Bålpanner, kaffekanner, smørbrødjern, griller, grillset og mye mer.

Handle direkte i butikken vår: www.laplandhouse.com

**Ingen mellomledd – produktene leveres direkte fra fabrikkene våre i Haparanda
Produseres alltid av saktevoksende furu. Kort leveringstid - transparente priser**

466 56 866 HAPARANDA info@laplandhouse.com

EN PERSONLIG HYLLEST TIL BILDEBOKA

Forfatter Liv Marit Weberg
deler sine tanker om litteraturen og hvordan bøkene kan påvirke, forandre og berike barns liv. I tillegg gir hun tips om spennende bøker som kan leses i barnehagen. Spalten er et samarbeid med Barnebokinstituttet.

Mitt første barnebokminne er *Lisen får ikke sove* av Kaj og Per Beckman (1980). Den handler om Lisen, som ikke får sove uten DUKKEN. Da er det ingenting annet å gjøre enn å hente dukken, men dukken får ikke sove uten BAMSSEN. Sånn fortsetter det til senga er full, og det ikke lenger er plass til Lisen. Jeg tror ikke det var tilfeldig at jeg ville sove med en hel kosedyrsamling i senga.

Så ble jeg litt eldre og møtte bildebøker som var mer forstyrrende, og som ikke nødvendigvis introduserte meg for et univers jeg ville flytte inn i.

Bjørnen som ville vere bjørn av Jörg Müller og Jörg Steiner (1986) ga meg vondt i magen. Bildene av den barberte bjørnen som ble tvunget til å jobbe i en fabrikk, satte en støkk i meg. Hvorfor var det ingen som trodde på at bjørnen var en bjørn? Det barnet jeg var, likte ikke denne boka. Det barnet jeg var, mislikte kanskje til og med denne boka sterkt. Men den ble værende i meg, og nå i dag har jeg den i bokhylla. Innimellom tar jeg den fram. Jeg blir bare ikke kvitt den.

Under litteraturstudier ved universitetet kunne jeg velge barnelitteratur som fag. Jeg visste ikke at alt det jeg hadde lest som liten, ble ansett som viktig nok til at jeg kunne studere det på universitetet. Der møtte jeg også bøker jeg ikke rakk å møte

som barn. Og jeg fikk like sterke opplevelser. I *Snill* av Gro Dahle og Svein Nyhus (2002) møtte jeg Lussi, som var så snill og stille, en liten drøm av ei jente. Leseren får se lille, flinke Lussi utenfra: «Har du sett slik en jente! Har du hørt slik en jente! Ikke en lyd!» På bildet sitter hun i sofaen og smiler selvbevisst og tilgjort til oss. Det traff meg sterkt: Hvorfor er Lussi bare til for andres blikk? Lussi er så stille at hun til slutt forsvinner inn i veggen. Hun blir der helt til «et rop vokser seg stort i munnen hennes», og hun brøler: Nå er det nok! Og jeg tenkte: Kanskje kan jeg også en gang rope at det er nok?

I dag gir jeg alltid bildebøker i gave til barn som er nye i livet. Bøker som ikke kan leses helt ennå, som jeg ikke vet om de vil like eller mislike, men som kan finnes i bokhylla, og hentes ut når tida er inne. Bildebøker er min leselyststrategi.

Annika Verdal Homme
Gigabror, Aschehoug, 2024

Mary Ailonieida Sombán Mari og Sissel Horndal (ill.)
Regnbueriket, Davvi Girji, 2023

Max Estes
Kveld på biblioteket, Gyldendal, 2023

Nordiske Impulser 2025

GOD BARNDOM!

**Får barndommen
plass i en
resultatdrevet
verden?**

ANNE-LINN BANG
er barnehagelærer, har bachelor i sosialantropologi, er masterstudent i barnehagekunnskap ved OsloMet og pedagogisk leder i bydel Gamle Oslo.

ANN MARI MILO LORENTZEN
er barnehagelærer og nestleder i Utdanningsforbundet.

BERIT BAE
er professor emerita i barnehagepedagogikk og ble i 2020 utnevnt til ridder av 1. klasse av St. Olavs Orden for sin innsats innen barnehagefeltet.

CHRISTINE WALLUMRØD
er barnehagelærer, pedagogisk leder i Barnas have, foredragsholder i STYD kommunikasjon AS og forfatter.

FRIHA IQBAL
er barnehagelærer, styrer og tar master i interkulturelt arbeid ved VID vitenskapelige høgskole i Stavanger.

GEIR AASERUD
er utdannet barnehagelærer og studieleder på Institutt for barnehagelærerutdanning ved OsloMet – storbyuniversitetet.

HELGA NUMMEDAL
ble utdannet førskolelærer i 1982 og har de siste årene jobbet i skolen med de yngste barna. Neste år blir hun pensjonist etter 42 år i barnehage og skole.

JOHN ROALD PETERSEN
er barnehagelærer, frilansjournalist og forfatter.

KJELL GUSTUMHAUGEN
er barnehagelærer og forfatter av boken Blant hjertevarme og utilstrekkelighet (2020).

KRISTIAN HELBERG
er barnehagelærer. Før han ble utdannet, jobbet han som vikar i flere barnehager.

LENE HOLTE
er barnehagelærer, markedsansvarlig i STYD kommunikasjon AS, foredragsholder, veileder og forfatter.

LENE-MARIE MONRAD-HOLE
er barnehagelærer, fagansvarlig i STYD kommunikasjon AS, foredragsholder, veileder og forfatter.

LINE MELVOLD

er barnehagelærer, eier og daglig leder av STYD kommunikasjon AS, foredragsholder, veileder, forfatter og virksomhetsleder i Barnas have i Færder kommune.

MARI PETTERSULD

er førsteamanuensis i sosiologi ved Universitetet i Sørøst-Norge.

MARIA BRENNHOVD

er universitetslektor i pedagogikk ved barnehagelærerutdanningen på OsloMet

MARIUS KLEMETSEN ARNEBERG

er pedagogisk leder i Nærnes kystbarnehage.

MARTE ERIKSEN

er barnehagelærer og førsteamanuensis på institutt for barnehagelærerutdanning ved OsloMet - storbyuniversitetet.

MIRIAM AKERØ

ble utdannet førskolelærer i 1976 ved Barnevernsakademiet i Oslo, Cand.polit i barnehagepedagogikk ved Høgskolen i Oslo, i 2004, og har 40 års yrkeserfaring.

MORTEN SOLHEIM

er barnehagelærer, har master i barnehagepedagogikk og jobber som seksjonsleder for utdanning og forskning i Utdanningsforbundet.

PER EINAR SÆBBE

er barnehagelærer med master i barnehagevitenskap og førsteamanuensis i pedagogikk på Universitetet i Stavanger.

RANDI KRINGSTAD SKOMSVOLL

er førskolelærer med spesialpedagogisk tilleggsutdanning fra Dronning Mauds Minne Høgskole.

SVEIN HANNESTAD

ble utdannet barnehagelærer i 1991 og har lang erfaring som både pedagogisk leder og styrer i ulike barnehager.

TORA KORSVOLD

er professor emerita ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.

TURID THORSBY JANSEN

er barnehagelærer, førstelektor, fagbokforfatter og var leder for barnehagelærerne i Norsk Lærerlag (senere Utdanningsforbundet).

GLED DEG TIL NESTE ÅRGANG!

I den neste årgangen legger vi jubileumsåret bak oss og ser fremover. Vi skal sette barndomsbegrepet på agendaen, granske politikken som påvirker barnehagens praksis, løfte frem behovet for å være i utvikling som barnehageansatt og vie plass til de barna som vi lett kan miste av syne om ikke vi er bevisste og har kunnskap om dem.

FØLG OSS
PÅ INSTAGRAM
OG FACEBOOK FOR
OPPDATERINGER
OG SNIKTITT PÅ
ARTIKLER!

1/2025: HVA SKJER MED BARNDOMMEN?

I den aller første rammeplanen blir barndommen beskrevet som en livsfase som ikke kan forseres og ikke tas igjen, men som må få sin tid. I en tid der prestasjoner, målinger og læringsutbytte stadig får mer oppmerksomhet, er mange bekymret for at barndommens egenart – preget av lek, utforskning og frihet – er under press. I barnehagen er vi juridisk og profesjonsetisk forpliktet til å ivareta barndommens egenverdi. Har vi mistet dette av syne i jaget etter å skape fremtidige samfunnsborgere?

Frist for å sende inn tekster: 17. januar

2/2025: UTENFOR PORTENE – POLITIKK I PRAKSIS

Det er valgår, og igjen roper barnehagefolket og foreldrene så høyt de kan for at politikerne skal høre klart og tydelig hvilke politiske grep som må gjøres for å bedre kvaliteten i barnehagene våre.

Vil de noen gang lytte? I denne utgaven tar vi tempen på barnehagepolitikken og retter blikket mot alt det som foregår på utsiden av portene, men som i aller høyeste grad påvirker hvilken hverdag barna møter innenfor dem.

Frist for å sende inn tekster: 4. april

Det er fortsatt mulig å sende inn tekster til alle temaene. Ser du noe her som engasjerer, eller har du andre barnehagesaker du ønsker å skrive om – ta kontakt!

3/2025: ET FOLK I UTVIKLING

For å gi barna det tilbudet de har rett på, og for å oppfylle samfunnsmandatet kreves det spesifikk kunnskap og kompetanse. Men den faglige utviklingen stopper ikke etter endt utdanning, utlevert fagbrev eller så og så lang arbeidserfaring.

Barnehagefolket må holde refleksjonen levende for at barnehagen skal være en lærende organisasjon til barnas beste, slik det står i rammeplanen. Vi undersøker hvordan barnehagene jobber med faglig utvikling, og møter noen av barnehagefolka for å høre deres erfaringer.

Frist for å sende inn tekster: 10. juni

4/2025: BARNA VI IKKE SER

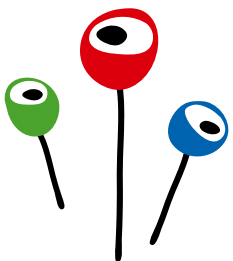
I diskusjonene om kvalitet i barnehagen og skolen er det rettet mye oppmerksomhet mot problematisk og fysisk utagerende atferd blant barn. Det er debatt om hvordan vi kan møte og forstå barna som roper ut og viser at de ikke har det bra med hele seg. Men hva med de som ikke gjør så mye ut av seg – de barna vi ikke så lett får øye på? De har like stor rett til å bli sett, og det profesjonsetiske ansvaret for å se blir ikke mindre, selv om barna er stille og hører på beskjeder. Denne utgaven er derfor viet til dem.

Frist for å sende inn tekster: 13. oktober

Gode barndomsminner i barnehager!

Vi bistår med hjelp til deler eller hele rekrutteringsprosessen, ledercoaching og vikartjenester på Østlandet.

BARNEHAGE
ressursen

